

Ainevaldkondade ülesed valikkursused

1. Valikkursus „Arhitektuur kui elukeskkond“

Valikkursuse kirjeldus

Valikkursus „Arhitektuur kui elukeskkond“ on sissejuhatav kursus arhitektuuri ehk meie igapäevasesse ruumilisse keskkonda. Valdkondade ülene kursus seob kolm suurt ja läbivat teemat: inimene, kultuur, keskkond.

Ruum on kõikjal meie ümber, oleme alati ruumis ja ei saa sellest kunagi väljuda, kui ka tahaksime. Igaühel on ruumiga oma suhe ja iga ruum räägib selle loonud ühiskonna lugu. Maailmas või ka koduümbruses rännates näeme uusi keskkondi, märkame neis midagi tuttavat ja midagi eksootilist, midagi paeluvat, midagi arusaamatut, midagi elevusttekitavat ja midagi tüütavat. Mida just, sõltub inimesest.

Õppe käigus õpitakse märkama enda ümber olevat ruumi ja uuritakse selle eripära, otsitakse võimalusi ümbritseva muutmiseks ja selle arengus osalemiseks. Valikkursus kujundab visuaalset kirjaoskust, ruumilist analüüsioskust, süstemaatilist mõtlemist, loomingulisust, ettevõtlikkust, kodanikuna tegutsemist ja teistega arvestamist – oskuseid, mis on vajalikud väga paljudel erialadel. Valikkursuse iga tund pakub aktiivse osalemise võimalust (erinevaid õppetegevusi ja loovülesandeid).

Valikkursus „Arhitektuur kui elukeskkond“ arendab divergentset mõtlemist, analüüsivõimet, visuaalset kirjaoskust, loomingulisust, ettevõtlikkust, empaatiavõimet – oskuseid, mis on vajalikud väga paljudel erialadel. Valikkursusel läbimine toetab oluliste pädevuste arengut, mille tulemusena õpilasel kujuneb divergentne mõtlemine, st ta leiab ühele küsimusele või probleemile erinevaid vastuseid või lahendusi; oskus ühendada teaduslikku mõtteviisi loomingulise lähenemisega ning analüüsida mitmeid valdkondi siduvaid olukordi eri vaatenurkadest; tahe olla empaatiline, eetilise ja salliv.

Ehitatud keskkond on suurepärase platvorm, mis toob kokku erinevate valdkondade teadmised, kombineerib need elulisel viisil ning õpetab mõistma üht meie igapäeva olulist osa. Selle juures on oluline oskus küsimustele ja probleemidele teistmoodi läheneda. Üheainsa sobiva vastuse asemel keskendutakse küsimuse tundmaõppimisele, lahenduste paljususe märkamisele ning kontekstist ja eesmärgist sõltuvate valikute läbimõtlemisele. See annab edaspidises elus ette tulevate otsuste tegemiseks vajaliku osavuse ja leidlikkuse.

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Valikkursusega „Arhitektuur kui elukeskkond“ taotletakse eelkõige, et õpilane:

- 1) mõistab inimese ja ehitatud keskkonna vahelisi vastastikuseid seoseid ning inimest ja elu ruumi loomisel kesksena;
- 2) märkab ruumi tervikuna ja selle nüansse, oskab seda kirjeldada ning seostada vorme ja funktsioone, ruumi kujundust ja meeleolu;
- 3) mõistab arhitektuuri kui inimese elu kujundavat valdkonda, tunneb selle mõju ja oskab tuua näiteid soodustavast ja pärssivast mõjust;
- 4) tunneb huvi ehitatud keskkonna kui elukeskkonna vastu, saab aru selle tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonna arengus ning selle planeerimise põhimõtetest;
- 5) mõistab teaduslike meetodite ja loova mõtlemise suhet arhitektuuris, oskab mõlemaid ruumist visiooni luues kasutada.

Õpitulemused

Valikkursuse lõpus õpilane:

- 1) analüüsib ruumi inimesest lähtuvalt;
- 2) oskab kirjeldada ruumi soosivat või pärssivat mõju eri tegevustele ning väärtustab mitmekesiseid tegevusi pakkuvat ruumi;
- 3) mõistab arhitektuuri elukeskkonnana, ühiskondliku protsessina, kultuurivaldkonnana ja süsteemide loomisena;
- 4) abstraherib keskkonda, ruumikasutust ja oma ideid ning esitab neid skeemidena; lahendab ruumilisi küsimusi, kasutades nii teaduslikku kui loovat mõtlemist;
- 5) tunneb huvi arhitektuuri kui elukeskkonna ja kultuurivaldkonna vastu ning teab ruumiga seotud erialade arvukust.

Õppesisu

Valikkursuse õppesisu on jaotatud 15 teemaks:

1. Sissejuhatus. Arhitektuur kui inimese loomulik elukeskkond.
2. Inimene ja ruum. Mõõdud ja meeled.
3. Ruumikunst.
4. Maja. Elamine.
5. Väliruum, siseruum. Maastikuarhitektuur, sisearhitektuur.
6. Paberil ja ekraanil. Arhitektuur kahes mõõtmes.
7. Konstruksioonid ja materjalid.
8. Makett – arhitekti tööriist.
9. Säätav arhitektuur.
10. Ruum ja teised liigid. Loomad, linnud, taimed ehitatud keskkonnas.
11. Ruumiteadus, ruumikultuur.
12. Tulevikuarhitektuur.
13. Ruumipoliitika.
14. Linn, suurlinn.
15. Planeerimine.

Õppe kavandamine ja korraldamine

Õppesisu teemad on soovituslikult jaotatud 17 kontakttunniks kestusega 2 x 45 minutit. 15 tundi kavandatakse õppeteemade käsitlemiseks ning kahe paari tunni jooksul saavad õpilased osaleda õppekäigul ning anda tagasisidet omandatule. Õpitegevused lähtuvad valikkursuse neljast läbivast põhimõttest ja tunni ülesehituse seitsmest taotlusest. Valikkursuse „Arhitektuur kui elukeskkond“ läbivad põhimõtted on:

1. Arhitektuur on alati loodud inimese jaoks.
2. Arhitektuur on ehitatud keskkond, ühiskondlik protsess, kultuurivaldkond ja süsteemide loomine.
3. Parim viis arhitektuuriga tutvuda on kohapeal.
4. Tunnustatakse mitmekülgset mõtlemist ja aktiivset osalemist.

Valikkursuse „Arhitektuur kui elukeskkond“ tundide ülesehitusel taotletakse järgmist:

- 1) iga õppetund peab andma õpilasele võimaluse aktiivselt osaleda;
- 2) teema avamisel kasutatakse konkreetseid arhitektuuri näiteid, mis on esitatud fotode, piltide või videoklippidena (kui objekte pole võimalik külastada);
- 3) kasutatavate näidete peamine väärtus on sisuline ja aitab leida vastust küsimusele, kuidas lahendada mingi probleem;
- 4) näidetega tutvumisel julgustatakse sisulist arutelu ja välditakse esteetilisi kategooriaid;
- 5) tundi mitmekesistatakse õpilaste endi kogetavate väikeste ülesannetega;
- 6) kasutatakse valikkursuse toimumise kohta ja hetke ruumi teemadele tähelepanu pööramiseks;
- 7) lähtutakse „Tea! Mõttele! Loo!“ põhimõttest.

Õppekeskkond

Valikkursuse rakendamisel välditakse tunni toimumist ainult ühes klassiruumis, õppeks kasutatakse koolihoone erinevaid võimalusi (erinevaid ruume, sh ruume, mis ei ole klassid) ja minnakse ka hoonest välja. Näidete valimisel ja õppekäigu plaanimisel arvestatakse paikkondliku eripäraga.

Hindamine

Valikkursuse hindamisel on soovitatav kasutada üksnes kujundavat hindamist. Kujundava hindamise põhimõtted on toodud õppeprotsessi kirjelduses õppesisu peatükis iga teema juures eraldi. Kursuse lõpus on võimalik kasutada ühte paaristundi (2 x 45 min) kokkuvõtva tagasiside kogumiseks ja andmiseks. Kujundavat hindamist kasutatakse jooksvalt. Valikkursuse hindamine toimub mitmeeristavalt (arvestatud / mittearvestatud).

2. Valikkursus „Disain“

Valikkursuse kirjeldus

Paljude inimeste jaoks tähendab disain eelkõige väljanägemist. Kuid valdkonda süvenemisel saab määravaks hoopis see, kuidas asjad toimivad (Steve Jobs, Apple). Disainiga puutume kokku kõikjal, ilma et me seda enamasti enesele teadvustaks. Disainil võib olla väga erinevad väljendusviise: esteetiline, tehnoloogiline, kultuuriline, ergonoomiline, sotsiaalne, emotsionaalne, käitumuslik, majanduslik, tööstuslik, ökoloogiline. Disaini olulisim ülesanne on mõista kasutaja vajadusi, lahendada tegelikke probleeme ja parandada elukvaliteeti. Disain on oskus luua lahendusi, tooteid ja teenuseid, mis on tulusamad, lihtsamad ja huvitavamad, inimsõbralikumad, ilusamad, loodust säästvamad ja turvalisemad. Disain teeb elu paremaks.

Disaini kursuse raames luuakse õpilastele võimalus mõelda ja töötada nagu disainer. Töötades meeskonnas ja kasutades disainitööriistu läbitakse disainiprotsess – lähenetakse elulistele küsimustele funktsionaalselt: küsitakse küsimusi ja otsitakse neile vastuseid; uuritakse, mida tegelikult vajatakse, kuidas asjad töötavad ning millise kogemuse nende kasutamine annab; katsetatakse ja kontrollitakse, kuidas asjad välja paistavad ja tegelikult on. Seda kõike selleks, et teadlikult juhitud loomeprotsessi kaudu pöörata probleemid võimalusteks.

Valikkursuse raames saavad õpilased ülevaate levinumatest disaini meetoditest ja tööriistadest. Õppimise keskmes on disainiprotsessi etapid ning nende protsessisisene loogika: probleemi tuvastamine ja sõnastamine, uurimuslik osa analüüsist kuni järeldusteni, ideede genereerimine, kontseptsiooni loomine ning kommunikeerimine, idee/ lahenduse arendamine, vormistamine ja esitlemine

Meeskonnatööna teostavad õpilased projekti, mis hõlmab kõiki disainiprotsessi etappe, mille kaudu saavad õpilased disaini meetodikate rakendamise ja loova disainiprotsessi läbimise praktilise kogemuse. Meeskonnatöös osalemine kujundab õpilastes koostööoskusi kaasõpilaste erinevate teadmiste, oskuste ja kogemuste rakendamise kaudu.

Valikkursuse läbimisel omandavad õpilased oskuse otsida, kasutada, analüüsida ja hinnata mitmesuguseid statistilisi materjale ning kasutada infotehnoloogilisi vahendeid. Õpitav materjal esitatakse võimalikult probleemipõhiselt ja inimeste igapäevaeluga, keskkonnaga ning maailmas toimuvaga seostatult. Õpilased saavad teavet valdkonnaga haakuvate erialade, nendele esitatavate nõuete ja õppimisvõimaluste kohta. Valikkursuse edukaks läbimiseks on piisavad põhikooli lõpetajalt eeldatavad üldpädevused.

Kursus hõlmab nii teoreetilist, kuid valdavalt praktilist osa. Esmalt tutvuvad õpilased disaini olemusega laiemalt, disaineri tööriistade ning töökultuuri ja disainimeetoditega. Nende paremaks mõistmiseks viiakse läbi lühiharjutusi ja tuuakse reaalseid näiteid. Praktilises osas läbitakse disainiprotsess probleemi tuvastamisest kuni lahenduseni. Õppe keskmes on eelkõige disainiprotsessi struktuur ja selle loogiline mudel, püüeldakse küll innovaatilise lahenduse suunas, kuid ei käsitleta seda peaeesmärgina.

Kursus võimaldab kõikide üldpädevuste loomulikku lõimimist õppetöösse nii teooria kui praktika kaudu. Õppeülesannetes luuakse igapäevaeluga sarnanevaid olukordi, õpitakse endale

ülesandeid püstitama, nende lahendamist juhtima ja oma tööd analüüsima.

Valikkursus loob platvormi ainevaldkondade vaheliseks lõiminguks. Olenevalt läbiviidavast disainiprojektist, on kursuse raames võimalik omavahel seostada ja süvendada õpilaste varasemaid teadmisi ja oskusi erinevatest valdkondadest ning nende baasil arendada terviklikuma maailmapildi kujunemist. Kuna tegemist on reaalse elu probleemide lahendamisega, siis annab lahenduskäikude otsimine võimaluse rakendada erinevates ainevaldkondades omandatud ning õpilased suunatakse vastavalt vajadusele tegema süvendatud uurimistööd. Kursuse läbiviimist toetab koostöö eri ainevaldkondade õpetajate vahel ning vajaduse korral mitme õpetaja ühine tegevus kursuse kavandamisel ja läbiviimisel.

Valikkursus võimaldab rakendada riikliku õppekava läbivaid teemasid. Enam tähelepanu pööratakse teemadele keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, tehnoloogia ja innovatsioon ning kultuuriline identiteet. Läbivate teemade fookus võib aastate lõikes erineda sõltuvalt kursuse käigus lahendatavatest disainiprobleemidest.

Valikkursuse maht on kokku 35 akadeemilist tundi. Valikkursus läbitakse meeskonnatöö formaadis.

Õppe- ja kasvatusesmärgid:

- 1) tutvustada disaini kui loovat probleemide lahendamise printsiipi;
- 2) arendada õpilaste arusaamist ühiskonnas toimuvatest nähtustest ja protsessidest ning vastastikustest seostest nii üksikisiku, ettevõtte, riigi kui ka rahvusvahelisel tasandil;
- 3) arendada õpilastes ettevõtlikku ja keskkonda väärtustavat ning säästvat eluhoiakut;
- 4) arendada probleemide uurimise ja lahendamise oskust;
- 5) anda informatsiooni disaini valdkonnaga seotud elukutsete ja edasiõppimisvõimaluste kohta.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) on tutvunud disaini rolliga ühiskonnas, tehnoloogia arengus ja majanduses;
- 2) omab ülevaadet disaini tekkepõhjustest ja arengust ning kaasaja disainiprobleemistikust;
- 3) on läbinud disainiprotsessi ja omab kogemust selle rakendamisel probleemide lahendamiseks;
- 4) tunneb peamisi disaini tööriistu ja meetodeid ning omab rolli meeskonnatöös;
- 5) on rakendanud konstruktiivset analüüsivõimet, verbaalset ja visuaalset kommunikatsiooni, empaatiavõimet, meeskonnatöö oskusi ning esitlusoskusi.

Õppesisu

Kursus sisaldab nii teoreetilist kui praktilist osa. Esmalt tutvustatakse disaini laiemalt, disaineri tööriistu ning töökultuuri ja disainimeetodeid. Nende paremaks mõistmiseks viiakse läbi lühiharjutusi ja tuuakse reaalseid näiteid. Kursuse praktilises osas läbitakse disainiprotsess probleemi tuvastamisest kuni lahenduseni. Õppe fookuses on eelkõige disainiprotsessi struktuur ja selle loogiline mudel, püüeldakse küll innovaatilise lahenduse suunas, kuid ei käsitleta seda peaesmärgina. Õppesisu kavandatakse järgmiste teemadena:

- 1) üldine sissejuhatus disaini, lühiülevaade disainiprobleemidest;
- 2) tutvumine disaini töökultuuri ja meetoditega;
- 3) probleemi tuvastamise meetodid;
- 4) grupitöömeetodite õppimine ja rakendamine;
- 5) projekti koostamine, grupitöö organiseerimine;
- 6) informatsiooni kogumise ja organiseerimise meetoditega tutvumine;
- 7) fookuse seadmine, probleemi sõnastamine ja eesmärgi seadmine;
- 8) analoogide uurimuse analüüs ja järelduste tegemine;
- 9) lähteülesande koostamine;
- 10) ajurünnak ja uute ideede loomine;
- 11) uute ideede kavandamine ja visandamine, kontrollimine ja parendamine;

- 12) vormistamine ja esitluseks ettevalmistamine;
- 13) lõppesitlus ja vastastikune tagasisidestamine;
- 14) õppimine: plaan ja tegelikkus, kuidas projekt kulges ja MIKS? Enesekriitiline analüüs ja järelduste tegemine.

Õppe kavandamine ja korraldamine

Arutlusoskuse ja iseseisva mõtlemise arendamiseks on õpilane tunnis valdavalt aktiivse tegutseja rollis. Õpetaja on õpilastega sarnaselt uurivas, küsivas või õppivas ning sealhulgas eksivas rollis, kuid on oma professionaalsete teadmiste ja arendatud oskustega nõu, hinnanguid ning sihte andev juhendaja.

Õpilase ülesanne on õppida teadlikult rakendama disainerliku mõtlemise viise. Õpilane väljendab ning selgitab oma isiklikke ja tunnis omandatud vaateid ning on vastavalt õpetaja juhistele seejuures konstruktiivne, salliv, korrektne ja järjekindel. Õpetaja tagasisidestab õpilaste katsetusi pidevalt ning annab soovitusi ja juhiseid edaspidiseks õppimiseks.

Arutluste juhtimise ning mõistete ja käsitlusviiside tutvustamise kõrval on õpetaja ülesanne toetada õpilase identiteedi ja maailmavaate kujunemist. Sestap ei tohi õpetaja oma isiklike filosoofiliste vaadetega prevaleerida ning peab tutvustama ka vastanduvaid seisukohti ning andma õpilastele võimaluse põhjendada ja kujundada välja oma isiklikku seisukohta.

Õpilasel on oma visandiraamat (projektivihik), kuhu ta dokumenteerib vabas vormis projekti jooksul tekkinud mõtteid, ideid ja uurimismaterjale. Dokumenteerimise vorm on vaba, selle töötab välja õpilane, arvestades õpetaja soovitusi. Visandiraamat fikseerib eri osapooltelt saadud informatsiooni ja fakte ning hoiab neid tervikuna koos. Selline dokumenteerimine annab protsessi käigus võimaluse vajaduse korral ajas tagasi minna, kontrollida ja värskendada mälu ning taastada mingit konkreetset tegevust või arutluskäiku protsessis. Kogutud materjal võib osutada tulevases elus abivahendiks, mis aitab sarnaseid projekte taasluua.

Õppe käigus läbitav disainiprotsess jäljendab võimalikult palju reaalsel elu, mistõttu on oluline õpilase vahetu osalemine õppes. Seeläbi kujundatakse õpilases arusaama, mille kohaselt disainivaldkonnas väiksema osalusega meeskonnaliikmed eemaldatakse projektidest. Disainiprotsess on meeskonnatööd eeldav terviklik distsipliin, millest teadmisi ja oskusi omandada on võimlaik üksnes protsessis vahetult osaledes.

Füüsiline õpikeskkond

Valdav osa õppest toimub ruumis, kus laudu ja toole on võimalik ümber paigutada rühmatöök; tagatud peab olema internetiühendus ning vajaduse korral arvuti või nutiseadme kasutamise võimalus.

Õpikeskkond ei piirdu vaid klassiruumiga, sõltuvalt projekti teemadest võib tunde läbi viia teemat puudutavas keskkonnas, sihtgruppi külastades või rollimänge läbides. Vastavalt võimalusele kasutada ära paikkondlikke ressursse.

Hindamine

Hindamisel lähtutakse gümnaasiumi riiklikus õppekavas sätestatust. Hindamise põhiline ülesanne on vahetud ja asjakohase tagasiside kaudu toetada õpilase arengut, sealjuures on tähtis õpilase enda roll hindamises. Õpilasele tutvustatakse kursuse alguses, mida, millal ja mille alusel hinnatakse.

3. Valikkursus „Draamaõpetus“

Valikkursuse kirjeldus

Draamaõpetus on valikkursus, mis toetab kõikide teiste ainete õppimist. Selles kasutatakse teatrivahendeid ja draamatehnikaid õppija loovuse, suhtlemisoskuste ja ettevõtlikkuse arendamiseks ning inimsuhete mõistmiseks. Õpilased õpivad verbaalsete ja mitteverbaalsete draamatehnikate kaudu väljendama oma ideid, mõtestama inimsuhteid, kavandama loovalt draamakeskkondi, tegutsema erinevates situatsioonides ning hindama enese ja teiste

toimetulekut kujutletavates olukordades. Koostöine draamategevus toimib kui sotsiaalne laboratoorium, kus on võimalik arendada elulisi oskusi ja võimeid: empaatiat, sallivust, koostöö-, läbirääkimis-, eneseväljendus-, enesekehtestamis- ja refleksioonioskusi, pingetaluvust ja kriitilist mõtlemist.

Draama kaudu saab turvaliselt käsitleda õppijaile olulisi tundlikke teemasid ja harjutada erinevaid sotsiaalseid situatsioone. Draama kui kunstivorm kujundab väärtushinnanguid, toetab õpilase kultuurilist identiteeti, ettevõtlikkust ja vastutuse võtmist kodanikuna.

Draamaõpetuses väärtustatakse protsessi, mitte lõpptulemust. Oluline on, et lisaks igas tunnis antavale tagasisidele reflekteeriks õpilane draamaõpetuse kursuse lõppedes kogu õppeprotsessi, sh enese panust ühiskoomesse ja koostööoskust kaaslastega. Samuti reflekteerib protsessis osaleja enese toimetulekut, arengut ja saavutusi draamakursusel. Selleks võib kasutada loovtegevuslikke refleksioonimeetodeid: hetke märkimist, pilditehnikat, elavat skulptuuri jne. Draamaõpetus arendab järgmisi õppekavas ettenähtud üldpädevusi:

1) kultuuri- ja väärtuspädevus – suutlikkust hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalnormide seisukohast; tajuda, analüüsida ja väärtustada oma seotust teiste inimeste ja ühiskonnaga, käitumistavade ning kultuurisündmustega; ühiselt loodu väärtustamist ning ilumeele kujundamist; oma väärtushinnangute teadvustamist ja kujundamist;

2) sotsiaalne ja kodanikupädevus – suutlikkust ennast teostada; toimida aktiivse, teadliku, abivalmi ja vastutustundliku kodanikuna; ühiskondlike väärtuste ja kõlbluspõhimõtete tundmist ja järgimist; ühiskondliku mitmekesisuse, inimõiguste, religioonide ja rahvuste omapära väärtustamist; koostööoskusi erinevates situatsioonides; teiste inimeste ja nende väärtushinnangute erinevuste arvestamist suhtlemisel; kaasvastutuse võtmist ühiskonnaprobleemide lahendamisel;

3) enesemääratluspädevus – suutlikkust mõista ja hinnata adekvaatselt oma nõrku ja tugevaid külgi, arvestada oma võimeid ja võimalusi; analüüsida oma tundeid ja käitumise motiive erinevates olukordades;

4) õpipädevus – suutlikkust organiseerida õppekeskkonda, kavandada õppimist ja seda kava järgida; kasutada erinevaid õpistrateegiaid erinevates olukordades ja probleeme lahendades; seostada erinevates õppeainetes omandatud teadmisi uute ülesannetega; analüüsida oma teadmisi, oskusi ja motivatsiooni;

5) suhtluspädevus – suutlikkust ennast selgelt väljendada nii sõnaliselt kui ka teadlikult kehakeele vahendeid kasutades, mõista suhtluspartneri intonatsiooni, miimikat ja žeste, arvestades suhtluspartneri eesmäärke ja tundeid;

6) ettevõtlikkuspädevus – suutlikkust pakkuda uusi ideid, tutvustada neid teistele ja viia ellu; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi, aidata kaasa probleemide lahendamisele; seada eesmäärke, koostada lühi- ja pikaajalisi plaane; korraldada ühistegevusi ja neist osa võtta, näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest; reageerida loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele; mõelda kriitiliselt ja loovalt, arendada ja hinnata oma ja teiste ideid;

7) digipädevus – suutlikkust leida ja säilitada digivahendite abil tekste ja audiovisuaalset infot. Draamaõpetuses omandatavad oskused toetavad kõigi teiste ainete omandamist. Draamaõpetus on sisuliselt lõimitav kõigi teiste ainevaldkondadega, kuid eelkõige

1) keele ja kirjandusega – kirjanduslikke materjale kasutatakse lähtepunktina draamaetüüdide ja lühilavastuste puhul, aga ka erinevate probleemide ja teemade nähtavaks tegemisel ja analüüsimisel;

2) liikumisõpetusega – arendatakse koordinaatsiooni ja liigutuste täpsust, kujundatakse kehalist aktiivsust, õpitakse füüsilise ja vaimse pingutuse tasakaalustamiseks vajalikke lödvestumistehnikaid;

3) ajalooaga – uuritakse inimese käitumist ja mõtteviisi erinevatel ajastutel; inimeseõpetuse ja ühiskonnaõpetusega – tutvutakse inimese erinevate rollidega ühiskonnas, õpitakse märkama stereotüüpe ja vältima eelarvamusi;

4) kunstiõpetuse, tehnoloogia ja disainiga – kujundatakse kostüüme, lavakompositsioone, rekvisiite;

5) muusikaõpetusega – muusikat kasutatakse erinevates loovülesannetes.

Draamaõpetuse keskmes on eelkõige läbivad teemad „Väärtused ja kõlblus“ ning „Kultuuriline identiteet“. Läbiva teema „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“ eesmärgiseadega on kooskõlas kõik ainevaldkonnas taotletavad pädevused: õpipädevus, suuline eneseväljendusoskus, kehakeele kasutamine. Arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada ning probleeme lahendada. Draamategevus võimaldab õpilasel arendada oma ainespetsiifilisi huvisid ning loomevõimeid, mis kindlustavad aluse aktiivseks osalemiseks sotsiaalses ja kultuurielus ka pärast kooli lõpetamist. Läbivad teemad „Keskkond ja jätkusuutlik areng“ ning „Tervis ja ohutus“ on tagatud draamaülesannetega, mis kujundavad õpilase sotsiaalselt aktiivseks, keskkonnateadlikuks, vastutustundlikuks ning tervist ja turvalisust väärtustavaks inimeseks. Läbiva teema „Teabekeskond“ käsitlemine ainevaldkonna õppeainetes hõlmab eri allikatest (sh internetist) teabe hankimist, selle kriitilist hindamist ja kasutamist erinevates harjutustes.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid:

1. Teadmised: õpilane mõistab draama kui kunstiliigi toimimise põhimõtteid, tunneb erinevaid draamatehnikaid ja eakohasel tasemel teatriterminoloogiat.
2. Oskused: õpilane arendab draamatehnikate kaudu sotsiaalseid oskusi, eneseväljendust ja loovust ning arusaamist inimsuhetest ja ühiskonnast, analüüsib ja tagasisidestab teatrietendust.
3. Hoiakud: õpilane väärtustab loomingulist koostööd, ideede paljusust ja võtab vastutuse draama tööprotsessi ja tulemuse eest.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) rakendab oma ideid individuaalses ja ühistegevuses, väärtustab enese ja teiste loovust;
- 2) tunneb erinevaid draamatehnikaid ja kasutab neid sotsiaalse tegelikkuse tundma õppimiseks ja sellega toime tulemiseks;
- 3) tunneb oma individuaalseid füüsilisi ja psüühilisi ressursse, teab oma tugevaid ja nõrku külgi, arendab oma kehakeelt ja eneseregulatsiooni oskusi;
- 4) osaleb sotsiaalsetes tegevustes, julgeb võtta vastutust;
- 5) arendab oma esinemisoskusi: teeb ennast publikule nähtavaks ja kuuldavaks ning oma sõnumi arusaadavaks;
- 6) mõistab draama kui kunstiliigi toimimise põhimõtteid, tunneb teatriterminoloogiat ja annab ausat, konstruktiivset ja heatahtlikku tagasisidet teiste sooritusele.

Õppesisu

Õppesisu on jaotatud üheksaks osaks vastavalt kujundatavatele teadmistele ja oskustele, mis omandatakse, kasutades draamaõpetusele omaseid töövõtteid ja tehnikaid.

1. Teadmised, oskused: keskendumine ja tähelepanu

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) keskendub draamaülesande täitmisel eesmärgile;
- 2) märkab teiste draamaesitlustes tähenduslikke detaile ja mõtestab neid;
- 3) panustab loovalt ühistegevustesse;
- 4) arvestab teiste ideede ja vajadustega;
- 5) järgib koostevuse reegleid;
- 6) viib alustatud tegevuse lõpuni.

Töövõtted ja tehnikad, reflekteerimine, tagasisidestamine: stseenide kavandamine ja esitamine, esituse analüüs, etüüd.

2. Teadmised, oskused: Kehakeel (miimika, žest, hoiak, rütm, tempo)

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) valib oma sõnumi edastamiseks teadlikult kehakeele väljendusvahendid;
- 2) analüüsib teiste esinejate kehakeelt;
- 3) kasutab kehakeelt oma enesetunde korrigeerimiseks või kujundamiseks;
- 4) teadvustab žestide ja inimestevaheliste ruumisuhete erinevat tähendust eri kultuurides;
- 5) edastab sõnadeta ja hoolikalt valitud kehakeelt kasutades karakteri, suhteolukorra või sündmuse.

Töövõtted ja tehnikad, reflekteerimine, tagasisidestamine: pilditehnika, aegluubis liikumine, loovtants, rütmiharjutused, pantomiim, peegeldamine, lõdvestumisharjutused.

3. Teadmised, oskused: töö häälega.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) valib oma sõnumi edastamiseks teadlikult hääle tugevuse, kõrguse, tooni ja kõnetempo;
- 2) kasutab ja hoiab oma häält tervislikult.

Töövõtted ja tehnikad, reflekteerimine, tagasisidestamine: Hingamisharjutused, artikulatsiooniharjutused, tekstipõhised harjutused, hääleimprovisatsioonid, sõnalised improvisatsioonid, monoloogi, dialoogi, proosa- või luuletekstide esitamine.

4. Teadmised, oskused: improvisatsioon.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kuulab ja märkab partnerit ning võtab vastu mängusituatsiooni;
- 2) võtab vastu ja arendab teiste ideid, pakub välja oma lahendusi;
- 3) improviseerib üksi või koos kaaslastega etteantud žanris;
- 4) võtab vastutuse ja vajaduse korral juhirolli;
- 5) loob ettevalmistamatult või väikese ettevalmistusajaga teemakohase stseeni või dialoogi.

Töövõtted ja tehnikad, reflekteerimine, tagasisidestamine: improvisatsioon, etüüd

5. Teadmised, oskused: lugude jutustamine.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) jutustab tervikliku, alguse ja lõpuga loo, arvestades adressaati ja kasutades kuulaja(te) tähelepanu köitmiseks otstarbekaid verbaalseid ja mitteverbaalseid vahendeid;
- 2) võtab arvesse publiku reaktsioone.

Töövõtted ja tehnikad, reflekteerimine, tagasisidestamine: individuaalne ja rühmatööna loo jutustamine; loo jutustamine pilditehnikas, rekvisiitide, heli- või valgusefektide abil; loo jutustamine kuuldemänguna; protsessdraama ja selle võttestik.

6. Teadmised, oskused: töö tekstiga.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) analüüsib esitamisele tuleva või esitatud teksti sõnumit, meeleolu ja keele kujundlikkust;
- 2) arutleb draamateksti dialoogi ja remarkide põhjal erinevate tegelaskujude ja nende motiivide üle;
- 3) valib teksti esitamiseks sobivad väljendusvahendid.

Töövõtted ja tehnikad, reflekteerimine, tagasisidestamine: tekstianalüüs: vaatepunkt, sündmused, tegelased, ülesehitus – kulminatsioon, kujundlikkus, peamõte; teksti esitamine, etüüd.

7. Teadmised, oskused: rolli loomine.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kujundab improviseeritud stseenis või lühilavastuses tervikliku rollilahenduse, kasutab selleks sobilikke draamavahendeid: sõna, keha, häält, liikumist, miimikat, rekvisiiti, maski või kostüümi;
- 2) eristab temperamendile ja iseloomule vastavaid liikumise, kehakeele ja hääle vahendeid ja rakendab neist sobivaid stseenis karakterit luues;

3) kasutab rolli loomisel oma teadmisi või koolis õpitut.

Töövõtted ja tehnikad, reflekteerimine, tagasisidestamine: roll seinal, tegelaskuju elulugu, kuum tool, karakteri loomine ja analüüs, individuaalne ja rühmatöö.

8. Teadmised, oskused: dramatiseerimine ja lavastamine.

Õpitulemused

Õpilane:

1) dramatiseerib meediauudise, luuletuse, laulu, muinasjutu, lühema proosapala või sündmuse oma elust;

2) määrab sündmuse, koha, aja ning tegelased;

3) selgitab oma dramatiseeringu kontseptsiooni, põhjendab dramatiseeringu aspekte ja valikuid – žanrit, ülesehitust, süžeed, tegevuskohta, tegelasi, dialoogi;

4) lavastab ühe stseeni oma dramatiseeringust või osaleb kellegi teise dramatiseeringus kas näitleja, valgustaja, kostüümikunstniku, grimeerija, helikujundaja või rekvisiitorina

Töövõtted ja tehnikad, reflekteerimine, tagasisidestamine: alustekstide analüüs, dramatiseeringu loomine, teiste dramatiseeringute tagasisidestamine, rühmatöö, etüüd, improvisatsioon.

9. Teadmised, oskused: etenduse vaatamine ja analüüs.

Õpitulemused

Õpilane:

1) vaatab õppeaasta jooksul vähemalt ühte professionaalse teatri etendust ja analüüsib seda koos teistega või kirjutab retsensiooni;

2) märkab teiste draamaesitustes või nähtud teatrietenduses tähenduslikke detaile ja mõtestab neid.

Töövõtted ja tehnikad, reflekteerimine, tagasisidestamine: suuline või kirjalik tagasiside etendusele; etenduse analüüs: kontseptsioon, žanr, stiil, lugu, ülesehitus, kujundlikkus, näitlejate mäng, heli- ja valguskujundus, kostüümid, rekvisiidid, teema ajakohasus ja olulisus; oma arvamuse sõnastamine ja argumenteerimine

Õppekeskkond

Optimaalne draamatunni pikkus on 90 minutit. Õppimine draama kaudu on kõige tulemuslikum, kui ühes grupis on 16–20 õppijat.

Draamatunniks sobib hästi õhutatav, mööblita või kergesti teisaldatavate toolide ja laudadega ruum, kus on ka heli- ja soovitatavalt valgustehnika võimalused. Draamategevuse ohutuse tagamiseks peab põrand olema puhas.

Draamatundi tulevad õppijad mugavas, liikumist võimaldavas riietuses ja vahetusjalatsites.

Hindamine

Hindamine on arvestuslik (arvestatud/mittearvestatud). Hinnatakse õpilase aktiivset osalemist ja nii ideelist kui ka tegevuslikku panust draamaülesannete täitmisel. Draamaõpetaja annab vastavalt vajadusele kursuse vältel õpilastele nende arengu kohta tagasisidet. Draamas väärtustatakse protsessi samavõrd kui tulemust.

4. Valikkursus „Eakate abistamine koduses keskkonnas“

Valikkursuse kirjeldus

Kursuse koostamisel on lähtutud kutsestandardis „Hooldustöötaja, tase 4“ kompetentsidest (abistamine elamistoimingutes ja hooldustegevuste läbiviimine, majapidamistöõde korraldamine, töö eakatega) ja kutsehariduse 4. taseme kutseõppe õppekavast „Hooldustöötaja“, piiritledes käsitlust eaka toetamisega väärrika vananemise teekonnal koduses keskkonnas.

Kursus on mõeldud gümnaasiumiõpilastele, et tutvustada hooldustegevusi eakaga ning kujundada õpilastes oskused, toetamaks eakat väärrika vananemise teekonnal koduses keskkonnas.

Kursuse jooksul tutvuvad õpilased vananemisega seotud protsessidega, õpivad teostama lihtsamaid hooldustoiminguid koduses keskkonnas, lähtudes eaka individuaalsetest vajadustest ja füüsilisest seisundist, mõistavad eaka sotsialiseerumise vajadust ja panustavad loovalt eaka aktiveerimisse.

Kursus koosneb seitsmest suuremast teemaplokist. Iga uus teema algab teoreetilise sissejuhatusena, millele järgneb arutelu, praktiline ja/või iseseisev töö omandatud teadmiste kinnistamiseks. Rühmatööna koostavad meeskonnad eelnevalt loengutes läbitud teemade (nt vananemisega seotud muutused; eetika (sh suhtlemine) ja konfidentsiaalsus) põhjal eetilised põhimõtted eakaga suhtlemiseks ning esitavad selle ettenähtud tähtjaks.

Kursuse käigus omandatud on võimalik edasi arendada, jätkates õpinguid erinevatel sotsiaaltöö ja nõustamise valdkonna erialadel (nt hooldustöötaja, tegevusjuhendaja) kutseõppeasutustes.

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Õpetusega taotletakse, et õpilased mõistavad vananemisprotsessi, oskavad juhendada ja toetada eakat igapäevaelu toimingutes ning sooritada lihtsamaid hooldustoiminguid koduses keskkonnas.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) omab ülevaadet vananemisega seotud toimetuleku probleemidest ja abivajaduse kujunemisest;
- 2) teab a- ja antiseptika ning isikukaitsevahendite kasutamise põhimõtteid, järgib neid erinevate hooldustoimingute tegemisel;
- 3) kavandab ja viib läbi eakale sobivaid ja jõukohaseid aktiveerivaid tegevusi;
- 4) käitub eetiliselt, arvestades eaka tausta ning erivajadusi;
- 5) abistab ja juhendab eakat igapäevaelus toimetulekul, säilitades maksimaalselt eaka iseseisvuse ning enesekontrolli;
- 6) tunneb ergonoomilisi töövõtteid ja abivahendeid ning juhendab eakat erinevate abivahendite kasutamisel.

Õppesisu

Kõik teemad algavad teoreetilise sissejuhatusena, millele järgneb arutelu gruppides, praktiliste ülesannete lahendamine grupis ja/või iseseisvalt. Õppesisu teemad on järgmised:

- 1) vananemisega seotud füüsilised, psüühilised ja sotsiaalsed muutused ning nende mõju igapäevaelus toimetulekule (2 tundi);
- 2) a- ja antiseptika põhimõtted (sh kätepesu, käte antiseptika, pindade puhastamine ja desinfitseerimine); isikukaitsevahendid, nende kasutamise põhimõtted ja tingimused (2 tundi);
- 3) eaka aktiveerimine (2 tundi);
- 4) eetika (sh suhtlemine) ja konfidentsiaalsus (2 tundi);
- 5) eaka abistamine ja juhendamine (sh märkamine) tervise ja toimetuleku probleemidest lähtuvalt (sh hooldustoimingud) (2 tundi);
- 6) eaka terviseedenduse võimalused (2 tundi);
- 7) ergonoomika ja abivahendid, nende kasutamise põhimõtted (2 tundi);
- 8) praktilised harjutusülesanded erinevate teemade põhiselt (14 tundi);
- 9) õppekäigud hooldekodusse ja/või eakate päevakeskusesse (2 tundi);
- 10) iseseisev töö (5 tundi).

Õppe kavandamine ja korraldamine

Õppe maht on 35 tundi, millest 28 tundi moodustab kontaktõpe sh 14 tundi teoreetiline ettevalmistus veebis ja/või auditoriumis ning 14 tundi praktilist tööd simulatsioonikeskuses või eakate päevakeskuses, 2 tundi moodustavad õppekäigud hooldekodusse või eakate päevakeskusesse ning 5 tundi teevad õpilased juhendatud iseseisvat tööd.

Õppetegevust kavandades on soovitatav lähtuda aktiivõppe (sh avastus-, uurimis-, probleem- ja projektõppe) põhimõtetest, võimaldades õpilastel töötada nii üksi, paaris kui ka rühmas, et arendada koostööoskust ja vastutustunnet. Õppetöö läbiviimisel on soovitatav kombineerida järgmisi õppetegevusi:

- 1) auditoorsed loengud ja praktiline töö veebipõhises õpikeskkonnas;
- 2) õppekäigud hooldekodus ja/või eakate päevakeskuses;
- 3) iseseisev töö erinevate materjalide ja allikatega;
- 4) simulatsiooniulesannete lahendamine;
- 5) grupitöö – koostada nõuetekohaselt ja esitada tähtaegselt loengutes läbitud teemade (vananemisega seotud muutused ja eetika (sh suhtlemine) ja konfidentsiaalsus) põhjal kirjeldus eetilistest põhimõtetest eakaga suhtlemiseks (teemast lähtuva eesmärgi ja ajalise raamistiku seadmine, ülesannete jaotamine, eesmärgini jõudmine, tulemuste esitlemine, järelduste tegemine);
- 6) ettevalmistus grupitöö avalikuks esitlemiseks;
- 7) avalik esinemine.

Loengud vahelduvad praktiliste ülesannete täitmisega individuaalselt ja grupis nii klassiruumis kui ka veebikeskkonnas, simulatsioonikeskuses ning hooldekodus või eakate päevakeskuses. Loenguid toetab veebipõhine õpikeskkond, kuhu on võimalik laadida teemakohaseid õppematerjale.

Praktilised harjutusülesanded:

- 1) teostatakse nõuetekohaselt kätehügieeni;
- 2) tutvutakse isikukaitsevahenditega ja harjutatakse nende kasutamist;
- 3) mõõdetakse arteriaalset vererõhku, kehatemperatuuri, veresuhkrut, kasutades sobivaid töövahendeid;
- 4) harjutatakse ergonoomilisi liikumis-, liigutamise- ja tõstmisvõtteid;
- 5) õpitakse tundma ja kasutama erinevaid liikumise abivahendeid – ratastool, käimisraamid, kargud jne;
- 6) tutvutakse erinevate igapäevaelu lihtsustavate abivahenditega – lugemislup, haaratsid, erinevad söögi- ja köögiriistad, riietumise abivahendid jne;
- 7) tutvutakse erinevate hooldusabivahendite ja nende kasutamisega – mähkmed, sidemed, uriinipudelid, siibrid, funktsionaalne voodi, pesukindad jne;
- 8) tutvutakse meetoditega ja abivahenditega eakate aktiveerimiseks kodus keskkonnas ning toimetulekuks iseseisvalt igapäevaelu toimingutega (hügieenitoimingud, toidu valmistamine; toas, treppidel ja õues ohutult liikumine, kodumasinatega töötamine, abistamine vajaliku info ja teenuste leidmisel, ajakirjade-, ajalehtede koos lugemine (ette lugemine), ristsõnade lahendamine, mälu treeningud (koos fotoalbumite vaatamine ja meenutamine), eaka jaoks olulise teekonna kaardistamine (kodukauplus, raamatukogu, päevakeskus, jne) ja ohtude märkimine ja märkimine.

Valikkursuse lõpetamise tingimus: õpilased lahendavad individuaalselt situatsioonülesande, mis sisaldab eaka kodus tehtavate toimingute kirjeldamist ja tegevuste põhjendamist.

Õppekeskkond

Vajalik on töökorras arvuti, mis on varustatud internetiühenduse, kontoritarkvara, kõlarite ja kaameraga.

Õppekäikudel hooldekodusse või eakate päevakeskusesse on vajalikud vahetusjalanõud (osalemisvõimalus eakate aktiveerimiseks). Simulatsioonikeskuses praktiliste ülesannete harjutamisel on vajalikud vahetusjalanõud (mitte toasussid), sobiv tööriietus (soovitatavalt püksid, T-särk). Õpilasel peavad olema lühikesed lakkimata küüned, ehted (sõrmused, käe- ja kaelaketid, käekellad) peavad olema eemaldatud. Õpilast instrueeritakse enne praktilist tegevust kohapeal. Täpsem instrueerimine toimub enne praktikume.

Praktilise töö ülesannete täitmiseks simulatsioonikeskuses on vajalikud kätehügieeni teostamise vahendid, arteriaalse vererõhu mõõtmise aparaadid, kehatemperatuuri mõõtmise

vahendid, veresuhkru mõõtmise aparaat; muud erinevad liikumise, seismise, tõusmise, riietumise, söömise ja joomise abivahendid.

5. Valikkursus „Filosoofia“

5.1. Üldalused

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Gümnaasiumi filosoofiaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb ära filosoofilisi küsimusi, teab nende eri lahendusi ja mõistab filosoofia käsitlusviisi loomust;
- 2) koostab kehtivaid arutluskäike, mõtestab lahti teiste omi ning rakendab seejuures filosoofilise mõtlemise võtteid;
- 3) mõtestab oma kogemusest lähtudes lahti praktilise ja teoreetilise filosoofia küsimusi;
- 4) iseloomustab filosoofia ajaloo perioode mõningate olulisemate käsitluste, mõistete ja autorite kaudu;
- 5) hindab kriitiliselt oma uskumusi ja väärtushoiakuid õppeaines omandatu valguses.

Õppeaine kirjeldus

Filosoofia esimeses kursuses „Sissejuhatus filosoofilisse mõtlemisse“ on rõhk filosoofilise mõtlemise viiside tundmaõppimisel ja võtete harjutamisel arutluses. Teine kursus „Tänapäeva filosoofilised küsimused“ süvendab esimesel kursusel omandatud põhioskusi, pöörates tähelepanu teadmiskiirte, väärtuste ning ühiskonna ja keskkonna filosoofilisele käsitlemisele. Teisel kursusel osalemise eelduseks on esimesel kursusel omandatud mõtlemisvõtted ning põhiteadmised ainevaldkonnast.

Kursuste õpetegevuste tuumaks on õpilase mõtlemisoskuste arendamine, teadmis- ja eluvaldkondade olulisi aruteluteemasid filosoofilise mõtlemise vahenditega käsitlemise kaudu ning selle kaudu õpilaste arusaamise kujundamine filosoofia ainevaldkonna loomusest ning rakendustest.

Õppeaine on moodustatud kolmest peamisest käsitlusala:

- 1) filosoofia ainevaldkond;
- 2) filosoofiline mõtlemine;
- 3) arutlusteemad filosoofilistest küsimustest.

Need käsitlusalad moodustavad filosoofiaõppes ligikaudu võrdsed osad.

Filosoofia ainevaldkonnaga tutvudes omandatakse teadmisi filosoofia mõistetest, valdkondadest, harudest, ajaloost ja rollist. Filosoofilise mõtlemise viise harjutatakse nende võtete korrektse rakendamise kaudu suulises ja kirjalikus vormis. Arutlusteemadeks on filosoofilised küsimused teadmiskiirte, väärtuste ning ühiskonna ja keskkonna kohta. Õppeaine aluseks on filosoofia akadeemilise uurimisvaldkonna tulemused, mida esitatakse õpilasele jõukohaselt ja tähenduslikult ning didaktiliselt otstarbekohaselt.

Filosoofia ainevaldkond

Valikaine eesmärk on arendada õpilaste suutlikkust arutleda ainevaldkonna teemade üle. Selleks õpitakse peamisi mõisteid ja käsitlusviise, mis on olulised ainevaldkonna mõistmiseks, esmane ülevaade filosoofia ajaloost ja rollist. Filosoofilise mõtlemise viise harjutatakse nende võtete korrektse rakendamise kaudu suulises ja kirjalikus vormis. Arutlusteemadeks on filosoofilised küsimused teadmiskiirte, väärtuste ning ühiskonna ja keskkonna kohta. Õppeaine aluseks on filosoofia akadeemilise uurimisvaldkonna tulemused, mida esitatakse õpilasele jõukohaselt ja tähenduslikult ning didaktiliselt otstarbekohaselt.

Filosoofiline mõtlemine

Filosoofia eripära on arutluse kandev roll õppimisel. Seetõttu on filosoofilise mõtlemise suuline ja kirjalik harjutamine õppeaine olemuslik osa, mida arendatakse argumenteerimise ja tõlgendamise harjutamise kaudu. Eesmärk on õppida rakendama argumenteerimise ja tõlgendamistehnikaid korrektselt vabas filosoofilises arutlusel ning töös filosoofilise tekstiga. Filosoofilise mõtlemise viiside omandamiseks õpitakse peamisi arutlustehnilisi termineid ja praktilisi ning levinud võtteid.

Head tavad väljenduvad asjakohases suhtumises filosoofilisse arutlusesse, sh tõsisel suhtumises argumentidesse ja lugupidavas suhtumises nende esitajasse, lugeja ning kuulaja austamises, mõtete arusaadavas väljendamises ning arutelule ja kriitikal avatuses. Filosoofiline arutelu aitab analüüsitavaid teemasid mõtestada. Kriitilises arutelus lähtutakse erinevatest filosoofilistest eeldustest ja käsitlusviisidest. Arutluses filosoofiliste seisukohtade üle ei piirduta arvamuse avaldamisega, vaid ühtlasi põhjendatakse ning arutatakse eri põhjenduste paikapidavuse üle, rakendades kriitilise mõtlemise tööriistu.

Arutlusteemad filosoofilistest küsimustest

Õppetegevuste põhiosa moodustab filosoofiliste küsimuste avamine filosoofilise mõtlemise vahenditega. Filosoofilised küsimused lähtuvad teadmisiisidest, väärtustest ning ühiskonna ja keskkonna kestlikkusest. Arutlusõpe koosneb teoreetilisest ning praktilisest osast. Teoreetilisest osast tutvutakse järk-järgult teemade käsitlemiseks vajalike mõistete ja käsitlusviisidega. Praktilise suunitlusega konkreetseid arutlusküsimusi valides ning neid mõtestades arvestatakse õpilase kogemusega, st millega ta oma elus on kokku puutunud või mis on tema jaoks tähenduslik.

Võimalusi lõiminguks, üldpädevuste arengu toetamiseks ja õppekava läbivate teemade käsitlemiseks

Oma ajaloolise rolli tõttu teadusharude kujunemises on filosoofia olemuslikult valdkondade piires ületav ning lõimiv katusõppeaine. Võimaluse korral võiks kavandada lõimingu mõne teema või probleemi käsitlemisel eri õppeainete õpetajate koostöös. Lõimumispunktide leidmisel tuleks lähtuda muuhulgas:

- 1) filosoofilise mõtlemise viisidest ja näitlikustada nende seoseid õppeainete aluseks olevate teadusharude meetodite, tõendamise viisi ja kasutatavate keeleliste vahenditega;
- 2) filosoofia ajaloolistest mõtteliinidest ja näitlikustada nende seoseid õppeainete aluseks olevate teadusharude ja nende uurimisala arengulooga;
- 3) filosoofia arutlusteemade seostest eri õppeainete ainesisu ja oskustega, ning kodaniku-, väärtus-, tehnoloogia-, enesemääratluse jt õppekava üldpädevustega.

Lõiming ei peaks piirduma seoste loomisega eri õppeainete vahel, vaid võiks hõlmata ka õppekäike ja aktiivset dialoogi teadusasutuste vm instituutide ja nende kõneisikutega väljastpoolt kooli.

Filosoofilise mõtlemise õppimist lõimitakse iseäranis õppeainetega, mis arendavad suulist ja/või kirjalikku arutlus- ning väljendusoskust. Lõiming reaali- ja loodusainetega annab võimaluse vaadelda mõtlemise vormilist rangust ja tõenduspõhisust kooskõlas avastuslikkusega, lõiming humanitaarainetega keelelist täpsust kogemuse kultuuriliste ja ühiskondlike aspektide väljendamisel. Vältimatu on leida mõtlemisvõtete vallas lõimimiskohad loogika ja matemaatika, kunsti ja kirjanduse õppeainete, samuti uurimistöö aluste kursustega. Koos teiste õppeainetega toetab filosoofia õpilaste kujunemist aktiivseks tõlgendajaks passiivse vastuvõtja asemel, pakkudes vahendeid ja praktikat ühiskonnas oluliste arutlusteemade kriitiliseks tõlgendamiseks. Filosoofia õppeaine toetab kriitilise mõtlemise arendamist kaudu õpilaste meedia- ja infopädevuse kujunemist.

Õppetegevuse kavandamise ja korraldamise põhimõtted

Arutlusoskuse ja iseseisva mõtlemise arendamiseks peab õpilane olema tunnis valdavalt aktiivses rollis. Õpetaja on õpilastega sarnaselt uurivas, küsivas või õppivas ning sealhulgas eksivas rollis, kuid on oma suuremate teadmiste ja arendatud oskustega nõu, hinnanguid ning sihte andev autoriteet.

Õpilase ülesanne on õppida jälgima filosoofilise mõtlemise viise ja rakendada selle võtteid. Õpilane väljendab ning selgitab isiklikke ja tunnis omandatud vaateid ning püüab olla seejuures filosoofiliselt adekvaatne ja järjekindel. Õpetaja tagasisidestab õpilaste katsetusi jooksvalt ja annab soovitusi ning juhiseid edaspidiseks.

Õpilaste aktiivsuse suurendamiseks on otstarbekas kaasata nad õppetunni kavandamisse ja juhtimisse, muuta õpe uurivaks ning õpilaste eelteadmiste, huvide ja võimetega arvestavaks. Selle juures võib olla oluline roll koolivälise tegelikkusega suhestumisel, ühiskonnas toimuvate debattide analüüsimisel kriitilise mõtlemise abil, kasutades erinevaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid.

Arutluste juhtimise ning mõistete ja käsitlusviiside tutvustamise kõrval on õpetaja ülesanne toetada õpilase identiteedi ja maailmavaate kujunemist. Õpetaja ei tohi esitleda ega peale suruda oma isiklikke filosoofilisi vaateid, vaid peab tutvustama ka neist eristuvaid ja neile vastanduvaid seisukohti ning andma õpilastele võimaluse põhjendada ja kujundada välja oma isiklikku seisukohta.

Filosoofiakursuste kolme käsitlusala, st filosoofia ainevaldkonna, filosoofilise mõtlemise ja filosoofiliste küsimuste aruteluteemade omavahelist proportsiooni jälgides on võimalik õpet dūnaamiliselt kohandada konkreetse kooli või klassi vajadustega, nt filosoofia ajaloo mõtteliine võib esimese ja teise valikkursuse vahel ümber tõsta või mugandada neid seoses arutlusteemade valikuga.

Hindamise põhimõtted

Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest. Hindamise täpsem korraldus määratakse kooli õppekavas. Hindamise põhiline ülesanne on toetada õpilase arengut, kujundades positiivse minapildi ja adekvaatse enesehinnangu, kusjuures tähtis on õpilase enda roll hindamises, pakkudes võimalusi enesehindamiseks. Kontrolli ning hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase ainealasest arengust ning kasutada saadud teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid peavad olema mitmekesised.

Filosoofias hinnatakse eelkõige neid spetsiifilisi oskusi, mille kujundamine on filosoofiaõpetuse peamisi eesmärke, st filosoofilise arutluse mõistmist ja selle koostamist, filosoofilise mõtlemise viiside rakendamist, oluliste filosoofia mõistete selgitamist ja kontekstis kasutamist. Hinnatavad ülesanded arendavad loovust ning iseseisvat mõtlemist, kuid eeldavad filosoofia mõistete ja mõtlemisvõtete plaanipärast rakendamist. Filosoofias on pideva mõtlemisviiside tagasisidestamise vajaduse tõttu kaalukas kujundav hindamine. Kokkuvõttev hindamine on filosoofiaõppes teisejärguline, kuid piisav rahuldava taseme tuvastamiseks.

Aktiivse suulise arutlusoskuse hindamiseks sobib individuaalne või rühmaväitlus, teste on võimalik teha mõistete definitsioonide ja seoste tundmise või loogikaülesannete vallas. Soovitav on olulise hindamisvormina kasutada essee koostamist. Esseed koostatakse etapiviisil, liites omavahel kujundava ja kokkuvõtva hindamise võtteid. Essee puhul hinnatakse eelkõige arutlusoskust; kirjanduslikku meisterlikkust ja originaalsust tunnustatakse teisejärgulisena, kuid nõutakse elementaarsete emakeele- ja kompositsioonireeglite järgimist. Paremate esseekirjutajate julgustamine ja juhendamine üleriiklikul filosoofiaolümpiaadi eelvoorus osalemiseks on hea viis toetada andekamate õpilaste eneseteostust.

Õppekeskkonna kujundamise põhimõtted

Filosoofia õppimiseks loob võimalused keskkond, kus kõigil õpilastel on turvaline arutluskäike väljendada ning süsteemselt toetatakse ka nende osalemist, kelle jaoks avalik arvamuse avaldamine ja esinemine pole loomulik. Kuna õppeviiside hulka kuuluvad nii kirjalikud harjutused, suuline väitlus kui aktiivsed meetodid ja digivahendite kasutamine, on parimad ruumid sellised, kus saab igaüks endale leida mugava viisi õppetöös osalemiseks.

Kool võimaldab viia õpet läbi ruumis, kus on:

- 1) mööbli ümberpaigutamise võimalus liikumist eeldavateks tegevusteks nagu rühmatööd, ringivestlused jt rolli- või õppeharjutused;
- 2) internetiühendus nii õpetajal kui õpilastel, digitehnoloogia ning audiovisuaalse esitluse ja videoühenduse kasutamise võimalused.

Kool võimaldab:

- 1) korraldada õpet väljaspool klassiruumi, mh mälu- või ametiasutuses;
- 2) kasutada füüsilisi ning digitaalseid õppematerjale ja -vahendeid, mh digikeskkonnad essee ühiskirjutamiseks ja hindamiseks, väitluse läbiviimiseks ja hindamiseks, argumentatsioonivigade kaardid väitluse tagasisidestamiseks;
- 3) õppekäike ja kohtumisi eri valdkondade esindajatega.

5.2. Kursuste kavad

5.2.1. Kursus „Sissejuhatus filosoofilisse mõtlemisse“

Õpitulemused ja õppesisu

Filosoofia ainevaldkond

Esimese kursuse ainevaldkonnaspetsiifilise teema eesmärk on anda esmane ülevaade filosoofia ainevaldkonnast ja sellele iseloomulikust käsitluslaadist. Teema moodustab kursuse mahust kuni neljandiku.

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) iseloomustab filosoofia ainevaldkonda ja filosoofilist käsitlusviisi, eristades seda teaduste jt eluvaldkondade omast;
- 2) eristab filosoofia valdkondi ja arutleb neile omaste küsimuste üle;
- 3) iseloomustab filosoofia ajaloo perioode mõningate neile omaste käsitluste, mõistete ja autorite kaudu.

Õppesisu

Filosoofia valdkonnad. Filosoofilised küsimused ja nende eripära. Filosoofia ajaloo periodiseering. Perioodidele iseloomulikud filosoofilised küsimused ja valdkonnad ning neid küsimusi esitavad ja valdkondi käsitlevad filosoofid.

Filosoofilise mõtlemise algus ja selle tähendus. Mõtlemise ja filosoofia roll inimelus, kultuuris ning ajaloos. Filosoofia ning teadus, religioon, kirjandus ja elu.

Filosoofilise mõtlemise ja käsitletavate arutlusteemadega seonduvad olulised mõisted, mõtteliinid ning filosoofid koos oma iseloomulike väidetega.

Käsitletavad mõtteliinid:

- 1) antiikfilosoofia ja filosoofilise mõtlemise kujunemine;
- 2) keskaja filosoofia ja mõtlemise rakendamine usu teenistusse;
- 3) uusaja filosoofia ning eksperimentaalse loodusteaduse sünni;
- 4) uusaja filosoofia ja indiviidi/subjekti esile kerkimine;
- 5) uusaja filosoofia ning valgustumõtlemine.

Filosoofiline mõtlemine

Filosoofilise mõtlemise osa eesmärk on tutvuda filosoofiale iseloomuliku keelega, õppida tundma vajalikku terminoloogiat ning harjutada selle kasutamist. Filosoofilist mõtlemist harjutatakse, kasutades selleks kesksete arutlusteemade õppesisu. Filosoofiline mõtlemine moodustab kuni poole kursuse mahust.

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) tunneb mõningaid tähtsamaid arutlus- ja tõlgendustehnilisi termineid ning märkab nende rakendamise kohti filosoofilises arutluses;
- 2) tunneb filosoofilise arutluse häid tavasid ning märkab nende rakendamise kohti lugemises, kõnelemises, väitluses ja kirjutamises;
- 3) sõnastab korrektseid filosoofilisi küsimusi ning arutleb vastuste üle, jäädes filosoofilisele arutlustasandile ja järgides argumentatsioonireegleid;
- 4) loeb filosoofilist teksti ning koostab juhendamisel lihtsama filosoofilise essee.

Õppesisu

Keel. Teaduskeel, loomulik keel, filosoofia keel.

Lause, otsustus, väide ja argument. Mõiste ja definitsioon. Eeldused ning varjatud eeldused. Järeldamine, korrektsus ja tõesus. Argumendi kehtivus. Tõlgendus ja kontekst. Põhjendus ja seletus. Kooskõla ning vasturääkivus. Täheendus ja tõde.

Küsimus, filosoofiline küsimus ning küsimuste korrektsus. Argumentatsioon ja retoorika. Filosoofilise arutelu head tavad. Mõtlemine ja väljendamine. Essee kirjutamine.

Arutlusteemad filosoofilistest küsimustest

Arutlusteemade eesmärk on eelkõige harjutada filosoofilist mõtlemist. Nende üksikasjalikum ja süsteemsem avamine võib jääda teise kursuse osaks. Soovi korral võib esimesel kursusel keskenduda põhjalikumalt ainult ühele arutlusteemale ning võtta selle jaoks osa õppesisu teisest kursusest. Säärasel juhul tuleb esialgu kõrvalejäetu teisel kursusel kompenseerida. Kursuse mahust moodustavad arutlusteemad kuni neljandiku.

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) arutleb teadmisi viiside, väärtuste ning ühiskonna ja keskkonna lihtsamate filosoofiliste küsimuste üle, eristades filosoofilist arutelu tavaarutelust;
- 2) väärtustab filosoofilist arutlust ja selle tulemusi, kuid annab endale aru tulemuste suhtelisusest, st nende seotusest eri käsitlusviiside ning aluseeldustega.

Õppesisu

Teadmisi viisid. Teadmise olemus, tunnetusteooria. Teadmise ja tunnetusviiside ning võimete eristus. Teadmise seos uskumuse ja õigustusega. Seosed õppeainete ja eluvaldkondadega.

Väärtused ja normatiivsed süsteemid (moraal, religioon, õigus). Väärtuste olemus, aksioloogia. Väärtuste ja tegude kooskõla. Väärtuse ja fakti erinevus. Väärtuste universaalsus ning suhtelisus.

Ühiskond ja keskkond. Õigluse olemus, poliitikafilosoofia. Ühiskonna ja elukeskkonna korraldamine.

5.2.2. Kursus „Tänapäeva filosoofilised küsimused“

Õpitulemused ja õppesisu

Filosoofia ainevaldkond

Teise kursuse eesmärk on tutvuda põhjalikumalt filosoofia ainevaldkonna pakutava mõtlemise ajaloo käsitlusega ning mõtestada filosoofia eri rolle tänapäeva maailmas. See osa moodustab kuni kolmandiku kursuse mahust. Õppesisu temade loetelu on mõeldud ettepanekutena, mille seast teeb õpetaja valiku vastavalt oma õpilaste huvidele ja kogemusele.

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) mõtestab filosoofia erinevaid rolle tänapäeva maailmas, lähtudes omandatud teadmistest filosoofia harudest, koolkondadest ja neile vastavatest rakendusalaadest;
- 2) iseloomustab filosoofia ajaloo klassikasse kuuluvaid olulisemaid käsitlusi ning mõiste- ja ideeajaloolisi pöördepunkte;
- 3) iseloomustab filosoofia ajaloo perioode mõningate neile omaste käsitluste, mõistete ning autorite kaudu.

Õppesisu

Filosoofia harud. Filosoofia rakendused teaduses jm eluvaldkondades. Filosoofia tänapäeval. Mõisteajalugu. Käsitletavatele arutlusteemadele ning filosoofia ajaloo perioodidele iseloomulikud mõisted ja mõtteliinid ning neid esindavad filosoofid.

Käsitletavad mõtteliinid:

- 1) tänapäevase teadmise ja teaduse mõistmise ajaloolised juured;
- 2) tänapäeval olulisi teadusekäsitlusi;
- 3) tänapäeval olulisi eetikateooriaid;
- 4) tänapäeval olulisi inimesefilosoofia voole;
- 5) tänapäeval olulisi ühiskonnafilosoofia ja keskkonnafilosoofia alusseisukohti.

Filosoofiline mõtlemine

Filosoofilise mõtlemise eesmärk on süvendada esimesel kursusel omandatud põhiteadmisi ja -oskusi ning tutvuda väidete formaliseerimise ja allikatekstide tõlgendamise põhitõdedega. See osa moodustab kuni neljandiku kursuse mahust.

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) rakendab mõningaid kriitilise mõtlemise ja filosoofilise tõlgendamise võtteid filosoofilises arutluses;
- 2) rakendab peamisi filosoofilise arutluse häid tavasid seminaris osaledes, jõukohast allikateksti mõtestades ning esseed koostades.

Õppesisu

Formaliseerimine. Näide formaliseeritud keele ja selle kasutamise kohta.

Tõlgendamine, hermeneutiline ring.

Allikatekstide lugemine. Seminari läbiviimine.

Arutlusteemad filosoofia küsimustest

Teisel kursusel on arutlusteemade süstemaatiline käsitlemine juba omaette eesmärk ning seda tehakse, toetudes esimesel kursusel omandatud filosoofilise mõtlemise viisidele. Arutlusteemasid mõtestatakse eri vaatenurkadest ning seoses filosoofiaajalooliste mõtteliinidega. Lähtuvalt kooli või klassi eripärast võib arutlusteemade omavahelisi proportsioone muuta. Arutlusteemade käsitlemine moodustab kuni poole kursuse mahust.

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) arutleb teadmisviiside ja teaduslikkuse filosoofiliste küsimuste üle, toetudes omaenda kogemusele;
- 2) arutleb väärtuste ja nende toimimise filosoofiliste küsimuste üle, lähtudes elementaarsest väärtusõpetuse oskussõnavarast ning tuginedes oma kogemustele;
- 3) arutleb ühiskonda ja keskkonda käsitlevate filosoofiliste küsimuste üle;
- 4) teadvustab enda aktiivselt mõtlevat rolli elu- ja teadusvaldkondade, väärtusküsimuste ning ühiskonna ja keskkonna küsimuste mõtestamisel ning arutleb selle mõtestamise filosoofilise iseloomu üle.

Õppesisu

Teadmisviisid. Tõeteooriad (vastavus- ja kooskõlateooria, pragmatistlik teooria, tõeminimalism ehk liiasusteooria). Teaduslik meetod. Teadusliku teadmise areng (hüpotees, eksperiment, teooria). Teadus ja tehnoloogia, inseneriteadused. Induktsioon ja deduktsioon. Teadusharud ning nende tunnetamise viisid. Humanitaar-, sotsiaal- ja reaalteadus. Pseudoteadus. Subjektiivsus, intersubjektiivsus ning objektiivsus. Fakt ja arvamus.

Väärtused. Eetikateooriad (lähtudes kohusest, tagajärjest ja vooresest). Normatiivsus ja deskriptiivsus (metaetika, normatiivne eetika). Kasu ja kohustus. Pluralism ja sallivus. Vahendväärtused ja iseväärtused. Väärtusrelativism ja -absolutism. Väärtusotsustuste loomus ning inimesekäsitlus. Hüve ja nauding.

Ühiskond ja keskkond. Filosoofilised ühiskonnateooriad. Vabaduse määratlused. Holism ning individualism. Areng ja keskkond. Keskkonnafilosoofia. Antropotsentrism ja moraalikommuniteedi küsimus või tehnoloogiline areng ja tehisintellekt. Jaotav õiglus.

6. Valikkursus „Inimene nüüdisaegses teabekeskkonnas“

Valikkursuse kirjeldus

Valikkursus haakub tihedalt sotsiaalainete kui ka keele ja kirjanduse valdkonna eesmärkidega, kuid omab tihedat kokkupuudet ka teiste ainevaldkondade, üldpädevuste ja läbivate teemadega. Valikkursus integreerib õppija igapäevase mediakasutuse tema teadmistega ühiskonnast, meediast, poliitikast, esteetikast ja inimeste omavahelisest suhtlemisest. Aktiivõppemeetoditel ja koosõppimisel (peamiselt ümberpööratud klassiruumil) põhinev kursus aitab õppijal paremini mõista nüüdisühiskonnas toimuvaid infoprotsesse ning enda osa nendes, arendades ka õpilaste praktilisi oskusi teadlike otsuste tegemiseks. Arvestades kursuse sisu kiiret muutumist,

peab õpetaja olema valmis olukorraks, kus uus informatsioon jõuab temani samal ajal, kui õpilasteni. See eeldab õpetajalt valmisolekut juhtumipõhiseks kaalutlemiseks, õpilastega ühiseks infootsinguks ning kriitilise mõtlemise baasoskuste rakendamiseks kiiresti muutuv olukorras. Valikkursus koosneb neljast teemast, mis on omakorda jaotatud alateemadeks. Iga alateema puhul on kirjeldatud taotletavad õpitulemused ning nende saavutamist toetav õpisisu.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid:

Valikkursuse läbinud õpilasel on eeldused:

- 1) kujuneda teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab seda analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika kohaselt;
- 2) kujundada endas välja teabe ja teabeallikate kriitilise hindamise oskused ning harjumus neid rakendada igapäevaste otsuste tegemisel.

Õpitulemused

Valikkursuse lõpus õpilane:

- 1) tunneb tänapäevast teabekeskkonda ja selle arengut kujundavaid tehnoloogilisi, õiguslikke, poliitika- ja majandusprotsesse;
- 2) teeb iseseisvalt motiveeritud valikuid tänapäevases teabekeskkonnas;
- 3) leiab oma teabevajaduse kohaselt eritüübilist informatsiooni ja hindab seda kriitiliselt
- 4) suudab oma valikuid põhjendada ja nende üle arutleda;
- 5) tajub ja sõnastab infoprotsessis osalejate kommunikatiivseid taotlusi;
- 6) mõistab oma infokäitumise võimalikku mõju endale, suhtluspartneritele ja ühiskondlikele protsessidele.

6.1. Teabekeskkond ja selle osalised

6.1.1. Meediamajanduse alused

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) omab ülevaadet meediakeskkonnast ja selle osadest
- 2) on tutvunud meediamajanduse põhiprotsessidega ja mõistab oma osa neis;
- 3) nimetab faktoreid, mis võivad mõjutada meediakanali sisu;
- 4) on kursis meediaprotsesse reguleeriva seadusandluse ja eneseregulatsiooni mehhanismidega.

Õppesisu

Internetis leidub suur valik erinevaid infokanaleid ja kommunikatsiooniplatvorme. Digikanalite sisu reguleerib valik erinevaid regulatsioone, kokkuleppeid ja piiranguid ning ennekõike eneseregulatsioon ja eetiline taust. Nendest lähtumine varieerub kanalite lõikes oluliselt ning silmas tuleb pidada ka meedia jätkuvat hübriidiseerimist ning auditooriumi segmenteerumist.

Üha enam mõjutab sisu ka muutuv ajakirjanduse majandusmudel ning arenevad tehnilised lahendused ning auditooriumi ootused ajakirjandusele.

Infokanaleid saab sisu ja formaadi koostõju põhjal jagada mitmetesse kategooriatesse. Üks võimalik näide: traditsiooniliste ajakirjandusväljaannete uudisteportaalid (ERR, Postimees, Delfi, Õhtuleht jne); hobilehed; maailmavaate portaalid (Objektiiv, Rahvuslane, feministeerium); erakondade uudistesaidid (uueduudised, eestiudised, vabaduudised, kesknädal); erialaekspertide blogid (poliitika.guru, propastop, rahajutud); üksikisiku blogid (poliitikute blogid, ekspertide blogid, moe ja ilu blogid jne); propagandaväljaanded (Sputnik, Baltnews, Baltija); nalja ja pilalehed (lugejakiri, pilkaja, torkaja); -sotsiaalmeedia platvormid.

6.1.2. Algoritmid ja personaliseeritud sisu

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab profileerimise põhialuseid ja nende mõju kuvatavale sisule;

2) toob näiteid personaliseeritud otsingutulemuste ja turundussõnumite kohta.

Õppesisu

Inimese digitaalne jalajälg. Inimeste digitaalsest käitumis- ja tarbimisharjumisest on huvitatud suures plaanis kõik internetis tegutsejad, olgu selleks siis digiväljaanded, e-poed, meelelahutuskeskkonnad, aga ka avaliku sektori asutused. Käitumisharjumuse jälgimise eesmärgid varieeruvad keskkondade funktsioonidest lähtuvalt ning andmeid kogutakse alates keskkonna enda funktsionaalsuse parandamisest, kaubandusliku tarbijakäitumise paremast mõistmisest, kuni poliitilise profileerimiseni eesmärgini välja.

Andmete kogumise tehnikad – isikustatud ja isikustamata andmed, küpsised, kasutajate registreerimine, sotsiaalmeediakeskkondade kasutajaprofiili andmed, nende riskasutus, kliendikaardid kaubanduses, nutikellad, spordiäpid jne.

Informatsioonitulv ja seda ohjav algoritm. Algoritmid ei ole iseenesest ei halvad ega head. Tegemist on tehnilise vahendiga, et kaitsta oma kasutajaid infoülekülluse eest.

Suurandmed, algoritmid ja ennustav analüüs.

6.1.3. Integreeritud turunduskommunikatsioon

Õpitulemus: Õpilane oskab märgata kommerts-/ makstud sisu, saab aru selle toimimise põhimõtetest ja taotlustest ning leiab selle kuvamise põhjused.

Õppesisu

Mida kogenum on inimene, seda raskem on tema käitumist mõjutada. Tulemuse saavutamiseks läheb vaja järjest keerukamaid võtteid inimeste tarbimisharjumuste suunamiseks ning üha laiaulatuslikumat kohalolu kõikvõimalikes kanalites.

Valik samaaegselt ja kihiti kasutatavaid mõjutustehnikaid, mille kaudu püütakse inimeste tarbimisharjumusi suunata: reklaam massimeedias ja avalikus ruumis; sisuturundus meediakanalites; suhtekorraldus; üritusturundus; tootepaigutus; sponsorlus; tarbijamängud; lojaalsusgrupid ja -programmid; mõjuisikud.

6.1.4. Inimene sotsiaalmeedias, meedias ja väljaspool meediat

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) oskab kirjeldada vahetu ja vahendatud suhtlemise eripärasid;
- 2) on kursis tehnoloogilise determineerituse põhimõttega;
- 3) analüüsib kriitiliselt oma meediakäitumist ja kohandab seda vastavalt olukorrale.

Õppesisu

Igapäevane suhtluskontaktide arv üha kasvab, kuid vahetu suhtluse osakaal järjest kahaneb. Suhtluskanalid ja nende iseärasused kommunikatsiooni kujundamisel. Avatud, suletud ja varjatud netikogukonnad.

Sõbrad, tuttavad ja võhivõõrad sotsiaalmeedia igapäevasuhtluses. Sotsiaalmeedia grupid, persoonid ja libapersonid.

Ühepoolne suhtlus, dialoog ning näiline kahekõne. Suhtlusmullid, nendes valitsev maailmavaateline piiratus ja ühetaolisuse kontsentreerumine. Päri ja vastuvoolu sõnumite vastuvõtt, mõju inimesele ja maailmatunnetusele.

Sotsiaalmeedia kaaskondsete mõju maailmavaate ja tõekspidamiste kujunemisele, nende roll ja personaalsus.

Trollimine, vaenamine, vihakõne, laetud teemad ning reaktsioon nendele. Stereotüübid.

Vahetu ja vahendatud suhtluse kombineerimine, suhtlusmodaalsuste arv ja osakaal.

6.2. Mõjutustegevus

6.2.1. Võitlus tähelepanu pärast, tähelepanumajandus

Õpitulemus: Õpilane märkab erinevaid tähelepanu taotlejaid, teab nende erinevusi.

Õppesisu

Infokülluse nõiarang – mida rohkem on infot, seda rohkem on vaja selle seest eristuda

Praeguseks on ringi jagatud senine tähelepanu reserv. Suhtluskanalite arvu kasvuga killustub tähelepanu hulk ning piseneb „tähelepanuühik“.

Tähelepanu saavutamiseks on saanud ellujäämisvõitlus, millest võtavad osa kõik ühiskonna osad, alates kaupmeestest ning lõpetades riigiga.

Tekkinud on tähelepanumajandus. Kõik, kellele langeb kasvõi hetkeks suurema hulga inimeste tähelepanu, saab seda „edasi müüa“ tähelepanunäljas olijatele, olgu nendeks siis mingi kindla toote müüjad või riigiametid. Kampaniad (liiklusohutus, vaimse tervise toetamine, muretelefon, siseturvalisus, tervisedendus).

Sotsiaalse aja kiirenemine.

6.2.2. Kommunikatiivsed eesmärgid ja taotlused

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) mõistab, et kommunikatsiooniprotsessis osalejatel on oma avalikud ja varjatud eesmärgid;
- 2) on võimeline tegema lihtsamaid taustauuringuid avalikes andmebaasides;
- 3) analüüsib vahetu ja vahendatud kommunikatsiooni episoodide osalejate taotlustest lähtuvalt.

Õppesisu

Kommunikatsioon mõjutab inimese käitumist.

Tähelepanu killustumisega ja tähelepanu taotlejate arvu kasvu ning igapäevaste suhtlussündmuste hulga pideva suurenemisega on vaja üha põhjalikumalt ja täpsemalt tuvastada kommunikatsiooni eesmärki ja motivatsiooni.

Eeldusel, et tähelepanul on järjest kasvav väärtus, tasub alati küsida, miks ma seda infot saan ning kes ja miks minuga suhtub.

Kas minu käest tahetakse midagi saada?

On selleks raha, hääli valimistel, kodaniku toetus mõne huvigrupi projektile, minu tutvusringkond ja nende tähelepanu.

6.2.3. Influencerid, youtuuberid, mikrokuulsused.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) tunneb ära tähelepanu püüdmise võtted ning mõistab, miks need talle mõjuvad;
- 2) tunneb mikrokuulsuste ja nende loodud materjali vahendajate ärimudelit ja mõistab nende taotlusi;
- 3) analüüsib mikrokuulsuste kommunikatiivseid eesmäärke.

Õppesisu

Sotsiaalmeedia erinevate formaatide tekkimisega on igaühele antud võimalus panna püsti oma tähelepanumüügi „kiosk“. Ligipääs miljarditele silmapaaridele ning konkurents nende pärast tekitab vajaduse olla silmapaistev, märgatud ja jälgitud.

Seda on asunud realiseerima nii need, kelle igapäevatöö on seda lihtsam, mida rohkem paistavad nad ühiskonnas silma (näiteks poliitikud, sportlased, meelelahutustähed), kui ka need, kes on märganud selles võimalust teenida igapäevast sissetulekut

Vahendid on üsna võrdselt ligipääsetavad kõigile ning see on tekitanud enneolematu konkurentsi auditooriumini jõudmisel.

6.2.4. Propaganda- ja mõjutusvõtted sotsiaalmeedia

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) eristab mõjutusvõtteid sotsiaalmeedia keskkonnades;
- 2) kirjeldab nende toimimispõhimõtteid ning tuua näiteid igapäevaelust.

Õppesisu

Sotsiaalmeedia algoritmide üldistest põhimõtetest lähtuvad tehnilised võtted – võimendavad libakontod, suhtlusgrupid ja nende liikmeskonna sissetõmme, botid, sisu levimine gruppides.

Avalik propaganda – pooltõed, emotsioonidel mängimine, infograafikud, meemid, eksitavad pealkirjad, artiklid kahtlastest kanalitest, libakontode valepostituste jagamine.

Tegevused libavõrgustikega – toetava „enamuse“ fooni loomine, massiline vastuargumentide esitamine, floodimine postituse voost välja surumiseks, isiklikud rünnakud ja naeruvääristamine, solvamine ja tasalülitamine kommentaariumides.

6.3. Andmed, faktid ja nende kontrollimine

6.3.1. Internet ja selle erinevad osad

Õpitulemus: Õpilane kirjeldab interneti erinevaid osasid, selgitada nende olemust ning tuua näiteid.

Õppesisu

Interneti jagunemine – avalik internet, süvaveeb, tumeveeb.

Avalik veeb, indekseerimine ja otsingusüsteemid.

Süvaveeb, registrid, indekseerimata pildipangad, andmebaasid, *open data* andmekogud, repositooriumid jne Tumeveeb, TOR-lehitseja.

6.3.2. Faktikontrolli võtted

Õpitulemus: Õpilane kontrollib infoühiku sisu tõesust.

Õppesisu

Uudise või muu ajakirjandusliku materjali õigsuse tuvastamine klassikalise skeemi järgi: tuvasta allikas, loe kogu materjal läbi, tuvasta autor ja tema taust, otsi toetavaid fakte mujalt kanalitest, kontrolli materjali avaldamise aega, selgita välja, kas tegemist võib olla naljaga, jälgi oma eelhäälestust/kallutatust, küsi ekspertide arvamust.

Lisateemad: allikapesu; libadomeenid; pealkirjade morfoloogia; *astroturfing*; teaduspesu.

Faktikontroll poliitilise ja teadusinfo puhul.

Faktikontrolli algatused teistes Euroopa Liidu riikides.

6.3.3. Otsingutehnika

Õpitulemus: Õpilane kasutab erinevaid tehnilisi lahendusi internetist info leidmiseks.

Õpisisu

Avalikest allikatest info otsimine. Avalik veeb vs süvaveeb. Erinevad otsingumootorid.

Tagurpidi pildiotsing (*Google, Yandex, Reveye, TinEye* jne).

Failid ja nende metadata.

Google *dorking* (hääkimine) + *Yandex, Bing, DuckDuckGo, Twitter* jne.

Geolokatsioon – Instagram, Twitter, Echosec.

Kohtulahendite register

OSINT; PAI.

Avalikest allikatest info otsimise meistriklass: *Bellingcat; Atlantic Council DFRLab; Rail Baltica; Amnesty International*.

6.3.4. Kodanikuajakirjanduse eri vormid ja võimalused, veendumusmeedia, avalikest allikatest pärinev info. Kuidas info tekib?

Õpitulemused

Õpilane:

1) teab toimetusliku protsessi põhilisi elemente (andmete otsimine, kontrollimine, sidustamine, vormistamine, levitamine);

2) eristab toimetusliku protsessi läbinud materjali sellisest, kus toimetuslik protsess puudub.

Õppesisu

Traditsioonilise ajakirjanduse tööpõhimõtted – toimetuse, meediaorganisatsiooni ja peatoimetaja vastutus.

Kodanikuajakirjanduse väljaanded Eestis.

Populaarsemad blogikeskkonnad.

Uudiste agregatorid; RSS; Google *alerts*, Google *Ads*.

6.4. Info ja selle kaitse

6.4.1. Avaliku info olemus, poolavalik ja privaatne sfäär

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) mõistab info avaldamise erinevaid võimalusi ja tagajärgi;
- 2) on teadlik info avaldamise piirangutest ja nende põhjustest (nt kolmandate isikute kohta käiv informatsioon, süütuse presumpatsioon jne);
- 3) eristab privaatset ja avalikku informatsiooni.

Õppesisu

Avalik, privaatne ja poolavalik teave. Pildistamise, filmimise ja materjali avaldamise regulatsioon ja eetika. Privaatsus ja avalik internetiühendus. Näotuvastus ja avalik sfäär. Videovalve ja selle analüüs.

6.4.2. Internet näeb ja mäletab kõike!

Õpitulemus: Õpilane teab, millised tagajärjed on isikut puudutava info avaldamisel.

Õppesisu

Tea, mida internet sinu kohta sisaldab. Personaalne info on nii sotsiaalmeediasse postitamine, kommenteerimine kui ka *laikimine* ja jagamine.

Õigus olla unustatud. Surnud kontod. Info kustutamise võimalused.

Interneti arhiiv (*Google*, *web.archive.org*).

Kestev audio jälgimine ja analüüs sotsiaalmeediakanalite poolt.

6.4.3. Igal teol on tagajärjed

Õpitulemus: Õpilane teab põhilisi õiguslikke aluseid info kaitsmiseks, reguleerimata ja reguleeritud aspekte.

Õppesisu

Autoriõigused ja internet; vihakõne, laimamine; identiteedivargus; sõnavabadus vs solvamine.

Kust saada abi? Veebikonstaabel; AKI juhendmaterjalid.

6.4.4. Oma andmete kaitsmine, edastamine, kasutamine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kasutab tehnilisi lahendusi oma andmete kaitsmiseks ja informatsioonilise enesemääramise õiguse teostamiseks;
- 2) austab enda ja teiste privaatsust.

Õppesisu

Informatsioonilise enesemääramise õigus.

Privaatsusseaded sotsiaalmeediakeskkondades.

Pildid ja videod internetis.

Kust ilmuvad reklaamid veebikeskkondadesse.

Panopticlick. Erinevate veebilehitsejate omapärad (Chrome, Firefox, IE).

IP aadress ja VPN.

Uus valdkond – IOT. 2FA.

Õppe kavandamine ja korraldamine

Valikkursus hõlmab teemasid, milles õpetaja võib enda tunda ebakindlalt, kuivõrd tegu on väga uute nähtustega teabeväljal. Seetõttu on soovitatav kaasata nii valikkursuse planeerimisse kui sisustamisse ka õpilaste kogemus ja teadmised. Soovitatav on kasutada ümberpööratud klassiruumi põhimõtet, mille puhul õpilastega arutatakse läbi järgmise tunni teema ja alateemad, mis õpilastele võiksid huvi pakkuda. Õpilaste kodune ülesanne seisneb ühele

konkreetselt alateemale vastuse leidmises ning selle esitamises kaasõpilastele. Õpetaja hinnangu kohaselt võib see olla teema, milles õppija on juba kaaslastest pädevam või siis innustab teda oma mugavustsoonist väljuma. Õpetaja roll valikkursusel peaks olema pigem küsimuste ja probleemide sõnastamine ja kriitilise mõtlemise toetamine. Esmatähtis ei ole hetkel toimivate teabeprotsesside “teadmine”, vaid kujundada õpilaste oskust iseseisvaid otsuseid teha. Kursuse käigus peab õpetaja olema valmis ka õpilastelt õppima või koos nendega informatsiooni otsima ja hindama.

Lisaks überpööratud klassiruumi põhimõttele on soovitatav kasutada õpilasi kaasavaid, kriitilist mõtlemist arendavaid õpistrateegiaid nagu arutelud, juhtumipõhine kaalutlemine, projektid, iseseisvad pisiuurimused, väitlus, verbaalne ja audiovisuaalne sisuloome jms.

Valikkursuse kava on koostatud arvestusega, et õpetaja ja õpilased kasutavad seda raamistikuna, milles teha oma rõhuasetused. Seetõttu on ka teemade ajaline maht täpselt määratlemata. Teabekeskonna kiireid muutusi arvestades võivad ühel aastal rohkem tähelepanu nõuda ühed, teisel aastal teised teemad. Seetõttu on soovitatav kasutada võimalikult ajakohast ja värsket meediamaterjali.

Kuivõrd valikkursuse eesmärk on vastata võimalikult täpselt teabekeskonnas toimuvatele ajakohastele protsessidele, kooli eripäradele ja õppija vajadustele, siis on mõistlik kaasata kursuse läbiviimise ka teiste õppeainete õpetajaid. Integreeritum õpiprotsess annab õppijale parema ettevalmistuse vaadelda ühiskonnas toimuvaid protsesse tervikuna. Ühiskonnaõpetuse, ajaloo, muusika jt õpetajaid võib õppetöösse kaasata ekspertide ja külalistena, kui nende vaateviis võimaldab õpilastel käsitletavatest teemadest paremini aru saada.

Võimaluse korral tasub õppetöösse kaasata eksperte, nagu näiteks kohaliku omavalitsuse esindaja, kooli info- ja huvijuht, IT-õpetaja, kohaliku meediaväljaande või sotsiaalmeedia haldaja, sisuturundus- ja kommunikatsioonifirmade esindajad jne.

Õppekeskkond

Kool korraldab õpet lähtuvalt ainekavas seatud eesmärkidest, kasutades soovitatud meetodeid ning tegevusi. Kuna kursus võimaldab õpilastele ja õpetajatele suurt valikuvabadust nii õppe sisu kui meetodite osas, tuleb õpet planeerides arvestada ka kooli üldiste meediakasutuspõhimõtete ja praktikatega. Valikkursuse edukaks korraldamiseks on vaja hoolikalt kaalutleda järgmisi aspekte:

õpperuum peab võimaldama audiovisuaalse meediasisu esitamist, soovituslik on dokumendikaamera olemasolu trükitud materjalide keskkonnasäästlikuks esitamiseks;

kui koolis on lubatud/ toetatud oma nutiseadmete kasutamine õppetöös, siis tuleb enne kursuse algust veenduda, et kooli WIFI võimaldab kõiki kursusel vajalikke toiminguid (sh sotsiaalmeedia kasutamist ning kannatab välja piisavalt koormust. Ehkki paljudel õpilastel on võimalus kasutada ka mobiilset interneti, ei saa selle kasutamist kulukuse tõttu õppijatel eeldada. Samuti peab kool valmistuma selleks, et kõigil õppijatel ei ole internetivõimekusega seadet ning neil on õigus eeldada kooli seadme kasutamist. Oma seadme kasutamist toetab asjaolu, et õpilane tunneb oma seadet, ent tähelepanu hajumine on samuti tõenäoline. Kooli seadmete või arvutiklassi kasutamisel peab õpetaja veenduma, et seaded võimaldavad kõiki kursuse spetsiifikale vastavaid toiminguid;

grupitööde ja arutelude läbiviimiseks on soovitatav, et klassi sisustus võimaldaks mõningast überpaigutamist. Digimaterjalide jagamise ja grupisuhtluse turvalisust tagab kooli olemasolevate digiplatvormide kasutamine või ainult seda kursust silmas pidades loodud platvormide olemasolu ning oluline on jälgida, et kursuse materjalid (sh õpilaste loodud sisu) ei oleks avalikult ligipääsetav, kuna õpiprotsessi huvides on teatav kaitstus ja eksimisvõimalus hädavajalik.

Hindamine

Riiklikust ja kooli õppekavast lähtuvalt võib valikkursust hinnata nii eristavalt kui mitteeristavalt. Mitte-eristavat hindamist toetatakse õpilase eneserefleksiooniga: teabeteadlik

inimene peaks adekvaatselt eristama ja mõistma seda, mida ta teab, sellest, mida ta ei tea või ei saagi teada. Rakendada võib ka vastastikust või enesehindamist, samuti kirjeldavat ja edasiviivat tagasisidet, loomaks õppijais valmisolekut ka tulevikus oma oskusi arendada.

7. Valikkursus „Joonestamine“

Valikkursuse kirjeldus

Joonestamisel on praktilise tähtsusega koht õpilaste mõtlemise ja ruumikujutlusvõime arendamisel ning tehnika- ja tehnoloogiaalase graafilise kirjaoskuse kujunemisel. Kursus tugineb varasematele matemaatika, osaliselt ka kunsti ja tööõpetuse kohustuslikel kursustel omandatud teadmistele, oskustele ning hoiakutele. Luuakse süsteemne ülevaade joonestamiseks vajalikust mitmekesisest teabest. Kinnistuvad kursuse jooksul omandatud sõnavara ja teadmised ruumigeomeetriast, süvenevad õpilaste oskused lahendada probleemülesandeid graafiliselt. Kujunevad välja teadmised joonestamisega seotud rakendustest ja hoiakud, mis toetavad õppijate karjääriplaneerimist ning elukutsevalikut.

Õppe vältel õpitakse analüüsima ruumigeomeetrilisi objekte ning lahendada probleemülesandeid graafiliselt. Omandatakse erinevate, sh elektroonsete teabeallikate kasutamise ja neis leiduva teabe tõepärasuse hindamise oskus. Kõige sellega kujundatakse õpilaste joonestamisteadmisi ja -oskusi, mis võimaldavad neil analüüsida, mõista, selgitada ning lahendada ruumigeomeetrilisi probleeme. Seejuures kujundatakse positiivne hoiak joonestamise kui matemaatikateaduse rakendusliku osa suhtes, mis aitab kaasa uue kavandamisele ja loomisele ning arvestab probleeme lahendades teaduslikke, majanduslikke, sotsiaalseid, eetilisi-moraalseid aspekte ja õigusakte.

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Joonestamise valikkursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb huvi tehnika, tehnoloogia ja/või disaineri loova töö vastu, saab aru selle rakenduslikust tähtsusest ning on motiveeritud iseseisvalt õppima;
- 2) arendab ruumikujutlusvõimet, mõtlemist, tähelepanu, graafilist kirjaoskust, loovust ja täpsust;
- 3) on omandanud süsteemse ülevaate ruumigeomeetristest objektidest ja probleemülesannete graafilistest lahendusmeetoditest ning kasutab korrektset joonestamissõnavara;
- 4) suhtub lugupidavalt ja vastutustundlikult kaasinimeste loomingusse ning väärtustab võimet ja oskust ise uut luua; väärtustab töö läbimõeldust, korrektsust ning praktilisust;
- 5) kasutab iseseisvalt erinevaid, sh elektroonilisi teabeallikaid joonestamisteabe leidmiseks ning hindab kriitiliselt neis sisalduvat teavet;
- 6) rakendab ruumigeomeetrilisi probleeme lahendades teaduslikku meetodit;
- 7) saab ülevaate joonestamisteabe rakendamise seotud elukutsetest ning kasutab joonestamiskursusel omandatud teadmisi ja oskusi karjääri plaanides ning oma edaspidises elus;
- 8) võtab vastu igapäevaeluga seotud kompetentseid otsuseid, tuginedes teaduslikele, majanduslikele, eetilisi-moraalsetele seisukohtadele ja õigusaktidele, ning prognoosib otsuste tagajärgi.

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) väärtustab joonestamisteadmisi, -oskusi ja -hoiakuid tehnika- ja tehnoloogiaalase kirjaoskuse tähtsate komponentidena ning on sisemiselt motiveeritud elukestvaks õppeks;
- 2) on omandanud süsteemse ülevaate jooniste vormistamise, projekteerimise, jooniste saamise meetodite ja ruumigeomeetriste objektide kohta ning nimetab objektide määramisandmed;
- 3) analüüsib ning kirjeldab joonise järgi objektide kuju ja suurust, objekti osade vastastikust asendit ja asukohta ruumis tasandiliste kujutiste abil ning loeb jooniselt infot objekti kuju, suuruse ja tema osade vastastikuse asendi kohta;

- 4) analüüsib ning hindab projektsioonide lihtsust, mõõdetavust ja piltlikkust ning vormistab joonised tavakohaselt;
- 5) lahendab ruumigeomeetrilisi probleeme teaduslikul meetodil graafiliselt tasandiliste kujutiste abil ning on omandanud ülevaate joonisega esitatud graafilise teabe erinevatest esitusvõimalustest, sh infotehnoloogilistest vahenditest;
- 6) oskab kriitiliselt hinnata tarkvaravahendite sobivust joonestamiseks;
- 7) on omandanud arenenud ruumikujutluse, tähelepanu ja iseseisva mõtlemise võime;
- 8) toob näiteid joonestamise rakendusvaldkondade kohta ning selgitab joonestamisteadmiste ja -oskuste osa tehnikateaduses ning tehnoloogias, disaini jt rakenduslike loovtööde jaoks ning igapäevaelus;
- 9) suhtub oma ja teiste töösse vastutustundlikult;
- 10) väärtustab loovust ning mitmekülgset läbimõeldud lahendusi, hindab vastutustundlikku ja säästvat eluviisi ning saab aru nende mõjust elukeskkonnale ja ühiskonnale;
- 11) kasutab erinevaid joonestamisalase, sh elektroonilise info allikaid, analüüsib, sünteesib ja hindab neis sisalduvat teavet ning rakendab seda tulemuslikult objekte projekteerides ja ruumigeomeetrilisi probleeme lahendades;
- 12) kasutab joonestamist õppides ja probleeme lahendades otstarbekalt tehnovahendeid, sh IKT võimalusi.

Õppesisu

Joonistele esitatavad nõuded: normkiri, jooned, joonise formaat, kirjanurk ja raamjoon.

Geomeetrilised konstruktsioonid: paralleel- ja ristsirgete joonestamine, sirglõigu, ringjoone ja nurga jaotamine osadeks.

Projekteerimine ja selle liigid: tsentraal- ja paralleelprojekteerimine.

Jooniste saamise põhilised meetodid. Kvooditud ristprojektsiooni meetodi olemus. Monge'i meetodi olemus. Punkt: koordinaadid; kaks- ja kolmvaade. Sirge: määramisandmed, jälgpunktid; kaks- ja kolmvaade. Sirge asend ekraanide suhtes: üld- ja eriasend. Eriasendiline sirge: horisontaal, frontaal, profiilsirge. Kahe sirge vastastikune asend: paralleelsed, lõikuvad ja kiivsed sirged. Sirglõigu pikkuse ja kaldenurga tuletamine. Tasand: määramisandmed. Tasandi asend ekraanide suhtes: üld- ja eriasend.

Tasandilise objekti tõelise suuruse tuletamine. Aksonomeetria meetodi olemus. Liigid. Ristisomeetria teljestiku konstrueerimine, punkti ristisomeetiline kujutis.

Geomeetrilised kehad: liigid (tahk- ja pöördkehad) ja jaotus (korrapärane, mittekorrapärane, sümmeetriline, ebasümmeetriline); kehade kaks- ja kolmvaated. Punkt geomeetrilisel kehal: punkti puuduva projektsiooni tuletamine. Geomeetriliste kehade tasandilised lõiked. Geomeetriliste kehade pinnalaotused.

Õppe kavandamine ja korraldamine.

Lähtuvalt konkreetsetest õppe-eesmärkidest, käsitletavast teemast ja eeldatavatest õpitulemustest, rakendatakse joonestamistundides järgmisi tegevusi:

- 1) joonestamiseks vajaliku info otsimine eri allikatest, sh elektroonilistest, ning sellele järgnev info analüüs, süntees ja hindamine;
- 2) ruumigeomeetriliste probleemide graafiline lahendamine koolis (kodus) ja arvutipõhises õpikeskkonnas;
- 3) praktilised, sh uurimistööd klassis (kodus) ja IT-keskkonnas;
- 4) dilemmaprobleemide lahendamise rühmatöö IT-keskkonnas;
- 5) joonestustöö plaanimine, tegemine, vormistamine ja kaitsmine.

Füüsiline õppekeskkond

Joonestustööde tegemiseks on vaja joonestusvahendeid ja -paberit ning näitlikustamisvahendeid.

8. Valikkursus „Kust tuleb ja kuhu kaob raha?“

Valikursuse kirjeldus

Valikkursuse koostamisel on lähtunud kutsestandardis „Raamatupidaja, tase 5“ esitatud kompetentsidest (finantsarvestus, juhtimisarvestus), piiritledes käsitlust perekonna kui majandusüksuse majandustegevuse planeerimise ja korraldamisega. Samuti on arvestatud gümnaasiumi riikliku õppekava lisades 3 (matemaatika valdkonnakava) ja 10 (majandus- ja ettevõtlusõppe valikkursus) esitatut.

Juba üsna varajases eas on mitmed olulised küsimused seotud rahaga. Mis on raha, mida ja kui palju selle eest osta saab? Edasi tulevad küsimused, et kuidas tekivad sissetulekud, kuidas raha kasvatada ja kui palju sissetulekust peab maksudena riigile loovutama. Kursusel antakse algteadmised pere kui majandusüksuse majandamisest, riskide maandamisest raha kasvatamisel ning eraisiku kohustustest riigi ees, arvestades majanduse toimimist.

Valikkursus annab vajalikud eelteadmised jätkukursuseks ettevõtlusõpe ja ka kutsehariduses õpetatavatel erialadel (raamatupidaja, väikeettevõtja, turundusspetsialist jt) jätkamiseks, kus on vaja baasteadmisi majandusest, sh tuludest ja kuludest.

Kuna majandus põhineb enamasti loogikal ja ka nõ „talupojamõistusel“, siis selle eelduseks on loogiline mõtlemine, mistõttu on kursuse kohustuslik teema erialaste matemaatika- ja loogikaülesannete lahendamine, s.o protsentarvutus, ristkorrutis ja võrrandid, mis on vajalikud töötasude ja käibemaksu arvestamisel. Samuti tehted pikkus-, pindala-, mahu- ja kaaluühikutega, mis on hädavajalikud kodumajapidamises ning finants- ja maksuarvestuses.

Valikkursuse käigus õpilased

1) omandavad baasteadmised tabelarvutusprogrammist MS Excel, koostavad erinevaid pere kui majandusüksuse eelarveid etteantud vormil, arvutavad kokku pere sissetulekud ja väljaminekud ehk tulud ja kulud (sh ka näiteks mingi peresündmuse eelarve koostamine). Õpitakse välja arvutama puudujäägid ja ülejäägid ehk kasum ja kahjum, samuti tulusid ja kulusid ning maksukohustust füüsilise isiku seisukohalt;

2) analüüsivad kassa- ja tekkepõhiseid tulusid ja kulusid ning pakuvad lahendusi säästmiseks;

3) vaatlevad varasid ja kohustisi ning tulusid ja kulusid ettevõtja seisukohalt ning õpivad koostama bilanssi ja kasumiaruannet, tutvuvad ettevõtja maksukohustustega;

4) saavad ülevaate rahast ja selle ekvivalentidest ning erinevatest valuutadest ja valuutade eurodesse arvutamisest, vaatlevad erinevaid raha hoiustamise võimalusi ja tehinguid väärtpaberitega, lahendavad Excelis erinevaid raha kasvatamise ülesandeid;

5) tutvuvad töötasu erinevate liikidega ja õpivad kasutama internetis palgakalkulaatorit, õpivad arvutama, kui palju makse ja makseid tuleb töötasult riigile maksta, samuti teevad palgaarvestuse läbi Excelis;

6) tutvuvad tulumaksu ja käibemaksu olemuse ning arvestamise meetoditega.

Valikkursuse käigus omandatud on võimalik edasi arendada, jätkates õpinguid erinevatel maksuarvestuse ja maksunduse erialadel (avaliku sektori asutuse finantsist, maksuspetsialist, raamatupidaja), mida on võimalik õppida kutseõppeasutustes.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kursuse läbinud õpilane:

1) tunneb majanduse, finants- ja maksuarvestuse olulisemaid mõisteid ja põhimõtteid ning rakendab omandatud teadmisi perekonna kui majandusüksuse majandustegevuse planeerimisel ja korraldamisel;

2) omab ülevaadet majandusarvestuse ja maksunduse valdkonnas edasiõppimise võimalustest ja tööturul vajalikest kompetentsidest.

Õpitulemused

Valikkursuse lõpus õpilane:

1) tunneb raamatupidamises kasutatavaid mõisteid ja põhimõtteid ning oskab pidada lihtsat majandusarvestust;

- 2) koostab enda ja pere eelarve, analüüsides tulusid ja kulusid;
- 3) tunneb kodumajapidamise ressursse ja isiklike oskuste tähtsust toimetuleku eeldusena;
- 4) kirjendab ja dokumenteerib lihtsamaid igapäevaste toimingute käigus toimunud majandussündmusi perekonnas;
- 5) oskab luua seoseid erinevate raamatupidamisaruannete vahel;
- 6) arvestab maksud ja maksed vastavalt kehtivatele seadustele.

Õppe kavandamine ja korraldamine

Õppe maht kokku on 35 tundi, millest 30 tundi on kontakttunnid ja 5 tundi juhendatud iseseisev töö. Kontakttundidest moodustab teoreetiline osa 5 tundi ja praktiline töö arvutiklassis 25 tundi. Iseseisev töö sisaldab iga teema kohta kodus lahendamiseks antavaid ülesandeid.

Õppetegevust kavandades on soovitatav lähtuda aktiivõppe (sh avastus-, uurimis-, probleem- ja projektõppe) põhimõtetest, võimaldades õpilastel töötada nii üksi, paaris kui ka rühmas, et arendada koostööoskust ja vastutustunnet. Õppetöö läbiviimisel on soovitatav kombineerida järgmisi õppetegevusi:

- 1) auditoorsed loengud ja praktiline töö veebipõhises õpikeskkonnas;
- 2) iseseisev töö erinevate materjalidega;
- 3) iseseisva töö vormistamine arvutil juhendi järgi.

Praktiliseks tööks võib olla isikliku ja pere eelarve koostamine tabelarvutusprogrammis MS Excel, samuti ürituse eelarve koostamine vmt. Õppetöö on soovitatav läbi viia kombineeritud õppe vormis (teoreetiline õpe, veebipõhine praktiline töö grupis ja/või iseseisvalt). Iseseisev töö, sisaldab iga teema kohta kodus lahendamiseks antavaid ülesandeid, võtab õpilastelt aega arvestuslikult 5 tundi.

Õppesisu

Kõik õppeteemad algavad teoreetilise sissejuhatusena, millele järgneb praktiliste ülesannete lahendamine grupis ja/või iseseisvalt. Õppeteemad on järgmised:

- 1) erialased arvutusülesanded (2 tundi): matemaatika tekst- ja loogikaülesanded, protsentarvutus (liht- ja liitprotsent), ristkorutus, võrdeline suhe;
- 2) tabelarvutustarkvara MS Excel võimalused finantsteabe sisestamisel ja korraldamisel (2 tundi): andmete sisestamine, valemite ja funktsioonide kasutamine, andmeanalüüsi võimalused.
- 3) isiklik ja pere eelarve; sissetulekud ja väljaminekud; kulude struktuur; eelarve koostamine Excelis (2 tundi);
- 4) baasteadmised ettevõtlusest ja erinevatest ettevõtluse vormidest: osauhing, aktsiaselts, mittetulundusühing, füüsilisest isikust ettevõtja jt (2 tundi);
- 5) varad ja kohustised, laenukohustised, maksuvõlad jt; bilansi koostamine nii Excelis kui ka majandustarkvaras Merit (4 tundi);
- 6) kassa- ja tekkepõhine tulude ning kulude arvestus nii ettevõtja kui ka füüsilise isiku seisukohalt; kasum ja kahjum; kasumiaruande koostamine nii Excelis kui ka majandustarkvaras Merit (4 tundi);
- 7) käibe- ja põhivara arvestus, varude arvestus, põhivara amortisatsioonimeetodid (4 tundi);
- 8) raha ja investeerimine, tehingud väärtpaberitega, raha aegväärtus; laenud; valuutaarvestus (2 tundi);
- 9) töötasu ning maksude ja maksete arvestus töötasudelt, tutvumine maksudeklaratsiooniga vorm TSD; maksuvaba tulu arvestus, füüsilise isiku tuludeklaratsiooni vorm A koostamine (4 tundi).
- 10) käibemaksuarvestus, 0%, 9% ja 20% käive, maksuvaba käive (4 tundi);
- 11) iseseisev töö (5 tundi).

Õppekeskkond

Õpe toimub arvutiklassis, kasutades tabelarvutustarkvara MS Excel ja majandustarkvara Merit. Klassis on dataprojektor ja WIFI kasutamise võimalus. Ruumid peavad vastama tervisekaitse nõuetele.

9. Valikkursus „Lapsehoidja töö alused“

Valikkursuse kirjeldus

Valikkursuse koostamisel on lähtutud kutsestandardis „Lapsehoidja, tase 4“ kompetentsidest (lapse kasvukeskkonna ja arengu toetamine, koostöö lapsevanemaga) ja kutsehariduse õppekavast „Lapsehoidja“. Kursuse eesmärk on tutvustada õpilastele lapsehoidja töö põhimõtteid ja kujundada valmisolek õpingute jätkamiseks. Kursusel keskendutakse väikelapse arengu toetamisele tema sotsiaalsete oskuste kujunemisel, järgides kutse-eeskirja. Valikkursuse käigus kujundatakse õpilases iseseisva töö oskust, probleemide lahendamise ja otsuste tegemise oskust, algatusvõimet ning suhtlemisvalmidust; arendatakse isikuomadusi ja võimeid nagu ausus, vastutustunne, empaatiavõime, lapse-sõbralikkus, loovus, järjekindlus, pingetaluvus, kohanemisvõime, emotsionaalne stabiilsus.

Valikkursus koosneb neljast suuremast teemast. Iga teema algab teoreetilise sissejuhatusega, millele järgneb arutelu, praktilised harjutusülesanded grupis ja/või iseseisev töö omandatud teadmiste kinnistamiseks. Valikkursus käigus koostatakse grupitööna loovmängude portfoolio, mida esitletakse kaasõpilastele.

Õpitu kinnistamiseks ja lapsehoidja tööst parema ülevaate saamiseks toimuvad õppekäigud koolieelses lasteasutusse (lasteaed, lastesõim) või laste päevahoidu. Valikkursuse käigus omandatud on võimalik edasi arendada, jätkates õpinguid lapsehoidja erialal kutseõppeasutustes.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane omandab esmased teadmised ja oskused, kuidas luua väikelapsele arengut toetav turvaline kasvukeskkond ning toetada imiku ja väikelapse eneseteenindus- ja regulatsioonioskusi igapäevastes tegevustes.

Õpitulemused

Valikkursuse lõpus õpilane:

- 1) omab ülevaadet lapsehoidja töö spetsiifikast ja tööturul nõutavatest kompetentsidest; mõistab lapse füüsilise, psüühilise ja sotsiaalse arengu seaduspärasusi ja arengu toetamise vajadust ja võimalusi;
- 2) kujundab turvalise väikelapse arengut toetava kasvukeskkonna, arvestades lapse individuaalsust (sh sugu, vanust) ja vajadusi;
- 3) märkab ja jälgib lapse tervislikku seisundit, tuginedes sealhulgas vanematelt/spetsialistidelt saadud infole;
- 4) planeerib päevategevusi, sh mängulisi tegevusi, lähtudes lapse vanusest, individuaalsetest vajadustest ja lapse heaolust;
- 5) omandab teadmised ja oskused, et märgata imiku ja väikelapse tervist kahjustavad ohed ning oskab neid ohed ennetada.

Õppesisu

Kõik teemad algavad teoreetilise sissejuhatusega, millele järgneb arutelu gruppides, praktiliste harjutusülesannete lahendamine grupis ja/või iseseisvalt:

1. Lapse kasvukeskkonna toetamine:
 - 1) kasvukeskkonna ohutegurid;
 - 2) lapse kasvukeskkonna kujundamine;
 - 3) lastekaitse ja sotsiaalhoolekande alused;
 - 4) lapsehoidja kutse-eeskirja.
2. Lapse arengu toetamine:

- 1) mängulised tegevused;
 - 2) lapsekeskne kasvatus igapäevategevustes;
 - 3) lapse loovuse arendamine;
 - 4) eneseteeninduse oskuste kujundamine;
 - 5) sotsiaalse arengu toetamine;
 - 6) päevarežiimi kujundamine;
 - 7) hooldustoimingud;
 - 8) lapse arenguetapid.
3. Lapse tervise edendamine:
- 1) lapse tervist ohustavad tegevused;
 - 2) väikelapse esmaabi.
4. Koostöö lapsevanema või hooldajaga:
- 1) suhtlemine ja konfidentsiaalsus;
 - 2) koostöö perega;
 - 3) kommunikatsioon ja infovahetus.

Õppe kavandamine ja korraldamine

Õppe maht on 35 tundi, sh 30 kontakttundi (sh õppekäik) ja 5 tundi juhendatud iseseisvat tööd. Õppetegevust kavandades on soovitatav lähtuda aktiivõppe (sh avastus-, uurimis-, probleem- ja projektõppe) põhimõtetest, võimaldades õpilastel töötada nii üksi, paaris kui ka rühmas, et arendada koostööoskust ja vastutustunnet. Valikkursus on üles ehitatud, lõimides omavahel teooria ja praktilised tegevused. Õppetöö läbiviimisel on soovitatav kombineerida järgmisi õppetegevusi:

- 1) auditoorsed loengud;
- 2) praktilised harjutusülesanded (nt väikelapse elustamine, hooldustoimingud simulatsiooninukul);
- 3) õppekäigud lastehoiuga tegelevatesse asutustesse;
- 4) iseseisev töö erinevate allikatega;
- 5) situatsioonülesannete lahendamine ja rollimängud;
- 6) grupitöö: loovmängude portfoolio koostamine ja esitlus;
- 7) grupitöö ja iseseisva töö ülesande esitluse ettevalmistamine;
- 8) avalik esinemine.

Õppetöö on soovitatav läbi viia kombineeritud õppe vormis (auditoorne või veebipõhine teoreetiline ettevalmistus, praktilised harjutusülesanded grupis või iseseisvalt).

Füüsiline õppekeskkond

Valikkursuse läbiviimiseks on vajalik avar ruum teisaldavate laudade ja toolidega, kontoritarkvara ja internetiühendusega varustatud arvuti ja projektor, simulatsiooninukk esmaabi koolituseks ja hooldustoiminguteks.

10. Valikkursus „Loodusteadused, tehnoloogia ja ühiskond“

Valikkursuse lühikirjeldus

Valikkursus on üles ehitatud õpilastele tähtsate probleemide lahendamisele, mille vältel tehakse põhjendatud ja asjatundlikke otsuseid, arvestades loodusteaduslikke, tehnoloogilisi, majanduslikke, sotsiaalseid ja eetilisi mõõtmeid. Seejuures hoitakse tasakaalus varem loodusteaduslikes õppeainetes omandatud teadmiste rakendamine uutes kõrgemat järku mõtlemist nõudvates kontekstides ning omandatakse uusi õppeainete üleseid teadmisi ja oskusi, lähtudes nüüdisaegsete sotsiaalteaduslike probleemide loodusteaduslikust sisust. Jätkusuutlik areng kajastub oskustes ja hoiakutes, mis aitavad kujundada teadlikku ja aktiivset kodanikku, kes oskab hinnata alternatiivseid lahendusi, põhjendada oma valikuid, koostada oma eesmärkide saavutamiseks tegevusplaan ning osaleda nende elluviimises, tuginedes loodusteaduslikele teadmistele.

Kursuse struktuur põhineb kolmeastmelisel mudelil:

- 1) probleemide tuvastamine igapäevaelu olukordades;
- 2) uurimuslikul käsitlusviisil põhinev uute teadmiste omandamine, et lahendada probleeme;
- 3) sotsiaalteadusliku otsuse tegemine ja selle põhjendamine.

Lahutamatu osa on eksperimentaaltööd, mis modelleerivad nii reaalelu situatsioone kui on suunatud ka uute loodusteaduslike teadmiste omandamisele.

Esitatakse kuni 15 nelja-viieõppetunnilist aineteülest moodulit, millest õpetaja valib õpilaste vajaduste ja oma kompetentsuse põhjal õpetamiseks vähemalt kuus. Moodulite sisu uuendatakse pidevalt tänapäeva teaduse ja tehnoloogia arengu ning teadmiste põhise ühiskonna vajaduste järgi ning koostöös õpetajate ja teadlastega koostatakse uusi mooduleid. Kõik moodulid seostavad kolme valdkonda: ühiskonda, tehnoloogiat ja loodusteadusi, lõimides teiste õppeainetega, sh sotsiaalainetega.

Moodulid esitatakse õpilastele õppematerjalide komplektina. Peale selle koostatakse õpetajale lisamaterjalid, mis annavad lisateavet nii meetodiliste lahenduste kui ka õppeainete ülese loodusteadusliku teabe kohta. Mooduleid soovitatakse õpetada erinevate loodusainete õpetajate koostöös. Hindamise põhimõtted fikseeritakse moodulite eripära põhjal.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) omandab interdistsiplinaarseid teadmisi, et mõista saavutusi ja suundumusi loodusteadustes;
- 2) lõimib erinevates loodusainetes omandatud teadmised ja oskused ühtseks tervikuks;
- 3) oskab määrata loodusteaduslikke probleeme argielusituatsioonides;
- 4) oskab leida teavet sotsiaalse kandepinnaga loodusteaduslike probleemide kohta;
- 5) kasutab loodusteaduslikku meetodit, sh uurimuslikku käsitlusviisi reaalelu probleeme lahendades;
- 6) oskab teha põhjendatud sotsiaal-teaduslikke otsuseid;
- 7) arendab loovat ja kriitilist, sh uuenduslikku mõtlemist;
- 8) arendab kirjalikku ja suulist suhtlusoskust, käsitledes sotsiaal-teaduslikke probleeme;
- 9) väärtustab loodusteaduslikke teadmisi ning on valmis elukestvaks õppeks;
- 10) oskab hinnata riskitegureid ning prognoosida loodusteaduste ja tehnoloogia saavutuste mõju keskkonnale.

Õpitulemused

Valikkursuse lõpus õpilane:

- 1) leiab loodusteaduslikke probleeme sotsiaalse kandepinnaga argielusituatsioonidest;
- 2) teeb põhjendatud otsuseid, lahendades sotsiaal-teaduslikke probleeme;
- 3) seostab uued ainetevahelised teadmised varem omandatud loodusteaduslike teadmistega ühtseks tervikuks;
- 4) selgitab käsitletud sotsiaal-teaduslike probleemide loodusteaduslikku tausta nüüdisaja teaduse kontekstis;
- 5) koostab loodusteadusliku sisuga kriitilise essee argieluprobleemidest;
- 6) mõistab teaduse ning tehnoloogia olemust ja kohta ühiskonnas ning suhestatust kooli loodusteaduslike õppeainetega;
- 7) toob näiteid ainetevaheliste sotsiaal-teaduslike situatsioonide kohta ühiskonnas ning esitab nende lahendamise skeeme, sh tuginedes mõistekaardi meetodikale;
- 8) oskab kavandada meeskonnatööl põhinevat sotsiaal-teadusliku probleemi lahendamist ning hinnata selle riskitegureid;
- 9) näitab oskust ja tahet töötada meeskonnas ning sallivust kaaslaste arvamuse suhtes;
- 10) väärtustab uurimisel põhinevat probleemide lahendamist;
- 11) on motiveeritud täiendama loodusteaduslikke teadmisi kogu elu.

Õppesisu

Õppesisu lõplik täpsustus sõltub konkreetse gümnaasiumi kohustuslike loodusainete ainekavadest ning teistest valikkursustest, mida koolis rakendatakse. Püütakse välistada dubleerivat uute teadmiste kujundamist ning sarnaste probleemide käsitlemist eri õppeaineis, tuginedes erinevaile metoodikaile. Käsitletavat probleemi on õpilastele elulised ning nüüdisaja ühiskonnas laia kandepinnaga, motiveerides õpilasi õppima sügavuti nii keemia, füüsika, bioloogia kui ka geograafia mõisteid, teooriaid ja seaduspärasusi tänapäeva teadusele iseloomulikus kontekstis.

Õppeteemad hõlmavad nelja valdkonda: keemia, bioloogia, füüsika ning geograafia:

1. Kliimamuutused: milline on Eesti tulevik?
2. Viirused: milline on meie tulevik?
3. Osooniaugud ja ultraviolettkiirgus: kas risk elule?
4. Toidulisandid: kas poolt või vastu?
5. Materjalid, mida kasutame olmes: kas teeme põhjendatud valikuid?
6. Elektromagnetilised kiirgused: kuidas mõjutavad olmevahendid meie elu ja tervist?
7. Geneetiliselt modifitseeritud toit: kas hea või halb?
8. Alternatiivsed energiaallikad: kas biodiisel on lahendus?
9. Kaalu langetavad preparaadid: kas farmaatsiatööstus teenib inimeste huve?
10. Liiklusõnnetused: kas libisemine, valesti valitud kiirus, joobes juhtimine või tehnoloogilised vead?
11. Mürgised kemikaalid meie ümber: kui suur on risk?
12. Lõhnad: kas ainult parfümeeria?
13. Alkomeeter, rasvamõõtur, vererõhu- ja pulsimõõtur jne: kellele ja miks, tõde ja risk.
14. Säästlik energiakasutus kodus: kas soojas ja pimedas või valgus ja külmus?
15. Kas isetehtud seep on tänapäeva maailmas elujõuline?
16. Paberitööstus: kas see on probleem ka Eestis?

Õppe kavandamine ja korraldamine

Õpet kavandades ja korraldades:

- 1) leitakse rühmatöös probleeme ning tehakse otsuseid ja praktilisi töid;
- 2) tehakse uurimuslikke praktilisi töid;
- 3) arendatakse loovust (plakatid ja slaidiprogrammid);
- 4) korraldatakse debatte, rollimänge ja ajurünnakuid;
- 5) kavandatakse ning kaitstakse uuenduslikke projekte;
- 6) kirjutatakse kriitilisi esseid;
- 7) kasutatakse mõistekaardi meetodit, et konstrueerida ja kinnistada teadmisi ning leida ainetevahelisi seoseid;
- 8) otsitakse loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast infot erinevatest allikatest, sh võõrkeelsetest ja elektroonilistest;
- 9) laiendatakse õpikeskkonda, käies ettevõtetes ja teadusasutustes.

Õppekeskkond

1. Praktiliste tööde tegemiseks on vaja klassiruumi. Õpilased jaotatakse rühmadesse, et korraldada katseid (igas moodulis üks tund).
2. Koolil on arvutiklass või internetiühendusega arvutite kasutamise võimalus.
3. Loodusteaduslike õppeainete õpetajad teevad koolis koostööd.
4. Loodusteaduste õpetajad on valmis täiendama ja teisendama õppematerjale ning oskavad seda teha, tuginedes mooduli õpetamise praktikale ning õpilaste eripärale (relevantsuse tagamine).
5. Internetis on kättesaadavad lisaalustamiseks mõeldud õppematerjalid.

11. Valikkursus „Maalritööde baasoskused“

Valikkursuse kirjeldus

Valikkursuse koostamisel on kasutatud ehitusviimistluse eriala kutsekeskharidusõppe õppekava moodulite „Tasandustööd“ ja „Maalritööd“ õpiväljundeid. Ehitusvaldkonnas hariduse ja töökogemuse omandanud hea oskustööline on alati hinnatud ning ehitusobjektidele tööle oodatud. Samas on iga ehitustöö juures oma spetsiifika, mida on kasulik teada tööde tellijana, kuid praktilised oskused tulevad kasuks ka enda tarbeks lihtsamate remonditööde tegemisel.

Valikkursuse eesmärk on tutvustada õpilastele ehituse valdkonna erialasid ja tööde tehnoloogilist järjekorda maalri eriala näitel. Õpitakse tundma ehituses kasutatavaid mõisteid ja termineid, maalritöödel kasutatavaid erinevaid töövahendeid, materjale ja nende kasutustingimusi, samuti töö- ja keskkonnaohutusnõudeid ehitustöödel. Õppe käigus arendatakse ruumilist nägemist ja mõtlemist.

Valikkursus koosneb kuuest suuremast teemast, mis sisaldavad nii teoreetilist ettevalmistust kui ka praktilisi harjutusülesandeid. Spetsiifilisemaid teemasid käsitletakse ülevaatlilikult, keskendudes eelkõige nendele, mis on otseselt seotud praktiliste ülesannetega. Praktiliste harjutusülesannete käigus tehakse tutvust esmaste töövõtetega aluspinna ettevalmistamisel, värvi pinnale kandmisel ja värvitud pinna viimistlemisel. Enne praktilisele tööle asumist toimub tööohutus-alane juhendamine. Valikkursuse lõpuks on õpilane iseseisvalt viimistlenud kvaliteedinõuete kohaselt vesialuselise värviga siseruumis paikneva seinapinna.

Sügavama huvi korral on edasi õppides võimalik omandada ka põhjalikumad teadmised ja oskused ehitusviimistluse või maalri erialal kutseõppeasutustes.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane tutvub ehituse valdkonna eripäraga, omandab baasteadmised maalritööde tehnoloogilisest järjekorrast, kasutatavatest materjalidest, töövahenditest ning esmastest töövõtetest ja tööohutusnõuetest tööde tegemisel.

Õpitulemused

Valikkursuse lõpus õpilane:

- 1) omab ülevaadet erinevatest ehituserialadest ja maalri kutse spetsiifikast;
- 2) teab maalritöö põhietape (pindade ettevalmistamine, värvi pinnale kandmine, värvitud pindade hooldamine), maalritöödel kasutatavaid materjale, nende liike ja kasutustingimusi, töövahendeid ja tööde tehnoloogilist järjekorda;
- 3) kavandab juhendamisel tööprotsessi, valib materjalid ja töövahendid etteantud tööülesandele vastavalt;
- 4) valmistab juhendamise järgi ette ja viimistleb ruumi sisepinna värviga, järgides maalritööde tehnoloogilist järjekorda ja etteantud kvaliteedinõudeid;
- 5) järgib maalritööde tegemisel energiatõhusa ehitamise põhimõtteid ning töötervishoiu, töö- ja keskkonnaohutusnõudeid;
- 6) analüüsib juhendamisel oma tegevust siseruumis asuva seinapinna värvimisel.

Õppesisu

Kõik teemad algavad teoreetilise sissejuhatusega, millele järgnevad praktilised harjutusülesanded baasoskuste omandamiseks. Õppesisu teemad on järgmised:

- 1) ülevaade ehituse valdkonnast. Ehituses kasutatavad mõisted ja terminid; erineva taseme kutsed ja tööturul vajalikud kompetentsid;
- 2) materjalid ja töövahendid. Krundid, pahtlid, värvid, õlid, lakid, nende liigitus, otstarve ja kasutusvõimalused ruumide siseviimistluses. Värvide koostiselemendid (sideaine, täiteaine, lahusti ja vedeldi, pigment, lisaaine) ja nende ülesanne. Materjalide tootjapoolsed paigaldusjuhendid. Ilmastiku ja keskkonnanõuded viimistlustöödel. Viimistlusmaterjalide ladustamise ja säilitamise põhimõtted. Töövahendid, valikupõhimõtted ja hooldamine;

- 3) aluspinnad. Nõuded erinevatele aluspindadele (mineraalsed pinnad, puitpinnad, metallpinnad). Mõõdistamine. Loodimine. Tasandustööde tehnoloogiline järjekord. Kvaliteedinõuded (Viimistluse RYL 2010 klass 2). Energiatõhusa ehitamise põhimõtted;
- 4) materjalide kulu ja mahu arvutused. Pindala, ruumala ja protsentarvutamise eeskirjad. Materjalide kulunormid. Erialased arvutusülesanded. Tööaja planeerimine;
- 5) tööde tehnoloogiline järjekord. Nõuded töökoha korraldamisele. Mitteviimistletavate pindade kaitsmine, kasutatavad materjalid. Tootjapoolsed paigaldusjuhendid. Materjalide ja töövahendite valimine tehnoloogiale vastavalt, nende ettevalmistamine tööks. Viimistletud pindadele esitatavad kvaliteedinõuded (DIN ja RYL põhjal). Tööde teostamise tehnoloogiline järjekord. Värvitud pinna hooldamine;
- 6) töökeskkonna ohutus ja -tervishoid. Töökeskkonna ja -tervishoiunõuded maalritöödel. Füüsikalised, keemilised, bioloogilised ja füsioloogilised ohutegurid ja meetmeid nende vähendamiseks. Nõuded kemikaalidega töötamisel. Töövahendite tööks ettevalmistamine, hooldamine ja korrashoid. Jäätmete sorteerimine ja utiliseerimine. Isikukaitsevahendid ja nende kasutamise nõuded.

Õppe kavandamine ja korraldamine

Õppe maht on 35 tundi, millest 30 moodustab kontaktõpe (sh 6 tundi teoreetiline ettevalmistus veebis või auditooriumis ja 24 tundi praktilist tööd) ja 5 tundi on juhendatud iseseisvat tööd.

Õpet kavandades on soovitatav lähtuda aktiivõppe põhimõtetest, võimaldades õpilastel töötada nii üksi, paaris kui ka rühmas, et arendada koostööoskust ja vastutustunnet. Valikkursus lõimib teooriaõpet ja praktilisi tegevusi. Õpe on soovitatav läbi viia kombineeritud õppena, kus paralleelselt toimub nii auditoorne või veebipõhine teoreetiline ettevalmistus, kui ka praktilised harjutusülesanded grupis või iseseisvalt:

- 1) auditoorsed või veebipõhised loengud teoreetiliseks ettevalmistuseks;
- 2) praktilised harjutusülesanded;
- 3) õpetaja juhendatav iseseisev töö õpitu kinnistamiseks;
- 4) eneseanalüüs
- 5) iseseisva töö esitluse ettevalmistamine;
- 6) avalik esinemine.

Kogu valikkursuse mahust moodustab praktiline töö 80%. Kursus lõpeb iseseisvalt sooritatud praktilise töö esitlusega.

Enne praktilisele tööle suundumist tutvustatakse õpilastele õppelaboris kehtivaid reegleid, tutvutakse laboriga ja selle sisustusega, näidatakse, kus ja kuidas tööriistu pesta ja hooldada, enne iga uue tööriista kasutuselevõttu teeb juhendaja ohusalase juhendamise. Näidatakse, kus asuvad lähimad evakuaatsiooniteed ohuolukorras.

Praktiliste harjutustööde ülesanded:

- 1) aluspindade ettevalmistamine: töökoha ettevalmistamine, töövahendite ja materjalide valik; seinapindade tasapinnalisuse ja loodsuse kontrollimine, mõõdistamine, vajaduse korral pindade puhastamine;
- 2) aluspindade tasandamine ja kruntimine: töökoha ettevalmistamine, materjalide ja töövahendite valik; pahteldustööd (pahtli paranduste tegemine või lauspahteldus), I kihi lihvimine, II kihi pahteldamine ja lihvimine nõutava tasasuse saavutamiseks; värvitava pinna kruntimine;
- 3) värvimine: töökoha ettevalmistamine, materjalide ja töövahendite valik; esimese värvikihi pinnale kandmine ja lõppviimistlus kvaliteedinõuetele vastavalt;
- 4) töökoha korrashoid: töökoha koristamine, töövahendite korrastamine ja puhastamine ning materjalide ja töövahendite ladustamine;
- 5) juhendajaga oma tegevuse analüüsimine siseruumi seinapinna värvimisel.

Iseseisva tööna lahendatakse erialaseid arvutusülesandeid: etteantud seinafragmendi mõõdistamine, seinapindala ja sellest lähtuvalt kasutatavate materjalide vajaduse (materjalikulu) arvutamine kulunormide järgi.

Õppekeskkond

Praktiliste harjutusülesannete läbiviimiseks on vajalik hästi ventileeritud ning valgustatud ruum (õppelabor), mis on piisavalt suur õppestendide ehitamiseks vastavalt õpilaste arvule. Õppestend peaks koosnema mitmest külgepidi ühendatud vertikaalsest pinnast viisil, et seal moodustub nii sise- kui ka välisnurk. Tagatud peab olema jäätmete keskkonnasäästliku utiliseerimise võimalus.

Töö- ja isikukaitsevahendid:

- 1) mõõtmistööd: lood, mõõdulint, pliiats;
 - 2) pindade puhastamine: pahtlilabidas, lihvimistald, terashari, lihvimiskivi, hari, kühvel, ämber;
 - 3) kruntimine: pintsel, rull, ämber, teip, katmispaber/kile;
 - 4) tasandustööd (pahteldamine, lihvimine): erineva laiusega pahtlilabidad, ämber, segutrell, nuga või käärid, lihvimistald, pikendatav vars lihvimistallale, tolmuimeja, hari, kühvel;
 - 5) värvi pinnale kandmine: silikoonipüstol, pintsel, rull, värvialus, akutrell vispliga värvi segamiseks, pikendatav vars rullile, teip, katmiseks kile või paber, üldised koristusvahendid.
- Kõikidele õppijatele peavad olema tagatud vajalikud isikukaitsevahendid: kindad, tolmumaskid, kaitseprillid jne.

12. Valikkursus „Matkamine looduses“

Valikkursuse lühikirjeldus

Valikkursuse maht on 35 akadeemilist tundi, mis läbitakse meeskonnatööna. Kursuse raames omandavad õpilased põhiteadmisi matkamisest. Meeskonnatööna planeerivad ning organiseerivad õpilased matka ise.

Valikkursus algab teoreetiliste ja praktiliste tundidega, mille raames tutvuvad õpilased erinevate matkaliikidega, õpivad leidma infot erinevate matkaradade kohta, tutvuvad Eesti ja Euroopa hea matka tavadega, õpivad matkamisega seonduvat terminoloogiat, tutvuvad erinevate navigeerimis- ja orienteerumisvõimalustega, tutvuvad matkamisvarustusega, õpivad andma esmaabi jms. Praktilistes tundides rakendatakse teoreetilisi teadmisi, sh õpitakse meeskonnas matkamist ning tempo valikut, parandatakse oma füüsilist vormisolekut. Valikkursus lõpeb praktilise matkaga, kus eelnevalt õpitud teadmisi saab kinnistada praktiliselt ning terviklikult.

Kursuse sisu on paindlik, igal koolil on võimalik valida matkatüüp vastavalt võimalustele, õpilaste võimekusele ja tahtele.

Valikkursuse läbimisel omandavad õpilased oskuse otsida, kasutada, analüüsida ja hinnata mitmesuguseid materjale ning kasutada infotehnoloogilisi vahendeid. Õpitav materjal esitatakse võimalikult eluliselt.

Valikkursuse edukaks läbimiseks on vajalikud ning piisavad põhikooli lõpetaja üldpädevused. Kursus võimaldab kõikide gümnaasiumi riikliku õppekava §-s 4 toodud üldpädevuste loomuliku lõimimise õppetöösse nii teooria kui ka praktika kaudu. Õppeülesannetes luuakse elulisi näiteid ning olukordi. Õpitakse püstitama ülesandeid, nende lahendust otsima ja tööd analüüsima. Praktilised ülesanded aitavad õpilastel loomulikult ja lihtsalt ülesandeid lahendada ja analüüsida.

Valikkursus võimaldab õppeainete vahelist lõimingut, mida soodustab koostöö eri ainevaldkondade õpetajate vahel ning vajaduse korral mitme õpetaja, kooli personali või külalisesineja kaasamine kursuse läbiviimisel:

- 1) kehaline kasvatus / liikumisõpetus (üldfüüsiline ettevalmistus, liikumine, liikumiskiirus, seltskonnamängud);
- 2) matemaatika (teekonna pikkus, kestus ja aeg jms);
- 3) geograafia (kaart, kompass);
- 4) inimeseõpetus ja psühholoogia (vaimne valmisolek, grupidünaamika, tahtemadused);
- 5) eesti keel (projektide koostamised ja raha taotlemised);

6) bioloogia (keskkond, ohutus, looduse hoidmine).

Valikkursuse raames saab rakendada kõiki riikliku õppekava läbivaid teemasid. Kursuse sisust ning ainevaldkonnast lähtuvalt pööratakse enam tähelepanu järgmistele teemadele: elukestev õpe, keskkond ja jätkusuutlik areng, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon, tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus.

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) tunneb matkamise terminoloogiat ja põhitehnikaid ning oskab neid tegevustes sihipäraselt kasutada;
- 2) teab, kuidas kontrollida oma varustust, ning kuidas ja kus vajaduse korral hooldada;
- 3) tunneb matkamise ohutusreegleid ja aitab tagada kaaslaste ohutust;
- 4) oskab hinnata inimtegevuse tagajärgi erinevates looduslikes tingimustes;
- 5) tunneb rühma suhetes toimimise põhireegleid;
- 6) oskab leida teavet erinevatest allikatest ja kasutada seda;
- 7) oskab ennast matkaks ette valmistada (nii füüsiliselt kui ka emotsionaalselt);
- 8) oskab hinnata oma suutlikkust, oma varustust.

Õppesisu

Kursus sisaldab:

- 1) infotundi ning meeskondade moodustamist;
- 2) info leidmist (matkarajad, infopunktid, projektid);
- 3) ülevaadet matkamisest (ajalooline ülevaade, matkamise hea tava, matkaorganisatsioonid);
- 4) erinevate matkaliikide tutvustust, looduses liikumise võimalusi ja terminoloogiat;
- 5) matkavarustuse tutvustamist (sh laagrisse jäämine);
- 6) esmaabi;
- 7) menüü koostamise õpetamist (toidu valmistamise eripärad matkal);
- 8) orienteerumise õpetamist (nii nutiseadmetega kui ka ilma);
- 9) matka planeerimist;
- 10) soovitusi füüsiliseks ja vaimseks ettevalmistumiseks;
- 11) ööbimisega matkamist.

Valikkursus lõpeb praktilise matkaga, kus eelnevalt õpituid teadmisi saab kinnistada praktiliselt.

Hindamine

Kursuse läbimiseks on vajalik teoreetiliselt omandatud teadmisi rakendada matkal ning esitada kõik praktilised ja kirjalikud tööd.

Kursuse edukaks läbimiseks õpilane:

- 1) teab matkamise terminoloogiat ja põhitehnikaid ning oskab neid tegevustes sihipäraselt kasutada;
- 2) teab, kuidas kontrollida oma varustust ning kuidas ning kus seda hooldada;
- 3) tunneb matkamise ohutusreegleid ja aitab tagada enda ja kaaslaste ohutust;
- 4) oskab hinnata inimtegevuse tagajärgi erinevates looduslikes tingimustes;
- 5) teab rühma toimimise põhireegleid;
- 6) oskab leida erinevatest allikatest teavet ja seda sihipäraselt kasutada;
- 7) oskab matkaks ette valmistada (nii füüsiliselt kui ka emotsionaalselt), hindab oma suutlikkust, vastupidavust ning oma varustust.

Õppekeskkond

Vastavalt vajadusele toimub osa õpest klassiruumis (või võimlas, aulas, matisaalis vms), tagatud peab olema internetiühendus ning vajaduse korral (tahvel)arvuti või nutiseadme kasutamise võimalus.

Õpikeskkond ei piirdu vaid klassiruumiga – praktilised tunnid võib läbi viia õues. Võimaluse korral võib ära kasutada paikkondlikke ressursse.

Õõbimisega matk võiks soovitatavalt toimuda looduses.

13. Valikkursus „Mehhatroonika ja robotika“

Valikkursuse lühikirjeldus

Valikkursusel käsitletakse mehhatroonika- ja robotikasüsteemi põhimõisteid ning süstemaatikat, nende süsteemide kasutusvaldkondi ning eripära, seadmete projekteerimise üldisi aluseid; mehaanika, elektroonika ja tarkvara tervikuks lõimimise üldpõhimõtteid; sissejuhatust anduritehnikasse ja ülevaadet sellest, andurite kasutamise üldpõhimõtteid; sissejuhatust mikrokontrolleritesse ja nende programmimisse; sissejuhatust täitursüsteemidesse ja nende tööprintsipidesse ning mehhatroonikasüsteemi ideeprojekti koostamist.

Valikkursus on üles ehitatud moodulstruktuurina, võimaldades korraldada praktilisi projekte konkurssidena, koolidevahelise võistluse või eriprojektidena. Õpet toetab sisuliselt ja meetoodiliselt mehhatroonikavaldkonna õpetajate võrgustik ning tugikeskkond internetis. Õppeaine koosneb omavahel integreeritud neljast teemast, mida toetavad läbivalt praktilised harjutused ja praktiline meeskonnaprojekt.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) on omandanud ülevaate mehhatroonikast ja robotikast maailmas ning Eestis;
- 2) tunneb huvi tehnikavaldkonna vastu;
- 3) teab robotikasüsteemide ehitust ja komponente;
- 4) oskab lahendada lihtsamaid praktilisi tehnikavaldkonna probleeme mehhatroonika ja robotika abil;
- 5) on omandanud ülevaate erinevatest anduritest ja mootoritest ning tunneb nende tööpõhimõtteid;
- 6) oskab kasutada ja programmeerida mikrokontrollereid;
- 7) oskab oma tööd dokumenteerida ning esitleda;
- 8) on omandanud ja omaks võtnud tee-seda-ise mõtteviisi.

Õpitulemused

Valikkursuse lõpus õpilane:

- 1) tunneb mehhatroonika ja robotika terminoloogiat, põhimõisteid ning aluspõhimõtteid;
- 2) tunneb erinevate andurite ja täiturite ehitust ning füüsikalisi toimeprintsipe;
- 3) oskab valida nõuete järgi sobiva mehhatroonikakomponendi;
- 4) oskab programmeerida mikrokontrollerit vähemalt ühes programmeerimiskeeles;
- 5) oskab projekteerida ja valmistada lihtsama mehhatroonikasüsteemi;
- 6) oskab oma loodud toodet dokumenteerida;
- 7) oskab oma loodud toodet esitleda ja tutvustada suuremale publikule;
- 8) on motiveeritud ennast täiendama ning tehnikateaduste valdkonnas edasi õppima.

Õppesisu

Mehhatroonika- ja robotikasüsteemi projekteerimine: integreeritud süsteemide projekteerimise eripära; oma töö plaanimine, ohutushoid; projekteerimise abivahendid ja tarkvarad; robotika komponendid, sh elektroonika komponendid; sobivate komponentide leidmine ja andmelehtede lugemine; oma töö dokumenteerimine ja esitlemine.

Mikrokontrollerid: erinevad mikrokontrollerid ja nende arhitektuur; mikrokontrolleri ehitus ja käsustik; mikrokontrolleri programmeerimine, programmi silumine ja kompileerimine.

Sensoorika: ülevaade anduritest ja nende kasutusalaadest; digitaal- ja analoogandurid; analoogdigitaalmuundur.

Täiturmehhanismid: elektrimootorid ja nende juhtimise eripära; alalisvoolumootori juhtimine (H-sild, kiiruse juhtimine); servomootori juhtimine (pulsilaiuse modulatsioon); samm-mootori juhtimine; ülevaade alternatiivtäituritest (linearmootor, solenoid, tehislhas).

Praktiline projekt: roboti või praktilise mehhatroonikasüsteemi ehitus.

Õppe kavandamine ja korraldamine

Iga teema sisaldab sissejuhatavat teoreetilist ülevaadet, millele järgnevad praktilised harjutused (v.a esimene moodul). Pärast viimast teemat jätkub õppeaine praktilise tööga – meeskonnaprojektiga, milleks võib olla robot või muu praktiline probleem, mida saab lahendada mehhatroonika- või robotikasüsteemiga. Meeskonnatööd tehes esitletakse tulemusi perioodiliselt teistele meeskondadele ja juhendajale. Esitluste ajal tutvustatakse projekti arengut, tehnilist lahendust ja tekkinud probleeme.

Aine lõpeb praktilise töö tulemuse esitlemisega (nt robotivõistlus, töötava lahenduse demonstreerimine vms).

Praktilised tegevused:

- 1) harjutused mikrokontrolleriga;
- 2) harjutused andurite ja mootoriga;
- 3) lihtsa mehhatroonikasüsteemi projekteerimine ja valmistamine rühmatööna (2–3 liiget meeskonnas);
- 4) info otsimine elektroonilistest allikatest (k.a temaatilised foorumid, näidisprojektid ja videomaterjal);
- 5) loovust arendavad tegevused: oma lahenduse väljatöötamine mingile tehnilisele probleemile;
- 6) meeskonnatööoskuste arendamine: aja ning töömahu plaanimine, probleemilahenduse viisid, eelarvestamine;
- 7) oma töö esitlemine (võimaluse korral avalikult publikule);
- 8) uuenduslike projektide kavandamine.

Õppekeskkond

Praktiliseks õppeks on vaja arvutit ning mehhatroonika/robotika õppekomplekti, mis sisaldab nüüdisaegset programmeeritavat mikrokontrollerit, sensoorikat ja täitursüsteeme. Sõltuvalt praktilisest meeskonnaprojektist võib vaja minna lisavahendeid ning tööriistu, et lahendus välja töötada.

Soovitatav tarkvara:

- 1) mikrokontrolleri programmeerimise IDE;
- 2) elektroonikaskeemide koostamise tarkvara;
- 3) CAD-süsteem;
- 4) esitlemise tarkvara.

14. Valikkursus „Nutikas koristamine“

Valikkursuse kirjeldus

Valikkursuse koostamisel on kasutatud osaliselt kutsestandardis „Puhastusteenindaja, tase 3“ esitatud kompetentse (tööks ettevalmistamine, hoolduskoristuse tegemine, suurpuhastuse tegemine), piiritledes kompetentsi tegevusnäitajate sisu kodu koristus eripäraga.

Puhtusest sõltub palju rohkem kui oskame arvata. Samas on puhtust sageli raske määratleda ja kirjeldada. Kõik me soovime, et meid ümbritseks puhas ja korrashoitud ruum. Puhtust saab luua vaid koristades, kuid tihti keskendumine koristades töö tegemisele, mitte tulemusele. Näiteks mõtlematult koristustarvikuga vehkides võime mikroobe ühest kohast teise kanda ja imestada, miks vajalikud pinnad on ikka veel tolmused ja määrdunud.

Praktilise koristuse oskus on väga oluline, et koristamine muuta lihtsamaks ja töö tulemuslikumaks. Oskuslikul koristamisel eemaldab iga liigutus maksimaalselt mustust, mis

antud ruumis olla ei tohi. Oskuslikult koristatud ruumid loovad meeldiva üldmulje ning ohutu ja tervisliku elukeskkonna. Seega on puhtusel meie igapäevases elus oluline, kuid tihti teadvustamata roll, millest sõltub meie tervis, töövõime ja heaolu. Just teadlikkusel on oluline roll arukate koristusotsuste tegemiseks. Võib öelda, et koristamise näol on tegemist healuteenusega.

Valikursuse eesmärk on arendada õpilasel neid oskusi, mis võimaldab lihtsalt ja efektiivselt koristada kodu, märgata puhtust ja mustust ning koristamise võimalikke puudujääke erinevates ruumides. Samuti annab valikkursuse läbimine ettekujutuse puhastusteeninduse valdkonnast ja seal töötamise võimalustest laiemalt. Valikkursuse jooksul omandatud on võimalik edasi arendada, jätkates õpinguid puhastusteeninduse erialadel, mida on võimalik õppida kutseõppeasutustes.

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) väärtustab puhtust igal pool enda ümber ning teab, millist mõju avaldab meie tervisele ja healule siseruumide puhtus;
- 2) tunneb karjäärivõimalusi puhastusteeninduse valdkonnas.

Õpitulemused

Valikkursuse lõpus õpilane:

- 1) kaardistab koduse koristuse vajaduse, võttes arvesse esinevat mustust ning soovitud puhtuseastet;
- 2) tunneb koristustarvikuid ja teab puhastusainete valiku põhimõtteid, doseerib ja kasutab puhastusaineid õigesti;
- 3) teab aseptilise koristuse põhimõtet ja järgib seda koristamisel;
- 4) planeerib oma kodu koristuse ning koristab kodu efektiivselt ja mugavalt, vältides enamlevinud vigu;
- 5) võrdleb ja analüüsib enda oskuste arengut kodukoristuse osas: kulunud aeg, ressursid, tulemus (enda tegevused enne ja pärast kursuse läbimist).

Õppesisu

1. Mis on koristamise eesmärk? Puhtuse/mustuse mõju tervisele, healule, töövõimele jne. Mustuse märkamise õpetamine. Erinevate uuringute tutvustamine, mis kajastavad siseruumide puhtuse mõju tervisele. Puhtuse olulisuse teadvustamine.

Praktiline töö: rühmatööna arutelu, mis juhtub, kui ühe nädala, ühe kuu jooksul ei koristata kooli, haiglat, kauplust?

2. Millist mustust leidub? Mille poolest mustused erinevad? Mis on must, miks „puhas“ on suhteline mõiste? Absoluutne puhtus, puhtuse erinevad tingimused olenevalt objektist. Nähtav või nähtamatu mustus (näiteks mikroorganismid). Mustuse erinev koostis ja kinnitumisviis. Erineva mustuse eemaldamisviisid eri tehnikate ja töövõtete abil. Kuiva lahtise mustuse eemaldamine kuivemate meetoditega, kinnitunud mustuse eemaldamine märgmeetoditega. Koristusaine valimine mustusele vastavalt, otsused koristustarviku, -aine, -meetodi valimisel. Praktiline töö: sobivas ruumis või asutuses – kodu, koolimaja, avalikud kohvikud, bensiinijaamad – mustuste kaardistamine: millist mustust valitud asukohas leidub, mida peaks eemaldama?

3. Mis mõjutab mustuse eemaldamist? Mustuse eemaldamise neli olulist mõjutegurit ehk nn Sinneri ring – puhastusaine (ehk keemia), mõjuaeg, temperatuur, mehaanika – ja optimaalse tasakaalu leidmine nende tegurite vahel. Aseptiline tööviis koristamisel: koristuse järjekord, tarvikute kasutus, puhtus jms, mis tagavad mustuse kokku kogumise, väldivad laiali kandmist ühelt pinnalt teisele.

Praktiline töö: katsed konkreetses situatsioonis, muutes ühte mõjutegurit, hinnates, kuidas muutus mõjutas saavutatud tulemust. Näiteks erinev mõjuaeg või erineva pH-ga aine.

4. Kuidas koristusaineid valida ja kasutada? Koristusainete liigitus pH alusel (setete eemaldamine happeliste ainetega (pH 0–2), rasvade eemaldamine aluseliste ainetega (pH 12–14), igapäevases koristuses kasutatavad neutraalsed ained (pH 5–8), koristusainete kasutamise eripärad, kasutusturvalisus, võimalikud probleemid ainete segunemisel, tootekaartidega tutvumine – millist infot otsida pakendilt. Desinfitseerivate ainet eripära. Tüüpilised vead koristusainete kasutamisel. Oluline info koristusainete kohta: kasutusturvalisus, võimalikud kaitsevahendid, kuidas doseerida, pH väärtus, kasutatava pesulahuse temperatuur, aine kasutamise eripära.

Praktiline töö:

1) kodus leiduvate koristusainete inventuur ja analüüs: milliseid aineid kodus on olemas, mida vajatakse, mida mitte;

2) kaupluses saada olevate koristusainete analüüs;

3) rühmatööna koristusainete pH mõõtmine lakmuspaberiga;

4) erinevate koristusainetega töölahuste valmistamine ehk koristusainete doseerimine.

5. Koristustarvikud. Olulisemate koristustarvikute tutvustamine ning kasutamise õpetamine.

Praktiline töö: erinevate koristustarvikute kasutamine koduse koristuse planeerimisel, tövõtete harjutamine järgnevate koristustarvikutega:

1) mikrokiust tolmulapp, klaasipuhastuslapp;

2) niisutuspuudel;

3) põranda puhastamiseks põrandakuivataja, -pühkija ja/või erinevad põrandamopid; poolpikavarrega kühvel, põrandahari, -kuivataja, erinevat värvi nõudepesuharjad;

4) kraanitari;

5) klaasipesutarvikud: pesur ja kuivataja;

6) seinakuivataja;

7) painutatav tolmuluud;

8) ühekordseks kasutuseks mõeldud tarvikud: melamiinist plekieemaldusnuustik, seebivill, õlilapp;

9) erinevad koristusained.

6. Koristusmasinad. Kodu koristamise seisukohalt võimalikud koristusmasinad on tolmuimeja, aurupesur vms. Masinate tutvustus.

Praktiline töö: pikalt kasutusel olnud tekstiilvaiba puhastamine tolmuimejaga: tolmuimejasse panna puhas tolmuikott, seejärel imeda vaipa u 20 korda ja hinnata iga kord, kui palju mustust kogunes tolmuikotti. Analüüsitakse võimalikku tagajärge olukorras, kus sellist vaipa oleks hakatud pesema ilma eelneva põhjaliku imemiseta.

7. Koristusmeetodid. Sobiv koristustekstiilide niisutus mustuse eemaldamiseks. Kuivad, väheniisked (pind jääb niiske, kuivab u 1–3 sekundit), niisked (pind kuivab kuni 30 sekundit), märjad (kuivab kauem kui 30 sekundit) lapid/mopid ehk koristustekstiilid. Märjmeetodijärgne kuivatamine. Pinnakatte kapriissus märjemate meetodite osas, niiskusastme kasutamisel lähtumine pinnakattest.

Praktiline töö:

1) koristustekstiilide niisutamine, õige niiskusastme saavutamine;

2) erineva niiskusastmega koristustekstiilid ja nende kasutamine. Näiteks WCs seinte puhastus erinevalt niisutatud lappidega, tõdemaks, millisel niisutatud lapp on kõige tõhusam. Kui võimalik, võib enne ja peale puhastust seina vaadata UV lambiga;

3) põranda puhastamisel kuiva, väheniiske, niiske, märja meetodi võrdlus. Võimaluse korral pinnamustuse (hallikas kiht, mis jääb märgadest koristusmeetoditest) eemaldamine: märjalt pühkimine ja seejärel põrandakuivataja või -pühkijaga pinnale jäänud niiskuse kokku kogumine.

8. Tüüpiumide koristamine, tuginedes eelnevalt õpitule (WC, kontor, elutuba vms). Koristamise planeerimisse optimeerimine.

Praktiline töö: teatud ruumi või ala koristuse optimeerimine üksi, paaris- või rühmatööna, mis võib olla valikkursuse lõputööks:

1) kaardistatakse senine tegevus, fikseerides koristuseks kulunud aeg, kasutatud ained, tarvikud;

2) plaanitakse uus koristusviis;

3) koristatakse uuel viisil, võrreldakse uuenduslikult koristamisele kulunud aega, kasutatud ressursse ning tuuakse selgelt välja muudatustest saadud kasu.

9. Tüüpilised eksimused koristuses. Olulised kohad, mis tihti jäävad puhastamata. Koristuse tulemusel pindadele jäänud ebameeldivad kihid, mis hakkavad omakorda mustust kinnitama ja mille tekkepõhjus on märgade meetodite kasutamisest, kui pindasid korralikult ei kuivatata. Koristusaine üledoseerimine, vees olevad mineraalid ja mustuse kogus. Probleemsete kohtade märkamine ja probleemide tekkimise ennetamine.

Praktiline töö:

1) puutepindade kaardistamine: jälgida, milliseid pindasid näiteks õpilased koolis puutuvad, hinnata nende puhtust, leida nende puhastamiseks sobivaim viis;

2) kaardistada kodus puutepinnad ja määratleda, kuidas neid puhastada;

3) võimaluse korral teha puhtuse mõõtmisi enne ja peale puhastust.

10. Karjäär puhastusteeninduses. Tööturu vajadus koolitatud inimeste, eeskätt juhtide järele. Tehnoloogia arengu mõju puhastusvaldkonnale, sh infotehnoloogilised lahendused. Erinevad karjäärivõimalused valdkonnas.

Praktiline töö:

1) koristusvaldkonna podcastide kuulamine;

2) kohtumised koristusvaldkonna spetsialistide ja juhtidega;

3) analüüs rühmatööna: puhastusteeninduse loodav väärtus; karjäärivõimalused koristusvaldkonnas.

Õppe kavandamine ja korraldamine

Õppe maht on 35 tundi, millest 30 tundi moodustab kontaktõpe ja 5 tundi on juhendatud iseseisvat tööd. Iga õppeteema sisaldab teoreetilist sissejuhatust ja praktilisi tegevusi, mis on näitena kirjeldatud õppesisu juures. Õpetaja roll on innustada õppijaid, esitleda efektiivseid koristusviise. Õpilastel tuleks lasta maksimaalselt katsetada, märgata, analüüsida, arutelda.

Praktilised ülesanded:

1) harjutused koristustarvikute, puhastusainetega, sh -ainete õige doseerimine;

rühmatööd, näiteks puutepindade, „unustatud mustuste“ analüüs jne;

2) info otsimine puhastusvaldkonnas karjäärivõimaluste, koristusainete ja -tarvikute kohta;

3) uuenduslike vaatenurkade kavandamine – oma kodu vm objekti koristuse optimeerimine, eesmärgiga saavutada minimaalse aja ja ressurssidega soovitud puhtus, tuues selgelt välja arendusest saadava kasu.

Valikkursust on võimalik suures osas läbi viia e-õppena, lisaks praktiline tegevus kodus (individuaalselt) või ühiselt õppekeskkonnas.

Õppekeskkond

Teoreetiliseks õppeks on vajalik internetiühenduse ja kaasaegse kontoritarvikvaraga varustatud arvutite kasutamise võimalus. Praktilisteks tööks on oluline põhiliste koristustarvikute olemasolu, mis oma päritolult on professionaalsed, kuid sobivad kodu efektiivseks koristuseks. Samuti tuleb käsitleda koristustekstiilide õige hoolduse ja tööjärgse puhastamisega seonduvat. Tarvikute puudumisel tuginetakse õppefilmidele.

Soovitav minimaalne praktiline varustus (vt ka eespool):

1) mikrokiust tolmulapid, klaasipuhastuslapid;

2) niisutuspuudel;

3) põranda puhastamiseks põrandakuivataja, -pühkija ja/või erinevad põrandamopid (vastavatele tarvikutele piisavalt lappe, moppe);

4) poolpika varrega kühvel, hari, põrandakuivataja;

5) erineva värvitähistusega nõudepesuharjad;

- 6) kraanitari;
- 7) klaasipesutarvikud: pesur ja kuivataja;
- 8) seinakuivataja;
- 9) painutatav tolmuluud;
- 10) ühekordseks kasutuseks mõeldud tarvikud: melamiinist plekieemaldusnuustik, seebivill, õlilapp;
- 11) erinevad koristusained;
- 12) isikukaitsevahendid: kasutatavate koristusainetega sobivad kaitsekindad, erandjuhul kaitseprillid, hingamisteede kaitsevahendid.

15. Valikkursus „Perearhiivi korrastamine ja kirjeldamine“

Valikkursuse kirjeldus

Valikkursuse koostamisel on kasutatud osaliselt sekretäri- ja kontoritöö erialade riikliku õppekava bürootöö eriala põhiõpingute moodulite õpiväljundeid ning kutsestandardi „Arhiivikorrastaja, tase 4“ kompetentside „Arhiveerimine“ ja „Arhiivi säilitamine ja kaitse“ tegevusnäitajaid. Valikkursusel osalemise eelduseks on valikkursuse „Perearhiivi loomine“ läbimine.

Valikkursusel omandatakse arhiivikorrastamise ja -kirjeldamise põhvõtted ja -tehnikad ulatuses, mis on vajalikud juba eelnevalt loodud perearhiivi korrastamiseks ja kirjeldamiseks; tutvutakse erinevatel andmekandjatel (paberkandjal, digitaalses vormingus) olevate dokumentide säilitamise võtete ja vormingutega, arvestades dokumentide (sh fotod, filmid, heli- ja videosalvestised jms) säilitamisele esitatavaid nõudeid ja nende kodustes tingimustes säilitamise võimalusi.

Õpet toetab sisuliselt ja metoodiliselt Rahvusarhiivi arhiivikool, virtuaalne uurimissaal (VAU) ja arhiivi infosüsteem (AIS). Kursus koosneb kuuest omavahel integreeritud teemast. Iga teema sisaldab sissejuhatavat teoreetilist ülevaadet, millele järgnevad praktilised harjutused.

Valikkursuse jooksul korrastab, täiendab ja kirjeldab õpilane iseseisva tööna oma perearhiivi, mida kursuse lõpus esitletakse ka kaasõpilastele.

Valikkursuse käigus omandatud on võimalik edasi arendada, jätkates õpinguid arhiivikorrastaja või bürootöö erialadel kutseõppeasutustes.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane mõistab perekonda kui arhiivimoodustajat ning omandab oskuse koondada terviklikuks perearhiiviks erinevatel andmekandjatel olevaid dokumente, arvestades arhiividokumentide säilitamisele esitatavaid nõudeid ja koduse säilitamise eripära.

Õpitulemused

Valikkursuse lõpus õpilane:

- 1) koondab terviklikuks perearhiiviks erinevatel andmekandjatel (paberkandjal, digitaalses vormingus) olevaid dokumente (sh fotod, filmid, heli- ja videosalvestised jms);
- 2) valib arhiivi säilitamiseks sobivaima lahenduse, kasutades sobivaid arhiivitarvikuid ja -vorminguid;
- 3) täiendab perearhiivi korrastamise skeemi erinevatel andmekandjatel dokumendirühmadega;
- 4) korrastab füüsiliselt paberalusel dokumendid, lähtudes nende väärtusest (moodustab säilikud, kinnitab dokumendid säilimist tagavalt, pealkirjastab ja tähistab säilikud);
- 5) kirjeldab perekonna arhiivi, kasutades mitmetasandilise kirjeldamise tehnikat, tagades dokumentide leitavuse;
- 6) kirjeldab arhiivimoodustajat (perekond, suguvõsa), arvestades perearhiivide kirjeldamisele esitatavaid nõudeid.

Õppe kavandamine ja korraldamine

Õppe maht on 35 tundi, millest 30 tundi on auditoorset tööd ja 5 tundi on juhendatud iseseisev töö. Õpet kavandades on soovitatav lähtuda aktiivõppe (sh avastus-, uurimis-, probleem- ja projektõppe) põhimõtetest, võimaldades õpilastel töötada nii üksi, paaris kui ka rühmas, et arendada koostööoskust ja vastutustunnet. Valikkursus on üles ehitatud teooriat ja praktilisi tegevusi lõimides. Õppetöö läbiviimisel on soovitatav kombineerida järgmisi õppetegevusi:

- 1) auditoorsed loengud või veebipõhine teoreetiline ettevalmistus;
- 2) praktilised harjutusülesanded;
- 3) õppekäigud;
- 4) iseseisev töö (loodud perearhiivi korrastamine ja kirjeldamine);
- 5) iseseisva töö esitluse ettevalmistamine;
- 6) avalik esinemine.

Valikkursus koosneb kuuest suuremast teemast. Iga teema sisaldab sissejuhatavat teoreetilist ülevaadet, millele järgnevad praktilised harjutused. Viimase teema läbimisel jätkub valikkursus iseseisva praktilise tööga (lõputöö), milleks on eelmise kursuse käigus loodud perearhiivi korrastamine, täiendamine ja kirjeldamine. Valikkursus lõpeb iseseisva töö esitlusega kaasõpilastele.

Õppesisu

Kõik teemad algavad teoreetilise sissejuhatusega, millele järgneb arutelu gruppides, praktiliste harjutusülesannete lahendamine grupis ja/või iseseisvalt. Õppesisu teemad on järgmised:

1. Arhiivikorrastamise eesmärgid ja nõuded. Erinevatel andmekandjatel dokumendid – paberdokumendid, fotod, masinloetavad andmekandjad (diapositiivid, helilindid, helikassetid, videolindid), digitaalsed andmekandjad. (Kontaktõpe 3 tundi, sh praktiline töö 1 tund.).
2. Dokumentide säilitamise lahendused. Dokumentide väärtusest lähtudes säilitustingimuste valik. Kodustes tingimustes säilitamise eripärad. Arhiivitarvikud. Digitaalse säilitamise eripärad. Arhiivivormingud. Varukoopiate tegemine. Õppekäik Rahvusarhiivi, meeskonnatöö, praktilised harjutused. (Kontaktõpe 5 tundi, sh praktiline töö 2 tundi ja õppekäik 2 tundi.).
3. Perearhiivi korrastamise skeemi täiendamine erinevatel andmekandjatel dokumentidega. Meeskonnatöö – võrdlustabeli koostamine erinevate perearhiivide korrastamise skeemide alusel. (Kontaktõpe 4 tundi, sh praktiline töö 2 tundi.).
4. Paberalusel dokumentide füüsiline korrastamine. Eeltööd säilike moodustamiseks – dokumentide puhastamine, parandamine. Säilike moodustamise võtted ja dokumentide süstematiseerimine säiliku piires. Dokumentide kinnitamine säilimist tagavalt, lehtede nummerdamine, säilike pealkirjastamine ja tähistamine. Praktiline töö: perearhiivi füüsiline korrastamine õpetaja juhendamisel. (Kontaktõpe 8 tundi, sh praktiline töö 7 tundi.).
5. Arhiivikirjeldamine, sh perearhiivi kirjeldamine. Mitmetasandilise kirjeldamise tehnika. Dokumentide leitavuse tagamine. Praktiline töö: perearhiivi kirjeldamine õpetaja juhendamisel. (Kontaktõpe 6 tundi, sh praktiline töö 5 tundi.).
6. Arhiivimoodustaja kirjeldamine. Pereakond kui arhiivimoodustaja ja selle kirjeldamise eripärad. Praktiline töö: arhiivimoodustaja kirjeldamine õpetaja juhendamisel. (Kontaktõpe 4 tundi, sh praktiline töö 3 tundi.).
7. Iseseisev töö: eelnevalt õpilase loodud perearhiivi füüsiline korrastamine ning kirjeldamine ja töö esitlemine kaasõpilastele (5 tundi).

Õppekeskkond

Praktiline õpe toimub klassiruumis ja õpilase kodus. Õppeks on vaja perearhiivi koosseisu kuuluvaid dokumente ja tarvikuid (registraatorid, kiirkõitjad, mapid, kiletaskud, karbid, fotokarbid ja -albumid) dokumentide süstematiseerimiseks. Samuti on vaja internetiühenduse ja kaasaegse kontoritarkvaraga varustatud arvuteid.

Soovitatav rakendustarkvara: 1) MS Excel; 2) MS Word; 3) esitlustarkvara.

16. Valikkursus „Perearhiivi loomine“

Valikkursuse kirjeldus

Valikkursuse loomise aluseks on sekretäri- ja kontoritöö erialade riiklik õppekava bürootöö eriala põhiõpingute moodulid ja arhiivikorrastaja 4. taseme kutsestandardi kompetentsid B.2.1 ja B.2.2.

Igaühel meist on oma perekonnalugu. Tihti antakse seda edasi suuliselt, kuid mälestustes kipuvad kronoloogia, inimeste ja kohanimed segamini minema. Aja möödudes ei pruugi me mäletada fotodel kujutatud isikuid, rääkimata sündmusest, selle toimumise ajast ja kohast. Paljude inimeste jaoks on probleem see, kuidas leida üles kõik vajalikud tõendid ja tunnistused oma CV jaoks. Alati leidub inimesi, kes oma perekonda puudutavaid materjale (tõendid, tunnistused, kirjad, fotod jms) teadlikult koguvad ja süstematiseerivad. Üheks võimaluseks perekonnaloo talletamisel ja säilitamisel on luua perearhiiv.

Küsimusele „Milleks meile perearhiiv?“ võib vastata Karl Ristikivi sõnadega: „Me hakkame hiljem palju rohkem märkama.“

Valikkursusel käsitletakse perearhiivi loomise vajadust ja eesmärgi ning selle tähtsust perekonna (suguvõsa) jaoks oluliste dokumentide säilitamisel, perekonnaloo talletamisel ja uurimisel. Teoreetilise ja praktilise õppetöö vormis tutvutakse arhiivinduse põhimõtete ning arhiivimoodustamise põhimõtete, selgitatakse dokumentide liigitamise ja väärtuse hindamise vajalikkust.

Õpet toetab sisuliselt ja metoodiliselt Rahvusarhiivi arhiivikool ja virtuaalne uurimissaal internetis. Valikkursus koosneb omavahel integreeritud kuuest teemast, mida toetavad läbivalt praktilised harjutused ja iseseisev töö oma pere arhiivi loomisel.

Valikkursuse jooksul omandatud on võimalik edasi arendada, jätkates õpinguid arhiivikorrastaja või bürootöö erialadel, mida on võimalik õppida järgmistes kutseõppeasutustes

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) mõistab perearhiivi väärtust ja vajalikkust perekonnaloo talletamisel;
- 2) eristab perearhiivi koosseisu kuuluvaid dokumendiliike ja oskab hinnata nende väärtust perekonnaloo jäädvustamise seisukohalt;
- 3) oskab koostada perearhiivi korrastamise skeemi ja rühmitab dokumendid selle alusel.

Õpitulemused

Valikkursuse lõpus õpilane:

- 1) mõistab arhiivide, sh perearhiivi rolli ajaloos ja dokumentide säilitamise vajalikkust;
- 2) selgitab välja ja liigitab perearhiivi koosseisu kuuluvad dokumente;
- 3) eristab perearhiivi kuuluvaid dokumente väärtuse järgi;
- 4) koostab perearhiivi korrastamise skeemi;
- 5) rühmitab dokumendid vastavalt korrastamise skeemile.

Õppesisu

Kõik teemad algavad teoreetilise sissejuhatusega, millele järgneb arutelu gruppides, praktiliste harjutusülesannete lahendamine grupis ja/või iseseisvalt. Õppesisu teemad on järgmised:

1. Arhiivinduse roll ja eesmärgid ning ja põhimõisted (arhiiv, arhiivimoodustaja, dokument, sari, säilitustähtaeg, säilik, arhiiviskeem, nimistu). Perearhiivide eripära arhiivide süsteemis. (Kontaktõpe 3 tundi.).
2. Arhiivi moodustamise põhimõtted (päritolupõhimõte, algse korra austamise põhimõte) ja nende ajalooline kujunemine. Praktilised harjutused dokumentide päritolu määramiseks. (Kontaktõpe 4 tundi, sh praktiline töö 2 tundi.).
3. Dokumendiliigid, sh perearhiivi kuuluvate dokumentide liigitamine. Sarjade moodustamine. Mõttekaardi koostamine peredokumentidest. (Kontaktõpe 6 tundi, sh praktiline töö 5 tundi.).
4. Dokumentide väärtus, sh perearhiivi koosseisu kuuluvate dokumentide eristamine väärtuse

järgi. Õppekäik Rahvusrhiivi või arhiivikooli tund Rahvusrhiivis. (Kontaktõpe 6 tundi, sh praktiline töö 3 tundi ja õppekäik 2 tundi.).

5. Arhiiviskeem, sh perearhiivi korrastamise skeemi koostamine. Võrdlustabeli koostamine erinevate arhiiviskeemide alusel. (Kontaktõpe 6 tundi, sh praktiline töö 4 tundi.).

6. Perearhiivi koosseisu kuuluvate dokumentide rühmitamine ja tervikliku perearhiivi moodustamine. Rühmatöö dokumentiderühmitamisel. (Kontaktõpe 5 tundi, sh praktiline töö 4 tundi.).

Iseseisev töö (5 tundi). Õpilase perearhiivi loomine: dokumentide korrastamise skeemi koostamine ja dokumentide rühmitamine terviklikuks perearhiiviks.

Õppe kavandamine ja korraldamine

Kursus koosneb kuuest suuremast teemaplokist. Iga teema sisaldab sissejuhatavat teoreetilist ülevaadet, millele järgnevad praktilised harjutused. Viimase teema läbimisel jätkub valikkursus iseseisva praktilise tööga (lõputöö), milleks on perearhiivi loomine. Kursus lõpeb lõputöö esitlusega kaasõpilastele. Õpet kavandades on soovitatav lähtuda aktiivõppe (sh avastus-, uurimis-, probleem- ja projektõppe) põhimõtetest, võimaldades õpilastel töötada nii üksi, paaris kui ka rühmas, et arendada koostööoskust ja vastutustunnet. Kursus on üles ehitatud, lõimides omavahel teooria ja praktilised tegevused. Õppetöö läbiviimisel on soovitatav kombineerida järgmisi õppetegevusi:

- 1) auditoorsed loengud või veebipõhine teoreetiline ettevalmistus;
- 2) praktilised harjutusülesanded;
- 3) õppekäigud;
- 4) iseseisev töö (perearhiivi loomine);
- 5) iseseisvat tööd tutvustava esitluse ettevalmistamine;
- 6) avalik esinemine.

Õppekeskkond

Praktiline õpe toimub klassiruumis ja õpilase kodus. Õppeks on vaja perearhiivi koosseisu kuuluvaid dokumente ja tarvikuid (registraatorid, kiirkõitjad, mapid, kiletaskud, karbid, fotokarbid ja -albumid) dokumentide süstematiseerimiseks. Samuti on vaja internetiühenduse ja kaasaegse kontoritarkvaraga varustatud arvuteid.

Soovitatav rakendustarkvara: 1) MS Excel; 2) MS Word; 3) esitlustarkvara.

17. Valikkursus „Plaatija baasoskused“

Valikkursuse kirjeldus

Valikkursuse koostamisel on kasutatud kutsestandardi „Plaatija, tase 4 esmane kutse“ alusel koostatud samanimelise kutseõppe õppekava moodulite „Plaaditavate pindade ettevalmistamine“, „Hüdroisolatsioonitööd siseruumides“, „Seina- ja põrandapindade plaatimine“ õpiväljundeid.

Ehitusvaldkonnas hariduse ja töökogemuse omandanud hea oskustöeline on alati hinnatud ning ehitusobjektidele tööle oodatud. Samas on iga ehitustöö juures oma spetsiifika, mida on kasulik teada tööde tellijana, kuid praktilised oskused tulevad kasuks ka enese tarbeks kodus lihtsamate remonditööde tegemisel.

Valikkursuse eesmärk on tutvustada õpilastele ehituse valdkonna erialasid ja tööde tehnoloogilist järjekorda plaatija eriala näitel. Õpitakse tundma ehituses kasutatavaid mõisteid ja sõnavara, erinevaid plaatimistöodel kasutatavaid töövahendeid, materjale ja nende kasutustingimusi, samuti töö- ja keskkonnaohutusnõudeid ehitustöödel. Kogu kursuse mahust moodustab praktiline töö 66%.

Valikkursus koosneb 6 suuremast temast, mis sisaldavad nii teoreetilist ettevalmistust kui ka praktilisi harjutusülesandeid. Spetsiifilisi teemasid käsitletakse ülevaatlilikult, keskendudes eelkõige nendele, mis on otseselt seotud praktiliste ülesannetega. Praktiliste harjutusülesannete käigus tehakse tutvust esmaste töövõtetega aluspinna ettevalmistamisel, plaatimisel ja plaaditud

pinna viimistlemisel. Valikkursuse lõpuks on õpilane iseseisvalt plaatinud kvaliteedinõuete kohaselt tasapinnalise seinapinna. Valikkursus lõppeb oma töö esitluse ja eneseanalüüsiga (mis õnnestus ja kus näen veel arengukohti).

Sügavama huvi korral on võimalik edasi õppides omandada ka põhjalikumad teadmised ja oskused ehitusviimistluse või plaatija erialal kutseõppeasutustes.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Õpetusega taotletakse, et õpilane omandab baasteadmised plaatimistöõde tehnoloogilisest järjekorrast, kasutatavatest materjalidest, töövahenditest ning esmastest töövõtetest ja tööohutusnõuetest siseruumi seinapinna plaatimisel.

Õpitulemused

Valikkursuse lõpus õpilane:

- 1) omab ettekujutust erinevatest ehituserialadest ja plaatija kutse spetsiifikast;
- 2) omab ülevaadet plaatkattega kaetavate pindade ettevalmistamiseks, hüdroisoleerimiseks ja plaatimiseks kasutatavatest materjalidest, nende liikidest ja kasutustingimustest, töövahenditest ja tööde tehnoloogilisest järjekorrast;
- 3) kavandab tööprotsessi, valib materjalid ja töövahendid pindade ettevalmistamiseks, hüdroisoleerimiseks ja plaatimiseks, lähtudes etteantud tööülesandest;
- 4) valmistab ette aluspinna ning plaadib tasapinnalise seinapinna keraamiliste plaatidega, järgides etteantud kvaliteedinõudeid;
- 5) vuugib plaaditud pinnad ja viimistleb deformatsioonivuugid kvaliteedinõuete kohaselt, kasutades sobivaid materjale ja töövahendeid;
- 6) järgib plaatimistöõdel energiatõhusa ehitamise põhimõtteid ning töötervishoiu, töö- ja keskkonnaohutusnõudeid.

Õppesisu

Kõik õppeteemad algavad teoreetilise sissejuhatusena, millele järgnevad praktilised harjutusülesanded baasoskuste omandamiseks. Õppeteemad on järgmised:

- 1) ülevaade ehituse valdkonnast. Ehituses kasutatavad mõisted ja sõnavara; erineva taseme kutsed ja tööturul vajalikud kompetentsid;
- 2) materjalid ja töövahendid. Tasandussegud. Krundid. Hüdroisolatsiooni materjalid (niiskustõkked, veetõkked, kangad). Plaatmaterjalide liigitus, kasutusotstarve, plaatide füüsikalised omadused (külma-, kuuma-, niiskus-, kulumiskindlus, survetugevus). Plaatimissegud ja -liimid. Vuukimissegud. Hermeetikud. Materjalide tootjapoolsed paigaldusjuhendid. Materjalide kasutusvõimalused. Töövahendid, valikupõhimõtted ja hooldamine;
- 3) aluspinnad. Nõuded erinevatele aluspindadele. Mõõdistamine. Loodimine. Tasandus- ja hüdroisolatsioonitööde tehnoloogiline järjekord. Kvaliteedinõuded (Viimistluse RYL 2010 klass);
- 4) energiatõhusa ehitamise põhimõtted;
- 5) materjalide kulu ja mahu arvutused. Pindala, ruumala ja protsentarvutamise eeskirjad. Materjalide kulunormid. Erialased arvutusülesanded. Plaadijaotuskava koostamine;
- 6) plaatimise tehnoloogiline järjekord. Nõuded töökoha korraldamisele. Tootjapoolsed paigaldusjuhendid. Materjalide ja töövahendite valimine vastavalt tehnoloogiale. Plaatide lõikamine ja töötlemine. Tööde teostamise tehnoloogiline järjekord. Deformatsioonivuugid. Plaaditud pinna viimistlemine ja puhastustööd. Plaaditud pinna hooldamine;
- 7) töökeskkonna ohutus ja -tervishoid. Töökeskkonna ja -tervishoiunõuded plaatimistöõdel. Nõuded kemikaalidega töötamiseks. Töövahendite hooldamine ja korrashoid. Jäätmete sorteerimine ja utiliseerimine. Isikukaitsevahendid ja nende kasutamise nõuded.

Õppe kavandamine ja korraldamine

Õppe maht on 35 tundi, millest 30 tundi moodustab kontaktõppe (sh 7 tundi teoreetilist ettevalmistust veebis ja/või auditooriumis ja 23 tundi praktilist tööd) ja 5 tundi juhendatud iseseisvat tööd. Valikkursus lõpeb iseseisvalt sooritatud praktilise töö esitlusega.

Õpet kavandades on soovitatav lähtuda aktiivõppe põhimõtetest, võimaldades õpilastel töötada nii üksi, paaris kui ka rühmas, et arendada koostööoskust ja vastutustunnet. Valikkursusel on lõimitud teooriaõppe ja praktilised tegevused. Õppetöö läbiviimisel on soovitatav kombineerida järgmisi õppetegevusi:

- 1) auditoorsed või veebipõhised loengud teoreetiliseks ettevalmistuseks;
- 2) praktilised harjutusülesanded;
- 3) juhendatud iseseisv töö õpitu kinnistamiseks;
- 4) eneseanalüüs;
- 5) iseseisva töö esitluse ettevalmistamine;
- 6) avalik esinemine.

Praktilised harjutustööd ja nende soovituslik maht akadeemilistes tundides on järgmised:

- 1) seinapinna ettevalmistamine (4 tundi). Aluspinna puhastamine, loodimine, kruntimine, tasandamine, hüdroisolatsiooni pealekandmine;
- 2) plaadijaotuskava koostamine ja kandmine seinapinnale (1 tund). Seinapinna mõõtudest ja etteantud plaatmaterjalist lähtudes plaadijaotuskava koostamine, seinale kandmine ja juhtsiini nõuetekohane paigaldamine;
- 3) töövahendite ja materjalide valimine ning ettevalmistamine töökohal (2 tundi). Mitteplaaditavate pindade katmine, vee ja elektriühenduse olemasolu kontroll; materjalikulu arvutamine; töökoha, materjalide ja töövahendite ettevalmistamine;
- 4) keraamiliste plaatide mõõtu lõikamise ja töötlemise harjutused (2 tundi). Keraamiliste plaatide sirgjooneline lõikus ja servade lihvimine, arvestades eelnevalt koostatud plaadijaotuskava;
- 5) tasapinnalise seinafragmenti plaatimine (10 tundi). Ettevalmistatud seinapinna plaatimine eelnevalt koostatud plaadijaotuskavale vastavalt. Plaadiliimi valmistamine. Plaadiliimi pealekandmise ja lahti kammimise harjutused, plaatimisristide ja/või -nööri kasutamine ja plaatmaterjalide paigaldamine ning liimile survestamine, järgides tasapinnalisust. Vuukidesse ja plaadipindadele paisunud plaadiliimi eemaldamine. Töökoha korrashoid ja jääkide utiliseerimine;
- 6) plaaditud pinna vuukimine ja deformatsioonivuukide silikoonimine (3 tundi). Plaaditud pinna ja vuukide puhastamine, niisutamine. Vuugisegu valmistamine ja pealekandmine vuugitallaga. Vuukidele nõgususe andmine, kasutades sobivaid töövahendeid (nt elektrikaabli jupp või vuugipesukäsn). Deformatsioonivuugi (nt alumine vuuk enne põrandat) silikoonimine ja sellele eelnev kaitseteipimine;
- 7) plaaditud pinna lõppviimistlus, kvaliteedi kontroll ning juhendajaga analüüs (1 tund);
- 8) plaaditud pinna puhastamine. Kvaliteedi kontrolli vesiloodiga nii loodsuse kui ka tasapinnalisuse suhtes. Juhendaja tagasiside ja eneseanalüüs edaspidiseks arenguks plaatimistöodel;
- 9) kõikide praktiliste tööde teostamisel tuleb rangelt järgida töö- ja keskkonnaohutuse nõudeid (sh jäätmete utiliseerimine) ning energiatõhususe põhimõtteid.

Iseseisva töö ülesanded:

- 1) erialased arvutusülesanded: etteantud seinafragmenti mõõdistamine, seinapindala ja sellest lähtuvalt materjalide vajaduse (materjalikulu) arvutamine kulunormide järgi (2 tundi).
- 2) erinevate plaatmaterjalide võrdlus omaduste ja kasutusvaldkondade järgi, kasutades IT-vahendeid ja veebikeskkonda (3 tundi).

Õppekeskkond

Praktiliste harjutusülesannete läbiviimiseks on vajalik hästi ventileeritud ning valgustatud ruum (õppelabor), mis on piisavalt suur õppesündide ehitamiseks vastavalt õpilaste arvule.

Arvestada tuleb tolmu tekkega, liimi- ja veepritsmete jms sattumisega pörandapindadele. Tagatud peab olema jäätmete keskkonnasäästliku utiliseerimise võimalus.

Elektrilised töövahendid: segumikser ja vesiplaadilõikur (võimalik asendada mehhaanilisega). Muud töövahendid: pintslid, värvirullid, mõõte- ja märkevahendid, seguanumad, liibid, segukammid, tõstekellud, plaatimisristid ja/või plaatimisnöörid, lihvimisvahendid, vuukimisvahendid, silikoonipüstolid, pesu- ja koristusvahendid.

Kõigile õppijatele peavad olema tagatud vajalikud isikukaitsevahendid: kindad, tolumumaskid, kaitseprillid jne.

18. Valikkursus „Rahvusvaheline projektijuhtimine“

Valikkursuse lühikirjeldus

Valikkursus läbimisel kujuneb õpilasel esmane projektijuhtimispädevus, mis on vajalik iseseisvalt ühe tervikliku rahvusvahelise projekti planeerimiseks ja elluviimiseks. Õpilane omandab kursust läbides algteadmised projekti olemusest, eelarve koostamisest, tegevuskava loomisest, mitteformaalsest õppest, meeskonnajuhtimisest, kultuuridevahelisest õppest, partnerlusest, kommunikatsioonist, aruandlusest ja harjutab projekti erinevate etappide elluviimist.

Projektijuhtimine on protsess, mille käigus õpilane analüüsib põhjalikult mõnda probleemi, pakub sellele võimaliku lahenduse, sõnastab realistliku eesmärgi ja planeerib tegevuskava idee elluviimiseks arvestades tema kasutuses olevaid ressursse, sealjuures ka inimressurssi. Valikkursuse raames arenevad õpilase juhtimispädevus, analüüsivõime ja planeerimisoskus. Valikkursuse läbimisel õpib õpilane probleeme analüüsima, sõnastama võimalike lahendustepanekuid ja planeerima idee elluviimiseks vajalikke tegevusi. Fookus on ka projekti eri etappide omavahelisel seostamisel.

Projekti planeerimise esimeses etapis arendab õpilane ideed, mille tarbeks tuleb kaardistada mingi valdkonna või teema hetkeolukord ning mõtestada lahti realistlik muutus, mida projekt saavutada üritab. Õpilane õpib analüüsima, põhjuste ja tagajärgede vahel seoseid looma. Lahenduse kavandamisel planeerib õpilane vajalikud tegevused, arvestades seejuures rahaliste, ajaliste ja teiste ressursside olemasolu. Rahvusvahelise projekti puhul õpib õpilane koostöö kavandamist ning tutvub võimalike partnerite leidmise võimalustega. Rahvusvahelise projekti puhul õpib õpilane kultuuridevahelist õpet toetama ja sellega arvestama. Samuti areneb oma idee võimalikele partneritele tutvustamise käigus õpilase eneseväljendus võõrkeeles.

Rahvusvahelised projektid kuuluvad mitteformaalse õppe valdkonda ning valikkursuse käigus õpib õpilane eristama informaalset, formaalset ja mitteformaalset õpet. Õpilane omandab valikaine läbimise jooksul oskuse kasutada mitteformaalse õppe meetodeid.

Protsessi käigus õpib õpilane läbi praktiliste kogemuste tööd meeskonnas ning meeskonna juhtimist. Lisaks tuleb õpilasel idee arendamise käigus oma ideid tutvustada ning idee tagamaid selgitada. Arenevad sotsiaalsed oskused ja eneseväljendusoskus. Valikaine raames tutvub õpilane projekti kommunikatsiooni planeerimisega, erinevate taotluskeskkondadega ning planeerib ka projekti kokkuvõtte tegemist. Projektijuhtimise pädevuse kujunemiseks ning omandatud oskuste ja teadmiste iseseisvaks rakendamiseks on võtmetähtsusega oma isikliku arengu ja tehtud töö analüüsimine ja tugevate külgede määratlemine.

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Valikkursusega „Rahvusvaheline projektijuhtimine“ taotletakse, et õpilane:

- 1) märkab lahendamist vääriivaid probleeme, mis on aktuaalsed ka rahvusvahelisel tasandil, sõnastab saavutatava eesmärgi ja pakub välja tegevusplaani olukorra muutmiseks;
- 2) eesmärgistab oma tegevuse, oskab kavandada ja ellu viia projekti erinevaid etappe;
- 3) teab milliste meetodite abil on võimalik ideid genereerida;
- 4) oskab iseseisvalt idee reaalseerimiseks tegevust planeerida;
- 5) oskab planeerida ressursside kasutust, sealhulgas eelarve koostamist;
- 6) oskab valida oma idee jaoks sobivaid rahvusvahelisi partnereid;

- 7) loob seoseid, argumenteerib ja teeb järeldusi;
- 8) esitab, analüüsib ja põhjendab oma ideed ja tegevuskava;
- 9) oskab analüüsida projektikavandit ja anda sellele tagasisidet;
- 10) analüüsib end / oma potentsiaali projektijuhina ning teadvustab oma tugevaid külgi ja arenguvajadusi;
- 11) teab, mis on kultuuridevaheline õpe ja oskab seda toetada;
- 12) teab, mis on mitteformaalne õpe ja oskab rakendada mitteformaalse õppe meetodeid.

Õpitulemused

Kursuse läbinud õpilane:

- 1) tunneb mitteformaalse õppimise põhimõtteid ja meetodeid;
- 2) tunneb projektijuhtimise põhitõdesid ning oskab neid igapäevaelus rakendada;
- 3) tunneb rahastusvorme ja -võimalusi ning oskab neid võimalusi kasutada;
- 4) oskab analüüsida projekti etappe ja ennetada riske;
- 5) teab rahvusvahelise projekti eripärasid;
- 6) omab valmisolekut kohalikku ja/või rahvusvahelist projekti läbi viia.

Õppesisu

Projekti olemus. Projekt, projektijuhtimine, mitteformaalne õppimine ja sellega seotud mõisted. Mitteformaalse õppe võimalused projektikogemuse kaudu.

Meeskond. Meeskond ja meeskonna moodustamine. Erinevad rollid meeskonnas. Grupidünaamika. Meeskonnatöö printsiibid. Juhtimise korraldamine. N-õ ideaalne projektijuht ja tema rollid.

Projektiidee arendamine. Projekti etapid ja elutsükkel. Projektiideede otsimine. Ideede leidmise meetodid. Euroopa Liidu noorsootöö- ja noorteprogramm Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpus, programmide võimalused. Projektiideede kooskõlastamine programmi eesmärkidega.

Projekti vajalikkus ja seos taotlusvormiga. Projekti vajalikkus: teema aktuaalsus ja motivatsioon. Infoallikad ja infootsing teema kohta. Rahastaja tingimused. Programmi Erasmus+ taotlusvorm. Taotlusvormi täitmine.

Projekti eesmärk ja osalejad. Eesmärgi seadmine ja sõnastamine. Visioon, projekti eesmärk, ülesanded ja tulemused. Otsene ja kaudne sihtgrupp. Turu-uuring sihtgrupi seas. Noorte aktiivne osalus. Kaasatus.

Partnerlus. Partnerlus ja koostöösuhete loomine. Partnerite kohustused. Partnerid. Partnerite otsing ja valik. Partnerrotsingu vorm. Partnerite omavaheline suhtlemine. Esimene kontakt partneriga. Partnerlusleping.

Projekti tegevuskava. Projekti tegevused ja ajakava. Projekti ettevalmistamine. Elluviimine. Hindamine ja järeltegevused. Projektilaat. Põhitegevuste planeerimine. Põhitegevuste tegevuskava koostamine. Mitteformaalse õppimise meetodid. Mitteformaalse õppimise meetodid. Mitteformaalse õppimise meetodite katsetamine (planeerimine, läbiviimine, analüüs).

Õppimine projektis. Õppimine ja õppimise toetamine. Õppimist soodustava keskkonna loomine. Võtmepädevused ja õpiväljundid. Refleksioon ning õppimise ja saavutuste tunnustamine. Noortepass. Refleksiooni meetodid.

Kultuuridevaheline õpe. Rahvusvahelise projekti eripärad. Kultuur ja kultuuridevahelised erinevused. Kultuuridevaheline õppimine ja dialoog. Simulatsioon.

Projekti praktiline korraldus. Projekti praktiline korraldus. Töökeel ja osalejate keeleline toetus. Vajalik sõnavara. Kohalike partnerite planeerimine. Kulude planeerimine ja eelarve koostamine. Hinnapäringud, oma- ja kaasfinantseeringu tingimused. Sponsorite kaasamise võimalused, võimalike toetajate analüüs. Riskianalüüs ja turvalisus.

Projekti mõju ja nähtavus. Projekti mõju ja selle hindamine. Mõju hindamise kriteeriumid ja indikaatorid. Projekti turundamine ehk nähtavus. Turundusplaani koostamine. Tulemuste levitamine ja rakendamine. Jätkusuutlikkus, pärast projekti lõppu kavandatavad tegevused.

Hindamine ja kokkuvõte. Taotluste hindamine ja hindamiskriteeriumid. Projektide aruandlus. Projektide esitamine ja kaitsmine. Kursuse kokkuvõte ja analüüs. Muud rahastusvõimalused (noortekohtumised, riiklikud ja kohalikud toetused, teised rahvusvahelised rahastusvõimalused).

Õppe kavandamine ja korraldamine

Valikkursuse maht on minimaalselt 35 tundi ning õpitulemused ja õppesisu on esitatud selliselt, et kursuse eesmärkide saavutamine on ühe kursuse raames võimalik. Küll aga on soovituslik õpetada rahvusvahelist projektijuhtimist kahe kursuse mahus (70 tundi), sest sellisel juhul jääb õpilastele rohkem aega oma ideede arendamiseks ning on õpilastel on võimalik oma projekt ka realselt ellu viia. Õppeaine jagunemine auditoorseteks tundideks, grupitööks, iseseisvaks tööks ja/või e-õppevormideks määratakse kooli õppekavas.

Õpilane ei pea valikkursuse raames rahvusvahelist projekti ellu viima, kuid ta omandab oskused selle tegemiseks. Valikkursuse jooksul läbitakse kogu planeerimise protsess kuni taotluse valmimiseni. Valikkursus omab praktilist väljundit, sest võimaldab taotleda enda ideedeks rahastust. Projektitaotluse esitamine ja positiivse rahastusotsuse korral projekti elluviimine ei ole kohustuslik osa valikkursusest.

Õppetööd korraldades luuakse võimalusi:

- 1) iseseisvaks ja grupitööks;
- 2) erinevat tüüpi lahenduste otsimiseks ja analüüsimiseks;
- 3) probleemi, eesmärgi, lahenduse ja mõju omavaheliste seoste mõistmiseks;
- 4) projektitaotluse kirjutamise harjutamiseks;
- 5) ühiskondlikult aktuaalsete teemade üle arutlemiseks;
- 6) konstruktiivse tagasiside andmiseks ja vastuvõtmiseks ning vastastikuseks tagasisidestamiseks;
- 8) erinevate rahastajate tingimustega tutvumiseks;
- 9) oma tugevate külgede ja arenguvajaduste analüüsimiseks ning oma kogemuse reflekteerimiseks;
- 10) avalikuks esinemiseks ja aruteluks;
- 11) taotleda rahastust projektiidee elluviimiseks.

Õppekeskkond

Õppekeskkond korraldatakse moel, et see pakuks õpilastele vajalikku tuge iseseisvaks ja grupis töötamiseks. Esmatähtis on luua vaimne õpiruum, mis toetab õpilase õppimist ja arengut ning arusaamist projektijuhtimise protsessist. Projektid kuuluvad mitteformaalse hariduse alla ning valikkursust läbi viies tuleks rakendada võimalikult palju mitteformaalse hariduse meetodeid. Selleks luuakse õpilasele võimalusi aruteluringide, katsetamiseks vaba õhkkonna, varasemate rahvusvaheliste projektidega tutvumise ning pideva eneserefleksiooni ja analüüsimise kaudu.

Õppimisel kujundatakse ja kasutatakse ka virtuaalset õppekeskkonda, sh tehakse kursuse materjalid kättesaadavaks sobivas veebikeskkonnas, juhendatakse õpilasi internetis leiduvate infoallikate, juhendite ja materjalide leidmisel ning nendega töötamisel.

Hindamine

Õpilasele tutvustatakse kursuse algul, mida, millal ja mille alusel hinnatakse. Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust kirjalike, suuliste ja/või praktiliste tööde alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust taotletavatele õpitulemustele. Õpilane on hindamisel aktiivne partner, kes analüüsib ja tagasisidestab nii iseenda kui ka kaasõppijate tööd.

19. Valikkursus „Rakenduste loomise ja programmeerimise alused“

Valikkursuse lühikirjeldus

Valikkursuse käigus tutvustatakse järgmisi põhiteemasid:

- 1) rakenduste loomise põhimõtted;
- 2) mudelid ja modelleerimise alused;
- 3) algoritmimise ja programmeerimise alused.

Teemasid ei läbita järjestikku, vaid sobiva käsitluse valib õpetaja, arvestades kasutatavat programmeerimisvahendit, kursuse suunitlust, oma metoodilisi kogemusi ja eelistusi jmt.

Rakenduste loomise põhimõtteid ja põhifaase tutvustatakse praktilise töö kaudu, koostades mõningad projektid, mis sisaldavad modelleerimise, analüüsi ning disaini elemente. Modelleerimises on peamine koostada ja esitada algoritme unifitseeritud modelleerimiskeele UML abil realiseeritavate programmide jaoks. Klassimudelite olemust võib tutvustada võrdlemisi lühidalt ja üldiselt, arvestades, et õppija oskaks lugeda nendega esitatud süsteemide ja andmete struktuure ning saaks neist aru. Põhiosa ajast kulub programmeerimise ja algoritmimise aluste omandamisele praktilise töö ja e-õppe materjalide kasutamise kaudu.

Valikkursuse eesmärkide saavutamiseks on tähtis teadvustada programmide ja programmijuhtimise olemust, koostades praktilises töös programme ning realiseerides neid arvutil. Et seda protsessi lihtsustada ja kiirendada ning mitte tekitada õpilastes vastumeelsust aine vastu, peaks esimene või ainus keel olema võimalikult lihtsa süntaksiga, atraktiivne ning multimeedia vahendite kasutamist võimaldav programmeerimiskeel või -keskkond.

Viimasel ajal on kiiresti arenenud ning levinud spetsiaalsed nn programmeerimise õppimise keeled ja keskkonnad (Scratch, Alice, Game Maker, uue põlvkonna Basic- ning Logo-põhised keeled jm). Need on mõeldud algajaile, eeskätt lastele ja noortele programmeerimise õppeks. Võrreldes traditsiooniliste vahenditega (nt Pascal) võimaldavad need õppijal omandada programmeerimise ning algoritmimise põhitõed ja -oskused 2–3 korda kiiremini.

Esimeseks keskkonnaks (keeleks) võib olla kiiresti leviv Massachusettsi Tehnoloogia Instituudis (MIT) loodud ja arendatav vabavaraline Scratch. Arvestades kursuse eesmärgi ja mahtu, võib Scratchi kõrval lühidalt tutvustada selliseid vahendeid nagu Alice, MS Small Basic, rakenduste arendussüsteem Visual Basic (VBA), Python vm.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) arendab loovust, loogilist, analüütilist ja algoritmilist mõtlemist ning süsteemset käsitlusviisi probleeme ja ülesandeid lahendades;
- 2) teadvustab programmijuhtimisega süsteemide tööpõhimõtet ning info esitamise ja töötlemise põhiprotsesside olemust;
- 3) tunneb rakenduste ja programmide loomise vahendeid ning põhimeetodeid;
- 4) omandab programmide ja algoritmide koostamise ning probleemide lahendamise baasoskused programmijuhtimisega süsteemide abil;
- 5) tutvub objektorienteeritud modelleerimise, analüüsi ja disaini põhimõtetega;
- 6) saab aru objektide ja andmete olemusest, nende omadustest ning nendega täidetavatest tegevustest algoritmides ja programmides;
- 7) omandab algoritmimise ning programmeerimise põhikontseptsioonid ja mõisted ning oskused kavandada, koostada, siluda ja testida programme, mis koosnevad mitmest koostoimivast üksusest (protseduurist); kasutab objekte, skalaarandmeid ja massiive ning kirjeldab eri liiki protsesse.

Õpitulemused

Valikkursuse lõpus õpilane:

- 1) eristab ja oskab kirjeldada rakenduste loomise põhifaase: ülesande esitus, analüüs, disain, realisatsioon;

- 2) teab ning oskab võrrelda ja hinnata rakenduste loomise erinevaid vahendeid ning meetodeid;
- 3) nimetab ja kirjeldab objektorienteeritud modelleerimise, analüüsi ja disaini põhimõisteid ning saab aru unifiitseeritud modelleerimiskeeles (UML) esitatud klassi- ja tegevusdiagrammidest;
- 4) teab programmide loomise, töötlemise, täitmise, silumise ning testimise põhimõtteid;
- 5) eristab ning oskab programmides ja algoritmides kasutada eri liiki andmeid (arve, tekste, tõeväärtusi, graafika- ja heliandmeid) ning on omandanud ettekujutuse nende esitusviisidest arvutis;
- 6) teab konstantide, muutujate, massiivide ja objektide olemust ning kasutab neid otstarbekalt algoritmides ja programmides;
- 7) eristab ning oskab kasutada eri liiki operatsioone, avaldise ja funktsioone väärtuste leidmiseks;
- 8) teab omistamise operatsiooni olemust ning oskab seda kasutada algoritmides ja programmides;
- 9) teab ja oskab kasutada vahendeid andmete lugemiseks väliskeskkonnast ning kirjutamiseks väliskeskkonda;
- 10) teab graafikaandmete peamisi vorminguid, oskab määrata tegevusi graafikaobjektidega ning kasutada vahendeid ja meetodeid graafiliste kujundite joonestamiseks;
- 11) oskab algoritmides ja programmides kasutada protsesside juhtimise vahendeid ning kirjeldada eri liiki protsesse: järjestikused protsessid (jada), tsüklilised protsessid (kordused), hargnevad protsessid (valikud) ja paralleelprotsessid;
- 12) oskab programmides luua ja kasutada massiive ning kirjeldada tüüp algoritme nendega: summade ja keskmiste arvutamine, ekstreemumite leidmine, otsimine ning sortimine;
- 13) oskab korraldada programmide jaotamist üksusteks (protseduurideks, funktsioonideks või skriptideks) ning korraldada nende vahel koostööd ja andmevahetust.

Õppesisu

Rakenduste loomise põhimõtted. Rakenduse olemus. Rakenduste loomise meetodid ja vahendid.

Üldotstarbelised programmeerimissüsteemid ja -keeled. Rakendusprogrammid ja nende arendusvahendid. Võrgurakenduse loomise vahendid. Rakenduste loomise põhifaasid: ülesande esitus, analüüs, disain, realisatsioon.

Mudelid ja modelleerimise alused. Mudeli olemus. Mudelite liigid. Geomeetrilised, matemaatilised ja füüsikalised mudelid. Matkimismudelid. Objektorienteeritud modelleerimine ja modelleerimiskeel UML.

Objektid ja klassid. Objektide omadused ja tegevused. Sündmused. Seosed objektide ja klasside vahel, klassidiagrammid. Tegevused ja tegevusdiagrammid. Tegevusdiagrammide kasutamine algoritmide esitamiseks.

Algoritmimise ja programmeerimise alused. Programmi olemus. Programmide loomise, töötlemise ja täitmise põhimõtted. Programmeerimiskeeled ja -süsteemid. Laused ning programmiüksused: protseduurid, funktsioonid ja skriptid. Translaatorid: interpretaatorid ja kompilaatorid. Algoritmi olemus.

Algoritmide esitusviisid: tegevusskeemid, algoritmikeeled, programmeerimiskeeled jm.

Objektide ja andmete käsitlemine programmides. Objektide omaduste, meetodite ja sündmuste kasutamine. Andmete liigid ja organisatsioon. Konstandid ja muutujad. Massiivid. Operatsioonid andmetega. Avaldised ja funktsioonid. Omistamine. Andmete lugemine väliskeskkonnast ja kirjutamine väliskeskkonda.

Graafikaandmete kasutamine programmides. Graafikaobjektide importimine. Programmi loodud (joonestatud) graafilised kujundid. Graafikaobjektide põhiomadused ja nende muutmine. Tüüp tegevused graafikaobjektidega. Animatsioon.

Protsesside liigid algoritmides ja programmides: järjestikused protsessid (jada), tsüklilised protsessid (kordus), hargnevad protsessid (valik), paralleelprotsessid. Eri liiki protsesside

kirjeldamise ja täitmise põhimõtted. Korduste liigid: lõpmatu kordus, etteantud kordamisarvuga kordus, eel- ja järelkontrolliga iteratiivsed kordused. Valik ühest, kahendvalik ja mitmene valik. Massiivid. Massiivide põhiomadused: nimi, dimensioon, mõõtmed, dünaamilisus. Massiivide määratlemine ja loomine. Viitamine massiivide elementidele. Tüüp algoritmide massiividega: summade ja keskmiste arvutamine, ekstreemumite leidmine, otsimine, sortimine jmt.

Koostöö ja andmevahetus programmiüksuste vahel. Pöördumised ning teadete saatmine. Globaalsed ja lokaalsed andmed.

Kasutajaliidese loomine. Programmide silumine ja testimine. Programmide vormistamine.

Õppe kavandamine ja korraldamine

Õpitakse arvutiklassis praktikumide ja seminaride vormis. Õpet peab toetama elektroonsete õppematerjalide komplekt: teooria põhiosad, harjutused, näited, lingid, elektroonsed töövihid jm.

Õpilased teevad iseseisvalt (kas klassis või kodus) 3–4 tööd, mis on hindamise aluseks.

Füüsiline õppekeskkond on programmeerimise õppekeskkond.

20. Valikkursus „Teenindusõpetus“

Valikkursuse kirjeldus

Kursuse koostamisel on kasutatud kutsestandardi „Abikelnar, tase 3“ kompetentsi „Teenindamine ja müügitöö“ ning „Spaateenindaja, tase 4“ kompetentsi „Kliendi teenindamine“ tegevusnäitajad.

Valikkursusel saavad õpilased tutvuda klienditeenindaja tööga erinevates teenindusettevõtetes ja saada teada, kuidas saada heaks teenindajaks. Teenindusõpetus aitab mõista, miks ja kuidas teenindada, ning õppida tundma teenindaja rolli ja vastutust ning klientide võimalikke ootusi teenindusele.

Valikkursus on jagatud kolmeks suuremaks teemaks: teeninduskultuur ja klienditeeninduse põhimõtted; ettevalmistustööd teeninduseks ja teenindaja tööd klientide teenindamisel teenindusettevõttes; toitlustusteeninduse põhimõtted ja toimingud. Kõik teemad sisaldavad nii teoreetilist ülevaadet kui ka praktilist õpet. Arutletakse töösse suhtumise teemal, milline mõju on heal teenindusel ettevõtte sisekliimale, klientidele, töötaja ja ettevõtte mainele ning arengule. Praktiliste harjutuste käigus saavad õpilased kogemuse teenindaja töö eripärast iluteeninduses ja toitlustusettevõttes.

Valikkursuse läbinud õpilane mõistab klienditeeninduse põhimõtteid ja omandab oskuse teenindada klienti küllastajateekonna vältel, tutvustades ja müües juhendatult pakutavaid teenuseid ja tooteid. Üldpädevustest kujundatakse õpilase suhtluspädevust, kultuuri- ja väärtuspädevust ning arendatakse teeninduslikku mõtlemist, head teenindust väärtustavat hoiakut, teenindusoskusi ja teenindusvalmidust.

Sügavama huvi korral on võimalik edasi õppides omandada ka põhjalikumad teadmised ja oskused majutuse ja toitlustuse valdkonna erialadel kutseõppeasutustes.

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) mõistab klienditeeninduse põhimõtteid ja hea teeninduse mõju töötaja ning ettevõtte arengule ja mainele;
- 2) omandab teadmised, oskused, hoiakud ja sotsiaalse valmiduse, teenindamiseks kliente erinevates teenindusolukordades.

Õpitulemused

Valikkursuse läbinud õpilane:

- 1) mõistab klienditeeninduse põhimõtteid ja tähtsust ettevõtte arengule ja mainele;
- 2) planeerib juhendamisel oma tööd, arvestades ettevõtte tööpäeva;

- 3) teeb juhendamisel abitöid teenindusruumide ja vahendite ettevalmistamisel, sh katab laudu ja kohandab eelkatet vastavalt juhistele;
- 4) teenindab juhendamisel külastajaid kogu külastajateekonna vältel, arvestades külastajate vajadusi ja soove, suheldes külastajatega oma vastutusala piires, neid abistades ning tooteid ja teenuseid tutvustades;
- 5) serveerib juhendamisel lihtsamaid toite ja jooke.

Õppesisu

Kõik teemad algavad teoreetilise sissejuhatusena, millele järgnevad praktilised harjutusülesanded baasoskuste omandamiseks. Õppesisu teemad on järgmised:

1. Klienditeeninduse olemus (12 t)
 - 1) teeninduse olemus ja peamised mõisted teeninduses, teenindusmõtelaad ja -valmidus, teenindusühiskond;
 - 2) kliendid ja nende ootused teenindusele (sh 1 t iseseisvat tööd);
 - 3) toote ja teenuse erinevused;
 - 4) teeninduseetika ja teenindaja isikuomadused (konfidentsiaalsus kliendi ja ettevõtte suhtes, hea tava)
 - 5) külastajateekond ja selle erinevad etapid, esmamulje kujunemine (sh 1 t iseseisvat tööd);
 - 6) teenindaja hoiakud, roll ja ülesanded, välimus, suhtumine töösse, kolleegi;
 - 7) teenindussõnavara, suhtlemistsoonid, rollid, isiksuse tüübid;
 - 8) hooliv ja tähelepanelik teenindamine.
2. Klientide teenindamine teenindusettevõttes (9 t)
 - 1) suhtlemine kliendiga erinevates teenindussituatsioonides (sh 1 t iseseisvat tööd);
 - 2) teenuste, toodete tutvustamine ja müümine, klientide nõustamine;
 - 3) klientide teenindamine, sh vastuvõtmine ja ärasaatmine;
 - 4) keerulised situatsioonid teeninduses.
3. Klientide teenindamine toitlustusettevõttes (14 t)
 - 1) toitlustusteeninduse tähtsus ja vajalikkus;
 - 2) lauakatmis- ja serveerimisvahendid;
 - 3) toitlustusteeninduse liigid: iseteenindus e selveteenindus, osaline teenindus, täisteenindus;
 - 4) abiknelneri tööülesanded;
 - 5) ettevalmistustööd teenindamiseks ja laudade katmiseks, töö planeerimine, laudade eelkatte tegemine hommikusöögiks, lõuna- ja õhtusöögiks (sh 1 t iseseisvat tööd);
 - 6) ruumide ja laudade kohandamine ja kaunistamine (sh 1 t iseseisvat tööd);
 - 7) roogade ja jookide (sh kohv ja tee) serveerimine, portsjonroogade laualetoomise tehnika, vaagnalt serveerimine, kandikult serveerimine, taldrikute ja klaaside koristamise tehnika;
 - 8) klientide teenindamine, sh vastuvõtmine, menüü tutvustamine, tellimuse vastuvõtmine, serveerimine, arveldamine, ärasaatmine.

Õppe kavandamine ja korraldamine

Õppe maht on 35 tundi, millest 30 tundi moodustab kontaktõpe (sh 10 tundi teoreetilist ettevalmistust veebis ja/või auditooriumis ja 20 tundi praktilist tööd) ja 5 tundi juhendatud iseseisvat tööd.

Õpet kavandades on soovitatav lähtuda aktiivõppe põhimõtetest, võimaldades õpilastel töötada nii üksi, paaris kui ka rühmas, et arendada koostööoskust ja vastutustunnet. Valikkursus on üles ehitatud, loimides omavahel teooriaõppe ja praktilised tegevused. Õppetöö läbiviimisel on soovitatav kombineerida järgmisi õppetegevusi:

- 1) auditoorsed või veebipõhised loengud teoreetiliseks ettevalmistuseks;
- 2) praktilised harjutusülesanded õpetaja juhendamisel;
- 3) iseseisev töö e-õppematerjalidega;
- 4) õppekäigud teenindusettevõttesse;
- 5) probleemülesannete lahendamine;

- 6) rollimängud erinevate teenindussituatsioonide lahendamiseks;
- 7) eneseanalüüs;
- 8) iseseisva töö esitluse ettevalmistamine;
- 9) avalik esinemine.

Kogu valikkursuse mahust moodustab praktiline töö 66%. Valikkursus lõpeb iseseisvalt sooritatud praktilise töö esitlusega. Iseseisvate tööde näidisteemad:

- 1) iseloomustada ennast kliendina konkreetse näite põhjal;
- 2) küllastajatekonna kaardistamine konkreetse teenindusettevõtte näitel;
- 3) teenindusettevõtte küllastajate vajaduste ja soovide kindlakstegemine;
- 4) konkreetse teenindusettevõtte näitel kirjalik töö, milles kirjeldatakse teenindaja rolli ja ülesandeid, teenindusliike;
- 5) lauakate ja kaunistuse planeerimine valitud söögikorra serveerimiseks.

Praktilised tööd õpetaja juhendamisel on:

- 1) klientide teenindamisel, toodete ja teenuste pakkumisel, laudade katmisel õppeklassis;
- 2) õppekäik, mille tulemusena koostavad õpilased teeninduskvaliteedi analüüsi.

Õppekeskkond

Söögisaali imiteeriv sisustus vähemalt nelja laua ja toolidega, lauapesu (tekstiilid), serveerimisvahendid, serviis, klaasid ja söögiriistad, kohvivalmistamise seade, külmkapp, nõudepesumasin või nõudepesu võimalus, koristustarvikud ja -ained.